

Helsinški odbor
za ljudska prava u
Republici Srpskoj

Telefon: + 387 55 419 274
Faks: + 387 55 210 851
E-mail: helcomm@teol.net
Web: www.helcommrs.org

Centar za ravnomerni
regionalni razvoj - CentriR

Telefon: + 381 11 3240 143
+ 381 63 8129 119
E-mail: office@centrir.org
Web: www.centrir.org

Projekat finansira
Evropska unija

Analiza sprovođenja omladinske politike na lokalnom nivou u pograničnom području Srbija - Bosna i Hercegovina

Ova publikacija je izrađena uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj publikacije predstavlja isključivu odgovornost nosilaca projekta - Helsinškog odbora za ljudska prava u Republici Srpskoj i Centra za ravnomerni regionalni razvoj - CentriR i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovište Evropske unije.

www.srb-bih.org
www.evropa.gov.rs
www.dei.gov.ba

Analiza sprovođenja omladinske politike
na lokalnom nivou u pograničnom području
Srbija - Bosna i Hercegovina

HELSINKI
COMMITTEE FOR
HUMAN RIGHTS
IN REPUBLICA SRPSKA

CentriR
Centar za ravnomerni regionalni razvoj

oktobar, 2013. godine

Izdavač:

Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj
Centar za ravnomerni regionalni razvoj-CenTriR

Autori:

Todor Nikolić (BiH)
Aljoša Ljubojević (BiH)
Vedrana Subotić (BiH)

Vanesa Belkić (Srbija)
Milica Hrnjaz (Srbija)
Bojan Klačar (Srbija)
Miloš Hrnjaz (Srbija)

Dizajn i priprema za štampu:

„Koncepta“, Beograd

Štampa:

"Mojić" d.o.o. Bijeljina

Tiraž:

400

Projekat finansira
Evropska unija

Ova publikacija je izrađena uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj publikacije predstavlja isključivu odgovornost nosilaca projekta- Helsinškog odbora za ljudska prava u Republici Srpskoj i Centra za ravnomerni regionalni razvoj- CenTriR i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovište Evropske unije

Sadržaj:

Uvod.....	4
Mehanizmi za unapređenje položaja mladih u Evropi.....	6
Analiza efikasnosti lokalnih mehanizama za unapređenje položaja mladih u pograničnom regionu Srbija - Bosna i Hercegovina.....	8
O istraživanju i metodologiji.....	8
1 - Analiza efikasnosti sprovođenja omladinske politike na lokalnom nivou u Srbiji.....	10
1.1 Pravni i institucionalni mehanizmi za unapređenje položaja mladih u Srbiji.....	10
1.2 Funkcionisanje i postignuća Kancelarija za mlade koje deluju u pograničnom regionu sa BiH	19
1.3 Sprovođenje Lokalnih akcionih planova u pograničnom regionu sa BiH.....	30
1.4 Vidljivost rada Kancelarija za mlade u pograničnom regionu sa BiH.....	39
2 - Analiza efikasnosti sprovođenja omladinske politike u Bosni i Hercegovini.....	47
2.1 Pravni i institucionalni mehanizmi za unapređenje položaja mladih u BiH.....	47
2.2 Funkcionisanje i ostvareni rezultati Komisija za mlade koje deluju u pograničnom regionu sa Srbijom.....	51
2.3 Osnove odlike Strategija za mlade i njihovo sprovođenje u pograničnim opštinama sa Srbijom.....	59
2.4 Vidljivost rada Komisija za mlade.....	62
Rezultati istraživanja - Šta mladi misle o sprovođenju omladinske politike na lokalnu?.....	66
Literatura.....	88

Izgradnja demokratskog društva zasnovanog na vladavini prava, uspostavljanju demokratskih institucija, poštovanju ljudskih prava i sloboda zahtijeva, između ostalog, aktivno učešće građana u procesu odlučivanja na svim nivoima vlasti. Međutim, ukoliko se građanima zaista želi dati prilika da javno iskažu svoje potrebe i probleme sa kojima se svakodnevno suočavaju, i da aktivno učestvuju u njihovom rješavanju, učešće građana u procesu donošenja odluka ne sme da podrazumijeva samo glasanje ili kandidovanje na izborima. U skladu sa tim, odgovorna vlast bi trebalo da stvori prostor, gdje će građani imati priliku da kontinuirano utiču na proces donošenja odluka, naročito onih koje posredno ili neposredno utiču na njihov svakodnevni život.

Vlasti u lokalnim zajednicama predstavljaju prvu instancu u ostvarivanju osnovnih prava i sloboda građana, definisanju njihovih potreba, te rješavanju svakodnevnih životnih problema. Rezultati brojnih istraživanja, relevantnih domaćih i međunarodnih organizacija, ukazuju na to da su Bosna i Hercegovina (BiH) i Srbija ostvarile značajan napredak kako bi se unaprijedila organizaciona struktura, te poboljšala efikasnost rada i pružanje usluga lokalnih vlasti. Međutim, nisu svi građani imali podjednaku korist od toga, niti su ostvareni rezultati na planu pristupa građana određenim uslugama bili podjednako raspoređeni u svim lokalnim zajednicama.

Aktivno učešće mladih u društveno-političkom životu predstavlja jedan od najvažnijih elemenata za razvoj građanskog društva. Mladi ljudi, koji čine približno jednu četvrtinu ukupne populacije u BiH i jednu petinu u Srbiji¹, uglavnom su isključeni iz procesa donošenja odluka na svim nivoima vlasti, naročito onih odluka koje direktno ili indirektno utiču na poboljšanje njihovog položaja u društvu. Broj mladih političara zastupljenih u organima vlasti je veoma mali, dok je mogućnost njihovog uticaja na donošenje odluka skoro zanemarljiva. Procjenjuje se da je 97% svih parlamentaraca u BiH starije od 30 godina, dok u srpskom parlamentu u posljednjem sazivu sjedi 9,6% poslanika starosti do 33 godine, što je tri puta više nego u BiH. Procenat izlaznosti mladih na izbore je nizak u obe države, a predstavnici institucija zaduženih za pitanja mladih u BiH i Srbiji često nemaju adekvatan odgovor na iskazane potrebe i probleme koji muče mlade u ovim državama. Pored ovoga, postojeći mehanizmi za učešće mladih u donošenju odluka na svim nivoima vlasti u velikoj mjeri nisu funkcionalni u obe države, mada vlasti u obje države, naročito na lokalnom nivou, često ističu da u njihovim sredinama postoje adekvatni mehanizmi, koji omogućavaju mladima da se uključe u proces donošenja odluka. Međutim, brojni primjerci iz prakse ukazuju na činjenicu da mladi vlastima u BiH i Srbiji nisu visoko na listi prioriteta, te ih često posmatraju samo kao korisnike određenih usluga ili sredstvo za legitimaciju vlasti. Uspostavljeni mehanizmi za unapređenje položaja mladih na svim nivoima vlasti, kao i pozivi

za aktivno uključivanje ove populacije u život zajednice, uglavnom su formalni i deklarativni, što često uzrokuje stvaranje apatije i nemoći mladih na planu rješavanja ključnih društvenih problema.

Ova publikacija je nastala, kao jedna od aktivnosti, na projektu „Mladi-najznačajnija pokretačka snaga našeg regiona“, koji je kroz IPA program Prekogranična saradnja Srbija-Bosna i Hercegovina, finansirala Evropska unija. Ovaj projekat su zajednički realizovale dvije organizacije civilnog/građanskog društva- Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj (Bijeljina) i Centar za ravnomerni regionalni razvoj-CenTriR (Beograd). Prevashodni cilj publikacije jeste da pokaže stvarno stanje stvari na planu sprovođenja omladinske politike u opštinama/gradovima koji pripadaju ovom prekograničnom području, da uporedi prisutnu praksu u Srbiji i BiH na planu rješavanja problema mladih, ali i da kreatorima omladinske politike u obje države ukaže na „uska grla“ i preporuke kako da ista prevaziđu sa ciljem postizanja boljih i održivijih rezultata.

Pored kratkog pregleda pravnih i institucionalnih mehanizama za unapređenje položaja mladih u obje države, najvažniji dio/deo publikacije predstavljaju rezultati analize o funkcionisanju Komisija/Kancelarija za mlade u 16 opština/gradova (Sremska Mitrovica, Indija, Stara Pazova, Ruma, Prijepolje, Nova Varoš, Užice, Čajetina, Bijeljina, Gradačac, Doboj-Istok, Orašje, Goražde, Višegrad, Foča, Srebrenica) i sprovođenju lokalnih Strategija/Akcionih planova za mlade u ovim lokalnim zajednicama. Da bi se dobio sveobuhvatan uvid u dosadašnje rezultate sprovođenja omladinske politike u opštinama i gradovima koji su bili obuhvaćeni ovom analizom, u posljednjem dijelu publikacije su predstavljeni nalazi anketiranja 1214 srednjoškolca, iz istih lokalnih samouprava, o tome kako procenjuju rad lokalnih tijela u rješavanju problema mladih.

¹ Prema popisu iz 2011. godine u Srbiji ima oko milion i po mladih uzrasta od 15-30 godina, što čini oko 20% od ukupne populacije

Mehanizmi za unapređenje položaja mladih u Evropi

Evropska unija (EU) je u oblasti omladinske politike nadležna za preduzimanje aktivnosti kojima se podupiru, koordiniraju ili dopunjuju d(j)elovanja država članica. Dakle, pristup prema mladima, programe i praksu za unapređenje položaja ove populacije države članice EU grade i razvijaju na različite načine, ali su osnovni elementi na kojima se zasniva omladinska politika jednaki za sve države. Ovi elementi, pr(ij)e svega, podrazum(ij)evaju **ideje učenja, društvene kohezije, građanstva/učešća, sigurnosti i dobrobiti**. U skladu sa tim, većina dokumenata koji se bave problemima mladih, polazi od stanovišta da je ova populacija „važan resurs“, bez koga se ne može zamisliti razvoj modernog građanskog društva u Evropi.

B(ij)ela knjiga o mladima, usvojena 2001. godine, predstavlja jedan od najznačajnijih dokumenata Evropske unije u oblasti omladinske politike i osnov za saradnju država članica u cilju poboljšanja položaja mladih. Ovim dokumentom su određene **prioritetne oblasti d(j)elovanja kao što su: participacija, informisanje, volontiranje, razum(ij)evanje i znanje o mladima**. Nakon što su utvrđeni zajednički ciljevi i oblasti djelovanja u radu sa mladima stvoreni su preduslovi za kreiranje novih programa i m(j)era za podršku ovoj populaciji u EU. *Strukturalni dijalog*, koji je uveden 2006. godine sa ciljem da se mladi uključe u kreiranje javnih politika, predstavlja jedan od važnih elemenata za uspostavljanje dijaloga između mladih i organa zaduženih za donošenje i sprovođenje omladinskih politika na svim nivoima vlasti u EU. Ovaj mehanizam podrazum(ij)eva podjednako učešće mladih u životu zajednice, bez obzira da li jesu ili ne članovi određenih udruženja/organizacija.

EU je 2008. godine usvojila *Revidiranu društvenu agendu*, gd(j)e se kao jedna od najvažnijih oblasti d(j)elovanja pominju d(j)eca i mladi, kao budućnost Evrope u koju treba ulagati. Kao izv(j)esna dopuna ovom dokumentu 2009. godine je usvojena *Strategija Evropske unije za mlade (2010 – 2018) – ulaganje i osnaživanje*. Među najvažnijim ciljevima ovog dokumenta navedeni su: **stvaranje većih mogućnosti za mlade u oblasti obrazovanja i zapošljavanja, poboljšanje dostupnosti i puna uključenost mladih ljudi u društvo, podsticaj solidarnosti mladih i zajednice**. Nam(j)era ovog dokumenta je da se prom(j)eni dosadašnji pristup EU prema mladima u r(j)ešavanju njihovih osnovnih problema i izazova sa kojima se svakodnevno suočavaju, uz uvođenje **principa ulaganja i osnaživanja**. Na ovaj način žele se obezb(j)editi veća sredstva za poboljšanje položaja mladih i ojačati mehanizmi za njihovo učešće u društvenom životu, a u cilju promovisanja vr(ij)ednosti na kojima se zasniva EU. U skladu sa tim, prioritet u kreiranju omladinskih politika će biti zapošljavanje mladih kao i njihovo uključivanje u društvene procese.

“Mladi u akciji” je program Evropske komisije, koji podržava mobilnost i neformalno obrazovanje mladih, uzrasta 13-30 godina, iz c(ij)ele Evrope, povezujući ih međusobno, kao i sa njihovim vršnjacima iz c(ij)elog sv(ij)eta. Program ima budžet od 885 miliona evra za period 2007-2013 i otvoren je za zemlje članice EU i partnerske zemlje. Ciljevi programa su: podsticanje aktivnog učešća mladih, promocija vr(ij)ednosti solidarnosti i tolerancije, jačanje uzajamnog razum(ij)evanja, razvoj kvalitetnijih sistema podrške za omladinske aktiviste/kinje i organizacije, ohrabrivanje saradnje u oblasti rada s mladima, na nivou Evrope. Ciljna grupa programa: mladi između 15 i 28 godina (u nekim slučajevima od 13-30 godina) i omladinske organizacije koje rade sa njima. Bosna i Hercegovina i Srbija su obuhvaćene ovim programom Evropske unije kao partnerske zemlje.

Sav(j)et Evrope², takođe, ohrabruje mlade da se angažuju u jačanju društvene kohezije, poštovanju ljudskih prava i kulturne različitosti u Evropi. Jačanje mehanizama za učešće mladih u javnom životu predstavlja jedan od osnovnih elemenata omladinske politike ove organizacije, sa ciljem da se podstakne razvoj i jačanje omladinskih organizacija, mreža mladih, te omladinskih inicijativa na domaćem i međunarodnom nivou. Aktivno učešće mladih u društvenim procesima, takođe, se podstiče kroz zajedničko upravljanje mladih i donosioca odluka - **sistem kome nadležnosti**. Ovaj mehanizam podrazum(ij)eva uključivanje predstavnika omladinskih organizacija u rad državnih institucija, kako bi se na najefikasniji način definisali prioriteti i potrebe omladinskog sektora.

Evropska povelja o učešću mladih u životu na lokalnom i regionalnom nivou ubraja se među najvažnije dokumente, koji podstiče punopravno učešće mladih u procesu donošenja odluka, naročito onih odluka od neposredne važnosti za njihov život i položaj u društvu. Ovu povelju Sav(j)eta Evrope, koju su kreirali evropski stručnjaci u saradnji sa mladima, potpisale su i članice Evropske unije. Dokument sadrži ideje, pr(ij)edloge i aktivnosti za unapređenje položaja mladih, kao i preporuke lokalnim i regionalnim vlastima kako da podstaknu mlade da preuzmu ulogu aktivnih građana, koji učestvuju u najvažnijim društveno-političkim procesima. U dokumentu *Izm(j)enjena i dopunjena povelja o učešću mladih u lokalnom i regionalnom životu*, usvojenom 2003. godine, istaknuto je da su mladi ljudi građani opština i regiona u kojima žive, isto kao i bilo koja druga starosna kategorija, i da im stoga moraju biti dostupni svi oblici participacije u društvu, te je podržano unapređivanje uloge mladih u razvoju demokratskog društva, posebno u lokalnom i regionalnom javnom životu.

Mladima, koji žive u bilo kojoj državi članici EU, omogućeno je da:

- putuju bez viza i ograničenja boravka, uz pravo da se unutar svih država članica EU tretiraju na isti način kao u matičnoj državi,
- žive i rade unutar bilo koje države članice, dok su diplome stečene u matičnoj državi priznate u svim ostalim državama članicama Unije,
- aktivno učestvuju u političkim procesima, kroz brojne EU programe kreirane za mlade.

² Sav(j)et Evrope je međunarodna organizacija, koja se bavi zaštitom ljudskih prava i promocijom evropske kulturne raznolikosti. S(j)edište organizacije je u Strazburu, a sačinjavaju je 47 država članica. Bosna i Hercegovina i Srbija su, takođe, članice ove organizacije.

ANALIZA EFIKASNOSTI LOKALNIH MEHANIZAMA ZA UNAPREĐENJE POLOŽAJA MLADIH U PREKOGRANIČNOM REGIONU SRBIJA - BOSNA I HERCEGOVINA

O istraživanju i metodologiji

Istraživanje o efikasnosti rada Komisija/Kancelarija za mlade u pograničnoj regiji Srbija-Bosna i Hercegovina sprovedeno je kao jedan od rezultata projekta „Mladi - najznačajnija pokretačka snaga našeg regiona“, koji je realizovan kroz IPA Program prekogranična saradnja Srbija-Bosna i Hercegovina. Projekat su realizovale partnerske organizacije Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj (Bijeljina) i Centar za ravnomerni regionalni razvoj-CenTriR (Beograd), zahvaljujući donaciji Delegacije Evropske unije u BiH i Delegacije Evropske unije u Srbiji. S obzirom da je jedan od principa ovog programa to da svi projekti moraju biti sprovedeni na obuhvaćenom programskom području u Srbiji³ i Bosni i Hercegovini⁴, fokus istraživanja je, dakle, bio na utvrđivanju rezultata sprovođenja omladinske politike u opštinama/gradovima koji spadaju u ovo pogranično područje Srbija-BiH.

Istraživanje je osmišljeno sa ciljem da obezbijedi sveobuhvatan i ob(j)ektivan pregled dosadašnjeg učinka lokalnih mehanizama za unapređenje položaja mladih, odnosno Komisija/Kancelarija za mlade⁵, utvrdi usklađenost njihovog rada sa osnovnim potrebama mladih u lokalnim zajednicama, utvrdi rezultate sprovođenja Strategija/Lokalnih akcionih planova za mlade⁶ te definiše moguća rješenja za poboljšanje efikasnosti ovih t(ij)ela u budućnosti. Predmet istraživanja je bio dosadašnji rad Komisija/Kancelarija za mlade u osam lokalnih zajednica u BiH (**Bijeljina, Doboj-Istok, Gradačac, Orašje, Srebrenica, Goražde, Foča, Višegrad**) i osam lokalnih zajednica u Srbiji (**Sremska Mitrovica, Indija, Ruma, Stara Pazova, Čajetina, Užice, Prijepolje, Nova Varoš**), kao bi se utvrdili rezultati rada ovih t(ij)ela i značaj njihovog dosadašnjeg

angažovanja na poboljšanju položaja mladih. Oblasti istraživanja su bile: 1) resursi i funkcionisanje Komisija/Kancelarija za mlade u 16 opština/gradova, 2) dosadašnja postignuća i rezultati ovih t(ij)ela u radu sa mladima, 3) vidljivost i prepoznatljivost rada ovih Komisija/Kancelarija za mlade na internetu i društvenim mrežama, 4) sprovođenje Strategija/Lokalnih akcionih planova za mlade u 16 istih opština i gradova u Srbiji i BiH, 4) zadovoljstvo srednjoškolaca funkcionisanjem i dosadašnjim učincima Komisija/Kancelarija za mlade u 16 obuhvaćenih opština/gradova.

Istraživanje je sprovedeno u periodu jul – oktobar 2013. godine i podrazumijevalo je prim(j)enu metode ispitivanja, posredstvom usmenih (usm(j)ereni/dirigovani intervju) i pismenih iska-za ispitanika (anketa). S obzirom na to da su se podaci prikupljali posredno, na osnovu opažanja i iskustva drugih, od operativnih metoda korištene su kvantitativno-kvalitativna analiza sadržaja dokumenata i internet stranica. Kao osnovni izvor saznanja prim(j)enjeni su: podaci prikupljeni putem dubinskih intervju sa koordinatorima Komisija/Kancelarija za mlade, podaci prikupljeni putem anketiranja učenika/ica srednjih škola, analiza sadržaja Strategija/Lokalnih akcionih planova za mlade, analiza sadržaja internet stranica, facebook i twitter profila Komisija/Kancelarija za mlade. Anketiranje učenika/ca srednjih škola sprovedeno je u 15 opština/gradova u pograničnoj regiji BiH-Srbija, u periodu septembar-oktobar 2013. godine, na uzorku od ukupno 1214 ispitanika/ica (670 BiH i 544 Srbija), što čini 12% ukupne populacije srednjoškolaca u 15 odabranih lokalnih zajednica.

³ Programsko područje obuhvata opštine i gradove u Srbiji iz sledećih okruga: **Sremskog okruga** (Sremska Mitrovica, Sid, Indija, Irig, Ruma, Stara Pazova, Pećinci), **Mačvanskog okruga** (Šabac, Bogatić, Loznica, Vladimirci, Koceljevo, Mali Zvornik, Krupanj, Ljubovija), **Zlatiborskog okruga** (Bajina Bašta, Kosjerić, Užice, Požega, Čajetina, Arilje, Priboj, Nova Varoš, Prijepolje, Sjenica) i **Kolubarskog okruga** (Valjevo, Osečina, Ub, Lajkovac, Mionica, Ljig).

⁴ Brčko Distrikt, Gradačac, Doboj Istok, Gračanica, Srebrenik, Čelić, Lopare, Ugljevik, Donji Žabar, Domaljevac-Šamac, Modriča, Odžak, Kalesija-Osmaci, Banovići, Bijeljina, Bosanski Brod, Bratunac, Han Pijesak, Kalesija, Kladanj, Lukavac, Milići, Orašje, Pelagićevo, Petrovo, Sapna, Srebrenica, Šamac, Šekovići, Teočak, Tuzla, Vlasenica, Vukosavlje, Zvornik, Živinice, Trnovo RS, Istočna Ilidža, Istočno Novo Sarajevo, Vogošća, Istočni Stari Grad, Vareš, Visoko, Fojnica, Višegrad, Rogatica, Sokolac, Pale, Pale Prača, Novo Goražde, Rudo, Čajniče, Goražde, Foča Ustikolina, Foča, Kalinovik, Trnovo, Hadžići, Ilidža, Novi Grad Sarajevo, Stari Grad Sarajevo, Iliaš, Breza, Kiseljak, Kreševo, Olovo, Sarajevo Centar, Novo Sarajevo.

⁵ Ova tela se u BiH zovu Komisije za mlade, a u Srbiji Kancelarije za mlade

⁶ Strateški dokumenti za mlade u BiH se zovu Strategija za mlade, a u Srbiji Lokalni akcioni plan za mlade.

1 - Analiza efikasnosti sprovođenja omladinske politike na lokalnom nivou u Srbiji⁷

1.1 Pravni i institucionalni mehanizmi za unapređenje položaja mladih u Srbiji

1.1.1 Izazovi sa kojima se suočavaju mladi u Srbiji

Položaj mladih u Srbiji je u značajnoj meri uslovljen nizom društveno-ekonomskih i političkih dešavanja koja su uticala na položaj svih društvenih grupa, pa i na kategoriju mladih. Naime, mladi u Srbiji su odrastali u zemlji koja se, sa jedne strane, suočavala sa prelaskom iz socijalizma u režim tržišne ekonomije, što je podrazumevalo urušavanje jednog sistema vrednosti, izlazak iz okvira relativne socijalne stabilnosti u zonu neizvesnosti i konstantne kompetitivnosti, i suočavanje sa periodom tranzicije koji je sa sobom doneo privatizaciju društvenih preduzeća, armiju nezaposlenih, siromaštvo i pad životnog standarda. Sa druge strane, to isto dezorijentisano društvo bilo je pogođeno ratnim dešavanjima na teritoriji bivše SFRJ, sankcijama i prilivom velikog broja izbeglih i raseljenih lica sa ratom zahvaćenih područja. U takvim uslovima, državne vlasti koje su se smenjivale do pred kraj prve decenije dvadeset prvog veka pokušavale su da izađu na kraj sa krupnim ekonomskim i političkim problemima, ostavljajući pitanja vezana za mlade i nedostatak sistemске omladinske politike po strani.

Tek kada je 2007. godine formirano Ministarstvo omladine i sporta, a ubrzo zatim usvojena i Nacionalna strategija za mlade, problemi mladih u Srbiji su počeli da se razmatraju i rešavaju na sistematski i odgovoran način. Međutim i ovaj zamah u bavljenju omladinskim politikama sputan je svetskom ekonomskom krizom koja je pogodila i Srbiju 2008. godine, tako da napredak na ovom planu, iako prepoznatljiv, do današnjeg dana nije dao očekivane rezultate.

Teška ekonomska situacija u zemlji u najvećoj meri pogađa ranjive grupe, a među njima i mlade generacije. Prema podacima Ankete o radnoj snazi Republičkog zavoda za statistiku, u prethodnoj (2012) godini, dok je ukupna stopa nezaposlenosti bila 23,9%, stopa nezaposlenosti mladih bila je daleko veća (stopa nezaposlenih mladih između 15 i 19 godina života bila je 64,1%, onih između 20 i 24 godina 48,4% i između 25 i 29 godina 35,3%), čime naša zemlja nadmašuje stope nezaposlenosti mladih, uzrasta od 15 do 24 godina starosti, u EU koja je u 2012. godini iznosila 23%. U prilog tome govore i podaci koje je objavio Infostud i koji pokazuju da od ukupnog broja posetilaca koji preko ovog sajta traže posao, gotovo 60 odsto ima između 19 i 30 godina⁸. Takođe, istraživanjima je utvrđeno da je prosek čekanja na zaposlenje među mladima i do dve

⁷ Ovu analizu je sproveo Centar za ravnomerni regionalni razvoj - CentRiR iz Beograda

⁸ Prema anketi Infostuda (2012), najtraženija zanimanja su u oblasti trgovine, administracije, ekonomije, IT-a. Slede elektrotehnika, mašinstvo, bankarstvo, marketing, PR. U poslednjih godinu dana je za oko 80% porasla ponuda posla iz oblasti informacionih tehnologija, i to je oblast koja svakako najbrže raste.

godine. Sa druge strane, prema podacima Unije poslodavaca Srbije, većina poslodavaca smatra da su im mladi bez iskustva trošak.

Tržište mlade radne snage u Srbiji karakterišu i relativno niske stope aktivnosti (značajno niže od nacionalnog proseka i stopa aktivnosti mladih u zemljama EU). Tako niska stopa aktivnosti se uglavnom objašnjava produženim školovanjem i činjenicom da najveći broj studenata ne radi dok studira. Pored toga, zabrinjava podatak da skoro svaki deseti mladi ne traži posao, a nije na školovanju.

Mladi koji se ne školuju i ne obučavaju predstavljaju kategoriju mladih koja se u evropskoj statistici naziva **NEET** (Not in Education, Employment or Training). U većini evropskih zemalja NEET grupa se definiše kao mladi starosti od 15-24 godine koji ne rade, ne školuju se, niti idu na obuku. Ova grupa obuhvata kako mlade sa hendikepom i obeshrabrene radnike koji sumnjaju da će ikad naći posao, tako i mlade koji su završili fakultet, ali čekaju posao koji odgovara njihovom statusu i kvalifikacijama. Tu su međutim i oni koji su dobrovoljno u ovoj grupi jer putuju ili se bave nekim drugim aktivnostima, kao što su slikanje i muzika. Prema podacima iz 2011. godine pripadnika ove grupe u evropskim zemljama ima skoro 7,5 miliona, što je oko 12,9% celokupne evropske omladine.

Prema istraživanju „Potrebe tržišta rada i položaj mladih nezaposlenih lica u Srbiji” koje je 2012. godine objavila Unija poslodavaca, u R. Srbiji, još uvek, oko 10% populacije ne završava osnovnu školu, u srednje škole se upisuje između 90% i 95% onih koji završe osnovnu školu, oko 15% upisanih ne završi srednje obrazovanje, a svega 13% završava višu ili visoku školu. Ukoliko se u obzir uzme samo aktivno stanovništvo, situacija je nešto bolja, ali je i tu nivo daleko niži od proseka EU (19% sa terciarnom diplomom u odnosu na prosek EU od oko 30%). Takva situacija upotpunjava opštu sliku mladih u Srbiji i jasno govori o ograničenjima startnih mogućnosti velikog dela mlade populacije.

Problem finansijske (ne)zavisnosti mladih dovodi do toga da su mladi u Srbiji u mnogo većoj meri i u mnogo dužem vremenskom periodu zavisni od roditelja i porodica nego što je to slučaj sa njihovim vršnjacima u razvijenim evropskim državama. Ova vrsta zavisnosti u biti onemogućava njihovo osamostaljivanje i prelazak u “odraslost”, i generiše sve ostale probleme sa kojima se mladi u Srbiji bore.

Teški ekonomski i socijalni uslovi u kojima odrastaju mladi utiče na njihovu ograničenu mobilnost, pa zatvorene i, vrlo često, patrijarhalne sredine u kojima sazrevaju doprinose njihovim rigidnim pogledima na svet i obojnosti prema svemu što je različito – drugim kulturama, uverenjima, izborima. U tom smislu, rezultati istraživanja Građanskih inicijativa (2002.) o pokretljivosti mladih u Srbiji su zaista zabrinjavajući, iako se situacija u poslednjih nekoliko godina, naročito zahvaljujući liberalizaciju viznog režima sa zemljama EU, donekle promenila na bolje. Pomenuti rezultati pokazuju da u Srbiji svega 15% mladih putuje van zemlje redovno, u proseku jednom godišnje, a čak 49% mladih nije bilo nijednom u inostranstvu u poslednjih pet godina.

Takva situacija doprinosi i nastojanjima velikog broja mladih ljudi da napuste zemlju. U izdanju V.Pejića „*Young people in Serbia – attitudes, moral values and perspectives, South-East Europe Review*” (2003) navodi se da je u prvoj polovini devedesetih, dve trećine mladih u Srbiji želelo da napusti zemlju, a prema istraživanju iz 2003. godine - svaki drugi. Uzrok tome su očigledno kumulirani problemi o kojima smo do sada govorili - siromaštvo, nemogućnost pronalazjenja posla i sticanja finansijske nezavisnosti, zatvorenost lokalnih sredina, ograničene mogućnosti. Ranjive grupe kao što su etničke manjine, osobe sa invaliditetom ili mladi s teškoćama u učenju su u naročito teškom položaju jer su najčešće isključene iz postojećih akcija usmerenih ka poboljšanju položaja mladih.

Uzimajući u obzir pomenute, kao i mnoge druge izazove i probleme sa kojima se mladi u Srbiji suočavaju (vršnjačko nasilje, porast stope kriminala među mladima, nedostatak stambenog prostora itd.), država je u poslednjih nekoliko godina preduzela niz koraka kako bi obezbedila sistemski rešenja za podršku mladima u različitim oblastima društvenog života, stvorila uslove za njihovo aktivnije uključivanje u sferu donošenja odluka i obezbedila mogućnosti za uspostavljanje partnerskog odnosa između javne vlasti i mladih.

1.1.2 Institucionalni mehanizmi usmereni ka unapređenju položaja mladih u Srbiji

Do 2007. godine, kada je formirano Ministarstvo omladine i sporta, u Republici Srbiji nije postojalo nacionalno telo koje se na sistematski način bavilo rešavanjem problema mladih. Na osnivanje ovog tela najviše su uticale omladinske organizacije, Koalicija mladih Srbije, druga udruženja građana i podmlatci političkih stranaka koje su od 2000. godine zagovarale ideju osnivanja Ministarstva. U tom periodu (2000-2007) postojale su i retke, ali značajne, individualne inicijative za pronalazanjem institucionalnih rešenja koja bi doprinela poboljšanju položaja mladih u nekim lokalnim sredinama. Kao rezultat ovih inicijativa u pojedinim opštinama (Pančevo, Arilje) su nastali prvi oblici lokalnih tela za mlade u okviru jedinica lokalne samouprave. U smislu prvih institucionalnih koraka i napora ka rešavanju problema mladih, treba pomenuti i aktivnosti Sekretarijata za sport i omladinu AP Vojvodine, koji od 2002. godine aktivno sprovodi mere za unapređenje položaja mladih u Pokrajini kroz realizaciju Akcionog plana politike za mlade u AP Vojvodini.

MINISTARSTVO OMLADINE I SPORTA (MOS), kako je već pomenuto, osnovano je 2007. godine. Omladinskim politikama u okviru Ministarstva bavi se Sektor za omladinu. U skladu sa Zakonom o mladima (2011), ovo Ministarstvo se, između ostalog, bavi “sprovođenjem Strategije i drugih programskih dokumenata iz oblasti omladinske politike i koordiniranjem aktivnosti na njihovom sprovođenju, uz učešće organa nadležnih za posebne oblasti u omladinskom sektoru i svih drugih subjekata omladinske politike”.

Na predlog MOS, Vlada može da formira nacionalni **Savet za mlade** kao savetodavno telo koje podržava sprovođenje omladinskih politika i predlaže mere za njihovo unapređivanje. Proces formiranja ovog tela je u toku. Pored predstavnika ministarstava u čijem su delokrugu oblasti od

interesa za mlade, Nacionalnih saveta nacionalnih manjina i eksperata, jedna trećina članova Saveta su i predstavnici udruženja mladih i udruženja za mlade i njihovih asocijacija. Ovakva savetodavna tela mogu se osnivati i u okviru autonomne pokrajine, kao i jedinice lokalne samouprave - **pokrajinski, gradski i opštinski saveti za mlade**.

Ministarstvo vodi jedinstvenu evidenciju udruženja mladih i udruženja za mlade, kao i njihovih saveza radi organizovanog i sistematskog praćenja stanja u oblasti sprovođenja omladinskih politika, kao i finansiranja programa i projekata u oblastima omladinskog sektora.

SEKRETARIJAT AP VOJVODINE ZA OMLADINU I SPORT, odnosno **Sektor za omladinu** u okviru Sekretarijata, je formiran sa ciljem sveobuhvatnog planiranja i sprovođenja planova za unapređenje položaja mladih na teritoriji pokrajine. Sekretarijat se, između ostalog, bavi realizacijom i praćenjem sprovođenja Akcionog plana politike za mlade i Akcionog plana za borbu protiv droga AP Vojvodine; realizacijom programa i projekata iz oblasti omladinske politike; finansiranjem i sufinansiranjem projekata udruženja mladih i za mlade; pružanjem podrške osnivanju i radu lokalnih kancelarija za mlade, kao i izradi i realizaciji lokalnih akcionih planova za mlade (LAP); itd. UDRUŽENJA MLADIH I UDRUŽENJA ZA MLADE – Zakon o mladima predviđa i mogućnost osnivanja ova dva tipa udruženja koja se bave omladinskim politikama. Obe vrste udruženja moraju biti registrovane pri Agenciji za privredne registre, a razlika među njima je u tome što se udruženja mladih bave isključivo omladinskim politikama i mladi čine dve trećine njihovog članstva, dok se udruženja za mlade između ostalog bave i omladinskim politikama, a njihovo članstvo nije uslovljeno brojem mladih. Mladi mogu da se udružuju i u neformalna udruženja. Sva registrovana udruženja mladih i udruženja za mlade mogu se, radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva i interesa, udruživati u saveze. **Prema Jedinstvenoj evidenciji koju vodi Ministarstvo omladine i sporta u Srbiji ima 670 udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza.**

KANCELARIJE ZA MLADE (KzM) – U cilju obezbeđivanja uslova za aktivno uključivanje mladih u život i rad društvene zajednice, Zakon o mladima predviđa i mogućnost osnivanja KzM od strane jedinica lokalne samouprave. Kancelarije za mlade su lokalni servis omladine. Kancelarije za mlade treba da omoguće mladima da uzmu učešća u donošenju odluka koje utiču na njihov život, a koje se donose na lokalnom nivou. **Prema podacima Nemačke organizacije za tehničku saradnju (GIZ), osnovano je oko 141 lokalna KzM širom Srbije.** Oblast delovanja kancelarija mogu biti različita pitanja koja utiču na život mladih, prilagođena konkretnim potrebama mladih na lokalnu. One najčešće deluju u sledećim oblastima: stvaralaštvo mladih, stvaranje uslova za njihovo samoorganizovanje, učešće mladih u usvajanju i sprovođenju kulturnih politika, povećanje dostupnosti kulturnih, obrazovnih i sportskih sadržaja, organizovanje vršnjačkih edukacija o prevenciji nasilja i bolesti zavisnosti, zaštita životne sredine i održivi razvoj. Ministarstvo omladine i sporta pruža stručnu, materijalnu i tehničku podršku lokalnim vlastima u cilju formiranja lokalnih KzM i usvajanja LAP-ova za mlade, kojima će se obezbediti održivost sprovođenja omladinskih politika na lokalnom nivou.

U praksi postoje primeri povezivanja više lokalnih kancelarija za mlade i njihovog umrežavanja u **regionalne kancelarije za mlade** (npr. RKzM Beograd, RKzM Novi Sad, RKzM Kragujevac, RKzM

Niš itd.). Cilj osnivanja regionalnih kancelarija za mlade jeste razmena iskustava dobre prakse među povezanim lokalnim kancelarijama, realizacija zajedničkih projekata, razvoj partnerstva sa lokalnim samoupravama i podrška pri izradi LAP-ova za mlade.

Finansijsku i tehničku podršku institucijama i udruženjima koja se bave omladinskim politikama obezbeđuju i brojne međunarodne organizacije prisutne na teritoriji R.Srbije, a u prvom redu **Nemačka organizacija za tehničku saradnju (GIZ), Evropska unija, UNDP, Fond za otvoreno društvo, Švajcarska agencija za razvoj i saradnju, Američki saveti, Švedska organizacija za međunarodni razvoj i saradnju (SIDA), Evropski fond za Balkan**, itd.

1.1.3 Pravni okvir kojim se uređuje položaj mladih u Srbiji

Osnivanjem Ministarstva omladine i sporta postavljeni su temelji daljeg institucionalnog i normativnog regulisanja pitanja položaja mladih u Srbiji. Prvi i vodeći dokument usvojen u tom cilju jeste Nacionalna strategija za mlade kojom su identifikovani najznačajniji problemi i izazovi na koje država, u saradnji sa drugim nivoima vlasti i naročito mladima i njihovim udruženjima, treba da odgovori. Sledeći važan korak je bio usvajanje Zakona o mladima zahvaljujući kome je u politikama omladinskog sektora prepoznat javni interes, a zatim i niz drugih strategija i zakona čiji je cilj bio regulisanje pojedinačnih pitanja u ovoj oblasti. U tom smislu, Sekretarijat za sport i omladinu AP Vojvodine je inicirao određene mere i usvajanje pokrajinskih strateških dokumenata koje su prethodile merama preduzetim na nacionalnom planu. Zakon o mladima je takođe stvorio uslove za formalizovanje tela koja se bave omladinskim politikama na lokalnom nivou i usvajanje LAP-ova za mlade.

NACIONALNA STRATEGIJA ZA MLADE (i pripadajući Akcioni plan) – usvojena je 2008. (odnosno 2009.) godine i odnosi se na desetogodišnji period (2008-2018). Strategija je krovni dokument u omladinskom sektoru koji obuhvata smernice koje je potrebno ispratiti na različitim nivoima kako bi se položaj mladih u Srbiji unapredio. U njoj su sadržani principi omladinske politike po uzoru na napredne standarde u ovom domenu obuhvaćene brojnim dokumentima Saveta Evrope i Evropske unije. Međutim, ovi principi nisu samo obuhvaćeni tekstem Strategije, već se o njima vodilo računa i prilikom usvajanja ovog dokumenta. Naime, Ministarstvo omladine i sporta sprovelo je veoma širok konsultativni proces prilikom donošenja strategije, **te je u njemu učestvovalo 16 ministarstava, 47 organizacija civilnog društva, 16000 mladih ljudi, a održano je i 167 okruglih stolova.** Savet Evrope je proglasio proces izrade Strategije za primer dobre prakse.

Strategija za mlade utvrđuje 11 opštih strateških ciljeva usmerenih ka poboljšanju kvaliteta života mladih u R.Srbiji, i to:

- podsticati mlade da aktivno učestvuju u društvu,
- razvijati saradnju mladih i obezbeđivati uslove za njihovo ušesće u donošenju odluka,
- izgrađivati sistem informisanja mladih na svim nivoima i u svim oblastima,

- obezbeđivati ostvarivanje prava na jednake šanse svih mladih u društvu,
- podsticati i vrednovati izuzetna postignuća mladih u različitim oblastima,
- unapređivati mogućnosti za kvalitetno provođenje slobodnog vremena mladih,
- razvijati otvoreni, delotvorni, efikasni i pravedni sistem formalnog i neformalnog obrazovanja koji je dostupan svim mladima,
- podsticati sve oblike zapošljavanja i preduzetništva mladih,
- unapređivati bezbednost mladih,
- čuvati i unapređivati zdravlje mladih,
- osnaživati mlade za inicijative koje su u skladu sa osnovnim ciljevima održivog razvoja i zdrave životne sredine.

Akcioni plan za sprovođenje Strategije za mlade (2009-2014.) predviđa konkretne aktivnosti, rokove, očekivane rezultate, indikatore, nosioce aktivnosti i učesnike u njima, kao i potrebna finansijska sredstva za realizaciju istih.

*Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja predviđena je mogućnost osnivanja **učeničkih parlamenata**, tako da danas oni postoje u velikom broju škola u Republici Srbiji. Učenički parlamenti treba da omoguće učenicima osnovnih i srednjih škola da se udružuju na demokratski način radi zastupanja interesa svih učenika u školi, i uticaja na donošenje odluka koje se njih neposredno tiču. Međutim s obzirom na njihovu konsultativnu funkciju, kao i činjenicu da za aktivnosti parlamenata nisu predviđene bilo kakve finansije ni u školskom, ni u opštinskom budžetu, uticaj parlamenata na donošenje školskih odluka je minimiziran.*

ZAKON O MLADIMA je takođe bio predmet sveobuhvatnog konsultativnog procesa pre nego što je Narodna skupština usvojila njegovu finalnu verziju 2011. godine. Naime, u javnoj raspravi povodom predloga Zakona učestvovalo je oko 2500 mladih i drugih zainteresovanih lica, a organizovano je oko 80 skupova i okruglih stolova na tu temu. Donošenje Zakona je, u neku ruku, i istorijski momenat za Srbiju s obzirom na to da su mladi po prvi put dobili „svoj zakon“. Zakonom o mladima definisani su okviri i uslovi za podršku mladima u organizovanju, aktivnijem učešću u procesu donošenja i primene odluka koje ih se tiču, razvoju i napredovanju. Njime je takođe predviđena mogućnost stvaranja omladinskih udruženja, ali i tela na različitim nivoima vlasti (republičkom, pokrajinskom, opštinskom/gradskom) čiji je zadatak stvaranje uslova za kvalitetniji život mladih.

Zakon o mladima po prvi put prepoznaje javni interes u oblastima omladinskog sektora na republičkom, pokrajinskom i lokalnom nivou – te predviđa obavezu budžetskih izdvajanja sredstava za finansiranje omladinskih programa i projekata. Projekti i programi za koje se izdvajaju budžetska sredstva na republičkom, pokrajinskom i lokalnom nivou se bave: podsticanjem mladih da aktivno učestvuju u društvenim tokovima; sprovođenjem ostvarivanja ciljeva Strategije za mlade; informisanjem mladih; edukacijom u cilju zapošljavanja i podsticanja preduzetništva mladih; neformalnim obrazovanjem mladih; podsticanjem volonterizma;

spровоđenjem istraživanja o položaju i potrebama mladih; afirmacijom međunarodne saradnje u oblastima omladinskog sektora; itd. Na osnovu istraživanja Krovne organizacije mladih Srbije (2013) 30% organizacija civilnog društva koje se bave mladima navode Ministarstvo omladine i sporta kao osnovni izvor finansiranja. Za ministarstvom slede lokalne samouprave - 22,7%, koje su prepoznale mlade i razvile lokalne mehanizme za rad sa mladima, a zatim strane donatorske organizacije prisutne u Srbiji - 18%.

ZAKON O VOLONTIRANJU (2010) po prvi put reguliše institut „volontiranja“, kao organizovanog dobrovoljnog pružanja usluga ili obavljanja aktivnosti od opšteg interesa, za opšte dobro ili dobro drugoga, bez isplate novčane naknade ili potraživanja druge imovinske koristi. **Zakonom je po prvi put utvrđeno da je volontiranje aktivnost od javnog interesa kojom se doprinosi aktivnom uključivanju građana u društvene procese i razvoju humanijeg i ravnopravnijeg demokratskog društva jednakih mogućnosti.** Zakon razlikuje kratkoročno volontiranje i dugoročno volontiranje, koje traje duže od deset časova nedeljno, najmanje tri meseca bez prekida. Volontiranje podrazumeva dobrovoljan rad, bez naknade, iako organizator dugoročnog volontiranja može volonteru obezbediti džeparac, čiji mesečni iznos ne može biti veći od 30% od neto iznosa minimalne mesečne zarade za puno radno vreme u Republici Srbiji. Volontiranje se obavlja na osnovu ugovora koji zaključuju organizator volontiranja i volonter. Volonter može biti domaće ili strano fizičko lice, staro najmanje 15 godina. Lica ispod 15 godina se mogu uključiti u volontiranje samo ako je u pitanju vaspitno-obrazovna volonterska aktivnost i ako se ona odvija u skladu sa propisima o obrazovanju i vaspitanju i ratifikovanim međunarodnim konvencijama. Organizator volontiranja može biti pravno lice čiji osnovni cilj nije sticanje dobiti, ali i privredno društvo i javno preduzeće pod izuzetnim uslovima, koji na prvom mestu podrazumevaju da se obavljanjem volonterskih usluga i aktivnosti ne stiče dobit. Zabranjeno je volontiranje u uslovima koji su štetni po život i zdravlje, a organizator volontiranja je dužan da nadležnom ministarstvu podnese prijavu o organizovanju volontiranja, kao i da, na zahtev volontera, izda potvrdu o volontiranju.

STRATEGIJA KARIJERNOG VOĐENJA I SAVETOVANJA (sa pripadajućim Akcionim planom) usvojena je 2010. kao odraz potrebe usklađivanja obrazovnog sistema sa potrebama tržišta. **Karijerno vođenje i savetovanje je prepoznato kao jedan od osnovnih instrumenata razvoja ljudskih potencijala kojim se postižu ne samo obrazovni ciljevi, već i ciljevi ekonomskog razvoja i socijalne jednakosti i uključenosti.** Svrha karijernog vođenja i savetovanja je da se učenici, odnosno studenti, usmere ka obrazovnim profilima koji imaju pozitivnu perspektivu i za kojima postoji realna potražnja na tržištu. Karijerno vođenje i savetovanje se u Srbiji odvija na nekoliko nivoa, počevši od prosvetno-pedagoških službi i njihove saradnje sa učenicima u osnovnim i srednjim školama, preko Nacionalne službe za zapošljavanje, sajmov profesionalne orijentacije, treninga za sticanje određenih veština, do centara za vođenje karijere na nivou univerziteta ili visokoškolskih ustanova. Svi ovi mehanizmi su još uvek u povoju i njihovi benefiti tek treba da budu prepoznati.

U Akcionom planu za sprovođenje Strategije karijernog vođenja i savetovanja (2010-2014) predviđen je niz specifičnih ciljeva, očekivanih rezultata i mera koje treba preduzeti, a koje

obuhvataju: promociju karijernog vođenja i savetovanja, uvođenje zaduženja, koja se odnose na poboljšanje informisanosti i lakšeg zapošljavanja mladih u programe kancelarija za mlade, osnivanje Nacionalnog resursnog centra za karijerno vođenje i savetovanje, izrada Nacionalnog programa za karijerno vođenje i savetovanje itd.

AKCIONI PLAN POLITIKE ZA MLADE AP VOJVODINE (2011-2014) pripremio je Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, u saradnji sa brojnim udruženjima mladih i za mlade, a usvojen je od strane Skupštine AP Vojvodine. Usvajanje ovog dokumenta je predviđeno Zakonom o mladima Republike Srbije i posebnom merom Akcionog plana za realizaciju Nacionalne strategije za mlade. Polazna osnova u izradi ovog dokumenta su bili evaluacioni pokazatelji prethodnog **Akcionog plana za mlade u AP Vojvodini, i postojeći lokalni akcioni planovi za mlade, ali i strateški dokumenti koji se odnose na omladinski sektor usvojeni na nivou EU i Saveta Evrope.** Akcioni plan politike za mlade AP Vojvodine sadrži analizu stanja, položaja, potreba i problema mladih na teritoriji AP Vojvodine, kao i konkretne mere za unapređenje situacije i prevazilaženje problema u okviru devet oblasti, i to:

- obrazovanje mladih,
- zapošljavanje mladih,
- zdravlje mladih,
- kultura i slobodno vreme mladih,
- aktivno uključivanje mladih u društvo, izgradnja civilnog društva i volonterizam,
- mobilnost i informisanje,
- ekologija i održivi razvoj,
- socijalna politika prema mladima,
- bezbednost mladih.

LOKALNI AKCIONI PLANOWI ZA MLADE (LAP) – S obzirom na to da Nacionalna strategija za mlade podstiče decentralizovano sprovođenje omladinskih politika, tj. njihovo planiranje i primenu na nivou koji je bliži građanima, odnosno mladima, lokalne samouprave u Srbiji su se u poslednjih nekoliko godina angažovale na pripremanju i usvajanju LAP-ova za mlade. Značajnu ulogu u lansiranju ovog procesa je imalo Ministarstvo omladine i sporta, uz podršku Nemačke organizacije za tehničku saradnju (GIZ). Lokalni akcioni planovi za mlade treba da doprinesu sprovođenju mera i specifičnih ciljeva Strategije za mlade uz poštovanje specifičnosti i potreba mladih u različitim lokalnim sredinama. GIZ je, takođe, pripremio metodologiju izrade LAP-ova („Priručnik za izradu lokalnog akcionog plana za mlade“) koja je od strane Ministarstva omladine i sporta usvojena kao zvaničan standard za izradu lokalnih akcionih planova. Kako se u Priručniku navodi, njegova svrha jeste da „predstavi osnovne korake u procesu izrade lokalnog akcionog plana za mlade, da objasni zašto su ti koraci važni, kako da se ostvare i šta je potrebno izbeći u procesu izrade lokalnih akcionih planova za mlade“. Priručnik je namenjen predstavnicima lokalnih vlasti i relevantnih institucija za brigu o mladima na lokalnom nivou, tj. onima koji najaktivnije učestvuju u izradi i sprovođenju LAP-ova za mlade. Uz podršku Ministarstva omladine i sporta, GIZ-a i drugih međunarodnih organizacija, 115 lokalnih samouprava je usvojilo LAP za mlade tokom 2012. godine.

U poslednjih nekoliko godina situacija u pogledu zaštite interesa i prava mladih, njihovog uključivanja u društvene tokove i društveni život, izdavanja budžetskih sredstava za omladinske politike, prepoznavanja važnosti adekvatnog staranja o mladima i njihovom razvoju i napredovanju u Republici Srbiji, se osetno popravila. Delimično iz potrebe za prihvatanjem naprednih standarda i legislative u omladinskom sektoru zastupljenim na nivou EU, delimično iz potrebe da se odgovori na sve brojnije zahteve samoorganizovanih omladinskih grupa, ali i zahvaljujući prepoznavanju javnog interesa u rešavanju problema mladih, država je preduzela prve korake ka sistemskom regulisanju pitanja mladih.

Kao što je prikazano u prethodnom delu teksta, formirano je Ministarstvo omladine i sporta, kao i Sekretarijat za sport i omladinu na nivou AP Vojvodine. Usvojeni su strateški dokumenti u ovoj oblasti, kao i Zakon o mladima, čime su stvoreni uslovi za formiranje drugih tela koja se bave mladima na različitim nivoima (Saveti za mlade, KzM, udruženja mladih, udruženja za mlade itd.).

Preduzete su i inicijative na planu rešavanja pojedinačnih problema u okviru omladinskog sektora pa su zakonima i strateškim dokumentima pokrivena i/ili bolje uređena neka konkretna pitanja koja značajno utiču na položaj mladih u zemlji, npr. volontiranje, karijerno vođenje i savetovanje, obrazovanje itd.

U skladu sa krovnim dokumentom u ovoj oblasti – Nacionalnom strategijom za mlade – značajan korak predstavlja talas osnivanja lokalnih i regionalnih kancelarija za mlade, kao i usvajanja LAP-ova za mlade, čime se pokazuje da lokalne samouprave postepeno prepoznaju mlade i omladinsku politiku kao svoj dugoročni strateški cilj. Zahvaljujući ovim merama, mladi su dobili priliku da se intenzivnije uključe u proces planiranja i primene odluka, programa i projekata na lokalnom nivou koji utiču na kvalitet njihovog života.

Veoma je važno da se pozitivan trend, u smislu sistemske brige o mladima, nastavi i u budućnosti. Na prvom mestu, potrebno je predvideti i izdvojiti neophodna sredstva u republičkom, pokrajinskom i lokalnom budžetu kako bi se finansirale aktivnosti predviđene akcionim planovima (nacionalnim, pokrajinskim, lokalnim) za sprovođenje Strategije za mlade i ostalih strateških dokumenata u ovoj oblasti. Treba imati u vidu da većina ovih planova (AP za sprovođenje Strategije za mlade, AP za mlade AP Vojvodine, AP za sprovođenje Strategije karijernog vođenja i savetovanja, određeni broj LAP itd.) ističe 2014. godine te je potrebno blagovremeno otpočeti planiranje javnih rasprava i konsultativnih procedura, koje podrazumevaju participaciju što šireg kruga mladih, kako bi rezultat ovih procedura bili što realniji i kvalitetniji dokumenti.

Procedura oko formiranja Nacionalnog saveta za mlade treba da bude što pre okončana, kako bi ovo telo moglo da preduzme ulogu predviđenu zakonom i uspostavi polugu za saradnju predstavnika mladih sa političkim funkcionerima koji mogu neposredno da utiču na politike i strategije u raznim oblastima društvenog života. Konkretno aktivnosti i sastanci Saveta za mlade AP Vojvodine treba da budu intenzivirani, a njihovi rezultati vidljiviji.

Takođe, potrebno je dovršiti proces formiranja lokalnih Saveta i kancelarija za mlade, kao i usvajanje LAP-ova za mlade kako bi svaka opština/grad stvorila neophodne preduslove za plansko i dugoročno rešavanje problema mladih u konkretnim lokalnim sredinama, ali i za ekonomičnije i ciljano trošenje opštinskog budžeta u oblasti omladinskih politika. U lokalnim KzM treba zaposliti obrazovan i obučeni kadar koji će doprineti kvalitetu i vidljivosti rada kancelarija, koji će uspeti da privuče dodatna sredstva za finansiranje omladinskih programa i projekata na lokalnom nivou i koji će osnažiti saradnju sa drugim lokalnim kancelarijama i relevantnim institucijama i organizacijama. U tom smislu, treba podstaći formiranje novih regionalnih kancelarija za mlade.

1.2 Funkcionisanje i postignuća Kancelarija za mlade koje deluju u pograničnom regionu sa BiH

Ova analiza je nastala kao jedan od rezultata na projektu koji se realizuje kroz IPA Program prekogranična saradnja Srbija-Bosna i Hercegovina, a s obzirom na to da je jedan od programskih principa i to da svi projekti moraju biti sprovedeni na obuhvaćenom programskom području⁹ (31 opština i grad u Srbiji), fokus ove analize su, dakle, bila dosadašnja postignuća Kancelarija za mlade (u daljem tekstu: KzM) koje deluju u ovom delu Srbije.

U obuhvaćenom programskom području 28 opština i gradova je do sada osnovalo KzM¹⁰, pri čemu su u 4 opštine (Vladimirovci, Mali Zvornik, Mionica, Ljig) ove kancelarije osnovane tek u drugoj polovini 2013. godine. To znači da je **ogromna većina lokalnih samouprava (90%) u ovom delu Srbije prepoznala značaj otvaranja lokalnih servisa usmerenih ka unapređenju položaja omladine** i efikasnijem sprovođenju omladinskih politika na lokalnu. Imajući na umu da je u periodu sprovođenja ove analize (avgust - oktobar 2013), u Srbiji postojala 141 KzM, zaključuje se da KzM koje deluju na području koje je bilo obuhvaćeno ovom analizom, čine 1/5 svih KzM u Srbiji.

Međutim, u kojoj su meri ove KzM zaista postali efikasni i delotvorni mehanizmi za razvoj različitih potencijala mladih, aktivno rešavanje njihovih problema i njihovo uključivanje u razvoj lokalne zajednice, pokušaćemo na to da ukažu rezultati dobijeni analizom rada ovih kancelarija u 8 lokalnih samouprava (Sremska Mitrovica, Ruma, Stara Pazova, Indija, Užice, Čajetina, Prijepolje, Nova Varoš). Istraživači/ce su obišli ove lokalne servise za mlade i intervjuisali njihove koordinate/ke, zatim uradili analizu sadržaja Lokalnih akcionih planova za mlade, kao i sajtova i profila na društvenim mrežama ovih KzM, kako bi sakupili podatke o organizacionim, ljudskim, tehničkim i finansijskim resursima ovih kancelarija i njihovim dosadašnjim rezultatima na planu sprovođenja omladinske politike u ovim opštinama/gradovima.

⁹ Programsko područje obuhvata opštine i gradove iz sledećih okruga: **Sremskog okruga** (Sremska Mitrovica, Šid, Indija, Irig, Ruma, Stara Pazova, Pećinci), **Mačvanskog okruga** (Šabac, Bogatić, Loznica, Vladimirci, Koceljevo, Mali Zvornik, Krupanji, Ljubovija), **Zlatiborskog okruga** (Bajina Bašta, Kosjerić, Užice, Požega, Čajetina, Arilje, Priboj, Nova Varoš, Prijepolje, Sjenica) i **Kolubarskog okruga** (Valjevo, Osečina, Ub, Lajkovac, Mionica, Ljig).

¹⁰ Opštine u kojima nisu do sada osnovane KzM u prekograničnom području sa BiH su: Bogatić, Koceljeva, Bajina Bašta.

1.2.1 Organizacioni i ljudski resursi Kancelarija za mlade

Gotovo u svim analiziranim opštinama KzM se nalazi u sistemu lokalne samouprave, kao jedna od organizacionih jedinica opštinske/gradske uprave, a pozicija koordinatora KzM je sistematizovana *Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u opštinskoj/gradskoj upravi*. Ovo je veoma važno, jer bi trebalo da odražava stav lokalne administracije da se unapređenjem položaja mladih treba baviti kontinuirano i na sistematski način, uz snažnu podršku lokalne samouprave i drugih bitnih lokalnih institucija, jer je jedino tako moguće očekivati pozitivne rezultate na srednjoročnom i dugoročnom planu. Pored ovoga, integrisanost KzM u sistem lokalne vlasti bi trebalo da omogući sigurnu obezbeđenost neophodnih tehničkih i finansijskih sredstava za rad ovih kancelarija, olakšanu komunikaciju i saradnju sa menadžerskim strukturama u opštinskoj/gradskoj upravi (pre svega članom Opštinskog veća zaduženog za mlade, Savetom za mlade, načelnikom gradske uprave za sport, kulturu i omladinu¹¹, kabinetom predsednika opštine/gradonačelnika), kao i postojanje nadzora nad sprovođenjem Lokalnog akcionog plana za mlade, za koji je zadužena KzM. Međutim, iz rezultata analize, koji će tek biti predstavljani, se lako može zaključiti da su **u svega polovini analiziranih slučajeva, zaista, obezbeđeni svi neophodni uslovi za funkcionisanje ovih kancelarija i uspostavljena uspešna saradnja sa lokalnom samoupravom, iako je KzM njen integralni deo.** KzM u Indiji predstavlja izuzetak od pravila, jer se ne nalazi u sistemu lokalne samouprave, niti uopšte ima svojstvo pravnog lica (kao npr. udruženje mladih ili udruženje za mlade), ali je bez obzira na to sa lokalnom samoupravom izgradila uspešan partnerski odnos na planu sprovođenja omladinske politike, tako da su je dosadašnji rezultati učinili jednim od primera dobre prakse u Srbiji.

Osnivanje Saveta za mlade, kao savetodavnog tela pri lokalnoj skupštini, je previđeno Statutima svih analiziranih lokalnih samouprava. Međutim, u 37,5% opština ova tela još uvek nisu formirana, a tamo gde su formirana čest je slučaj da je reč o telu koje „postoji samo na papiru“. Takođe, u svim opštinama postoji član Opštinskog veća koji je, između ostalog, zadužen i za mlade, dok u gradovima umesto člana Gradskog veća zaduženog za mlade postoji načelnik/ica uprave za kulturu, sport i omladinu. U praksi KzM mnogo tešnju i uspešniju saradnju na planu sprovođenja svakodnevnih aktivnosti ostvaruju upravo sa članom veća ili načelnikom uprave, u poređenju sa Savetom za mlade, što je očekivano s obzirom na izvršnu i upravnu prirodu ovih tela u organizaciji lokalne samouprave. Da je potrebno dodatno raditi na uspostavljanju stalnih i efikasnijih mehanizama saradnje između KzM i Saveta za mlade, odnosno člana Opštinskog veća za mlade, govori podatak da je svaki drugi koordinator/ka za mlade istakao/la da ovi mehanizmi nisu uspostavljeni u njihovoj opštini/gradu i da se ta saradnja odvija na *ad hoc* osnovi i zavisno od konkretnih okolnosti. Na koji način je to moguće uraditi, govore pozitivni primeri saradnje iz druge grupe ovih kancelarija, koje imaju uspostavljene stalne mehanizme saradnje, a oni pre svega obuhvataju sledeće: redovne sastanke, mesečno izveštavanje o radu KzM, informisanje o aktuelnim konkursima, pripremu i usvajanje godišnjih planova rada KzM, zajedničku pripremu planiranih aktivnosti, razmenu predloga i ideja, itd.

Kada je reč o ljudskim resursima, **u KzM su najčešće stalno zaposlene/angažovane jedna (u 50%) ili dve osobe (u 37,5%)** i to mnogo češće na osnovu ugovora o delu, nego ugovora o

radnom odnosu na određeno ili neodređeno vreme. U opštini Čajetina ovu Kancelariju vode volonteri/ke, koji za svoj rad ne dobijaju nikakvu novčanu nadoknadu, osim kada su angažovani na nekom omladinskom projektu. U svakodnevnom radu velikog broja analiziranih KzM, pored stalno angažovanih lica, učestvuje određeni broj volontera koji koordinatorima/kama pomažu u sprovođenju aktivnosti. Kancelarije uglavnom vode bazu mladih volontera/ki¹² u svojoj opštini/gradu, a njihov broj varira od veličine opštine i kreće se u rasponu od 10 u Čajetini do 300 volontera/ki u Sremskoj Mitrovici. S obzirom da volonteri/ke u većini opština i gradova predstavljaju ključan resurs u organizaciji i sprovođenju različitih aktivnosti namenjenih mladima, sve kancelarije se trude da povećaju njihov broj na neki od sledećih načina:

- informisanjem mladih o koristima volonterskog rada za zajednicu i njih same,
- organizovanjem druženja volontera/ki mimo samih volonterskih akcija,
- organizovanjem ekskurzija i izleta za najbolje volontere/ke,
- deljenjem propusnica za bazen i predstave kulturnog centra,
- deljenjem karata za koncerte, druge kulturne i sportske događaje,
- pohađanjem seminara i različitih edukacija u zemlji i inostranstvu, itd.

Značajno je istaći da **u preko 62% koordinatori/ke i druga stalno angažovana lica u KzM imaju višegodišnje iskustvo rada u civilnom sektoru,** što veoma utiče na povećavanje efikasnosti rada ovih tela, kako zbog stečenih specifičnih znanja i veština, tako i zbog usvojenog neformalnog pristupa u radu, koji je od presudnog značaja za uspešan rad sa mladima na lokalu. Zahvaljujući brojnim donatorskim programima i projektima, koji u fokusu imaju sprovođenje omladinskih politika, omogućeno je da koordinatori/ke za mlade često pohađaju različite obuke i seminare, kako bi uspešnije koordinisali rad ovih kancelarija i postizali bolje rezultate u radu sa ciljnom grupom.

Tabela 1: Veštine i znanja stalno angažovanih/zaposlenih lica u KzM obuhvaćenim analizom

VEŠTINE/ZNANJA:	Sremska Mitrovica	Ruma	Indija	Stara Pazova	Užice	Čajetina	Prijepolje	Nova Varoš
Pisanje projekata za domaće donatore	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Pisanje projekata za inostrane donatore, uključujući EU	✓	✓	✓				✓	
Upravljanje projektnim ciklusom	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Edukacija mladih u specifičnim oblastima	✓		✓	✓	✓		✓	
Javno zagovaranje i sprovođenje medijskih kampanja	✓	✓	✓	✓	✓		✓	
Animiranje mladih za uključivanje u aktivnosti koje sprovodi KZM	✓	✓	✓	✓			✓	✓

¹¹ Tamo gde postoji, kao npr. u Sremskoj Mitrovici i Staroj Pazovi

¹² KzM iz Čajetine i Rume ne poseduju ovu evidenciju

1.2.2 Tehnički i finansijski resursi Kancelarija za mlade

Rad sa mladima podrazumeva obezbeđenost adekvatnog prostora, čija opremljenost treba da omogući prijatan rad sa omladinom u podsticajnom okruženju, na krajnje neformalan način i uz dostupnost sadržaja pre svega u popodnevnom i večernjim časovima, odnosno nakon škole. Sve analizirane KzM imaju sopstvene, uglavnom adekvatno opremljene prostorije, koje im je dodelila opštinska/gradska uprava za rad, osim Kancelarije u Užicu¹³. Prosečna veličina prostora u kojima se obavlja svakodnevni rad ovih kancelarija iznosi oko 30m², a upadljivo najveći i najbolje opremljen poslovni prostor koristi Kancelarija u Indiji od oko 200m² u strogom centru grada. U većini opština prostor namenjen okupljanju mladih se nalazi izvan zgrade opštinske/gradske uprave¹⁴, što je i najbolje rešenje, pošto u okviru standardnog opštinskog radnog vremena od 7h do 15h i u okruženju koje podrazumeva formalnost ponašanja, poštovanje poslovnog kodeksa i prisustvo drugih „ozbiljnih“ činilaca, nije lako motivisati mlade na okupljanje i aktivizam. Međutim, analizom je utvrđeno da će čak 4 od 8 KzM uskoro imati potrebu za većim prostorom ili za otvaranjem Omladinskog kluba, kako bi zadovoljili povećan broj korisnika svojih usluga i omogućili im nove, bogatije sadržaje i aktivnosti. Do tada, potrebu za adekvatnijim prostorom u konkretnim situacijama lokalni servisi za mlade uspešno nadmešćuju korišćenjem raspoloživih kapaciteta drugih lokalnih institucija, pre svega kulturnog centra, muzeja, biblioteke, sportskog centra itd.

Kada je reč o finansijskim resursima, analizom je utvrđeno da Kancelarija iz Užica ne raspolaže sopstvenim godišnjim budžetom za realizaciju Lokalnog akcionog plana za mlade, što pored nepostojanja adekvatnih prostorija za rad, funkcionisanje ove kancelarije svodi na čist entuzijazam i unapred izgublenu bitku na planu unapređenja položaja mladih u najvećoj lokalnoj samoupravi Zlatiborskog okruga. KzM iz Čajetine, takođe, ne poseduje budžet za finansiranje svojih aktivnosti. Ostale analizirane kancelarije raspolažu godišnjim budžetom, koji se za 2012. godinu kretao u rasponu 280.000 RSD u Staroj Pazovi do 3.800.000 RSD u Indiji i Sremskoj Mitrovici. Dakle, njihova finansijska snaga je veoma različita i bitno utiče na njihove mogućnosti u radu sa omladinom, pogotovo ako se ima na umu da opština Stara Pazova ima veći broj stanovnika od opštine Indije za 18.000, a da je godišnji budžet njenog servisa za mlade manji više od 13 puta u odnosu na KzM iz susedne opštine. Pored ovoga, značajno je napomenuti **da 50% KzM koje imaju sopstveni budžet nisu direktno uključene u budžetsko programiranje za narednu godinu** i da bez konsultacija sa njima to rade druga odeljenja opštinske/gradske uprave. Ovo dovoljno govori o tome koliko nisko lokalne samouprave rangiraju potrebe i probleme mladih u lokalnoj zajednici prilikom alokacije finansijskih sredstava i sa koliko (ne)ozbiljnosti planiraju da im izađu u susret, odnosno da ih reše. Konačno, u situaciji kada je lokalni servis za mlade potpuno isključen iz procesa budžetiranja, koji potom direktno uslovljava obim i kvalitet njegovih usluga u narednoj kalendarskoj godini, nerealan je pozivati KzM na odgovornost zbog slabih rezultata na planu sprovođenja LAP-a za mlade, kada je u tom procesu njihova uloga svedena na delovanje „uz pomoć štapa i kanapa“.

¹³ Lokalna KzM u Užicu nema sopstvene prostorije, već deli kancelariju od 15m² u okviru zgrade gradske uprave sa Koordinatorom za osobe sa posebnim potrebama, što predstavlja potpuno neadekvatan prostor i veoma otežava rad sa mladima.

¹⁴ izuzev u Novoj Varoši i Užicu

Finansijski resursi KzM umnogome zavise i od sposobnosti njenih koordinatora/ki da obezbede dodatna sredstva za njihov rad kroz projektno finansiranje. Iako bi se možda moglo očekivati da je većina ovih kancelarija na ovom planu veoma uspešna, a s obzirom na prethodno radno iskustvo njenih kadrova u NVO sektoru i na projektima, rezultati analize zapravo pokazuju nešto drugačije. **Sve analizirane KzM su u prethodne 2 godine uspele da preko projekata fandrejzuju određena sredstva, ali su kancelarije koje raspolažu najvećim godišnjim budžetima na ovom planu bile mnogo manje uspešne od drugih.** Naime, KzM iz Indije tokom 2012. godine nije obezbedila nikakva sredstva kroz projektno finansiranje, što je takođe bio slučaj 2011. godine sa KzM iz Sremske Mitrovice, a obe kancelarije raspolažu najvećim godišnjim budžetom finansiranim od strane lokalne samouprave. Ovo nas navodi na zaključak da su kancelarije sa značajnom lokalnom finansijskom podrškom manje motivisane da pišu projekte i konkurišu za male donacije iz domaćih izvora, čiji se raspon kod Ministarstva omladine i sporta i Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu AP Vojvodine, kreće najčešće od 100.000 RSD do 300.000 RSD. Kao delimičan razlog za opravdanje može se navesti činjenica da Ministarstvo poslednjih godina finansira samo realizaciju projekata u nerazvijenim opštinama u Srbiji, u koje ove opštine ne spadaju, ali zato ne postoji nikakav razlog da one predlozima projekata ne konkurišu kod drugih domaćih ili inostranih donatora. S druge strane, KzM sa veoma skromnim godišnjim budžetom, ili bez njega, poput one u Staroj Pazovi i Čajetini¹⁵ iz godine u godinu se trude da povećavaju obim sredstava koji dobijaju kroz projektno finansiranje i na tom planu postižu uspehe. Pored ovih, kao izuzetno uspešan primer obezbeđenja finansijskih sredstava preko realizacije donatorskih projekata treba navesti Kancelariju iz Prijepolja, jer je čak 50% budžeta, kojim je raspolagala u poslednje 2 godine, ova kancelarija uspele da obezbedi iz donacija.

Tabela 2: Odnos budžetskih sredstava i donacija KzM u 2011. i 2012. godini

Kancelarija za mlade:	Godišnji budžet		Donacije	
	2012 (RSD)	2011 (RSD)	2012 (RSD)	2011 (RSD)
Sremska Mitrovica	3.800.000	3.000.000	300.000	0
Ruma	2.300.000	1.200.000	120.000	510.000
Indija	3.800.000	2.500.000	0	350.000
Stara Pazova	280.000	200.000	280.000	500.000
Užice	0	0	150.000	0
Čajetina	0	0	317.240	285.490
Prijepolje	2.000.000	1.400.000	1.000.000	700.000
Nova Varoš	2.000.000	1.289.000	900.000	280.000
UKUPNO:	14.180.000	9.589.000	3.067.240	2.625.490

¹⁵ KzM iz Stare Pazove je 2011. godine fandrejzovala 500.000 RSD preko projekata, dok je njen godišnji budžet iznosio svega 200.000 RSD, a tokom 2012. godine je imala donacije u visini od 280.000 RSD, koliko je iznosio i njen godišnji budžet. KzM iz Čajetine ne raspolaže sopstvenim godišnjim budžetom, ali je zato tokom 2011. i 2012. godine dobila donacije u ukupnom iznosu od 602.730 RSD zahvaljujući dobrim projektima.

1.2.3 Postignuća i rezultati Kancelarija za mlade u dosadašnjem radu

Vrlo je teško proceniti koliki je zaista prosečan broj mladih koji na mesečnom nivou koristi usluge lokalnih servisa za mlade, i to iz dva razloga: 1) aktivnosti kancelarija variraju iz meseca u mesec i neke po svom karakteru podrazumevaju uključivanje velikog broja mladih, kao što su festivali, sportska takmičenja, koncerti, itd. u odnosu na neke druge mnogo manje posećene sadržaje, kao što su radionice, tribine, likovne izložbe i sl. 2) **veliki broj KzM obuhvaćenih istraživanjem uopšte ne vodi nikakvu evidenciju posećenosti događaja i aktivnosti koje organizuje**, tako da je njihova procena na ovom planu uglavnom subjektivnog karaktera, a samim tim i ne previše merodavna. Međutim, čak i pored ovoga, analiza je pokazala da se prosečan broj korisnika usluga KzM veoma mnogo razlikuje od jedne do druge lokalne samouprave, pa je tako najmanji u Staroj Pazovi i Čajetini, gde se prosečan broj mladih uključenih u aktivnosti Kancelarije kreće od 15 do 25 na mesečnom nivou, u Indiji i Užicu taj broj je oko 100 aktivnih omladinaca, dok je u sadržaje i aktivnosti koje realizuje Kancelarija u Sremskoj Mitrovici na mesečnom nivou uključeno više stotina mladih. Lako se može zaključiti da nedostatak finansijskih sredstava direktno uslovljava mali broj mladih koji su aktivno uključeni u rad nekih KzM¹⁶, jer su zbog nedostatka resursa aktivnosti i sadržaji koje realizuju ove kancelarije, po obimu i učestalosti manji u odnosu na kancelarije sa stabilnim budžetskim prihodima, što im potencijalno osigurava i veću ciljnu grupu. Međutim, mnogo je veći problem to što su u svim razmatranim slučajevima, **u gotovo preko 90% korisnici usluga KzM uglavnom mladi iz urbanog dela opštine odnosno grada, dok su mladi koji žive na selu ili u udaljenijim gradskim naseljima veoma retko i sporadično obuhvaćeni njihovim aktivnostima**. Ovo je ozbiljan problem na čijem rešavanju je potrebno naporno raditi u narednom periodu, jer na neki način predstavlja nenamernu diskriminaciju mladih koji žive na selu, izvan centralnog opštinskog/gradskog jezgra, a u mnogim razuđenim opštinama je broj ovih mladih znatno veći u odnosu na one koji žive u centralnom naselju. Ova značajna kategorija mladih često ima specifične potrebe i probleme u odnosu na mlade koji žive u centru, a njihova interesovanja i uslovi svakodnevnog života determinišu potrebu posebnog pristupa u osmišljavanju sadržaja namenjenih njihovoj konzumaciji, što bi trebalo da omogućući unapređenje njihovog položaja u lokalnoj zajednici, za kojim često vape. Naravno, bilo bi potpuno nekorektno za ovakvu situaciju isključivo prozvati lokalne KzM, jer su i same svesne ovog problema. Naime, još uvek skromni resursi kojima raspolažu ove kancelarije ne ostavljaju dovoljno mogućnosti za kontinuiran i sistematski rad na planu unapređenja položaja mladih koji žive izvan centralnih gradskih/opštinskih naselja. Ipak, ovo svakako ne bi trebalo da posluži kao izgovor da se već u narednom godišnjem planu rada ovih KzM posebna pažnja ne posveti rešavanju ovog problema.

Jedna od oblasti u kojoj su **sve analizirane KzM ostvarile najbolje rezultate na lokalnom nivou, jeste kontinuirano informisanje mladih o svim pitanjima značajnim za njih**. Može se tvrditi za sve KzM da imaju neophodno iskustvo na planu diseminacije najrazličitijih informacija ka mladima, da neke od njih uspešno koriste društvene mreže (pre svega Facebook, ali i Twitter) i veš prezentaciju, sa ciljem da privuku pažnju i animiraju ciljnu grupu da se uključi u različite

¹⁶ Kao u opštinama Stara Pazova i Čajetina

događaje, kampanje, aktivnosti, konkurse ili da bar bude adekvatno informisana o pitanjima koja su značajna za nju. Pored ovih kanala informisanja, koji su po svojoj suštini najadekvatniji senzibilitetu i navikama mladih da informacije sakupljaju i dele uglavnom putem društvenih mreža i interneta, KzM koriste i druge tradicionalnije kanale za diseminaciju informacija ka mladima: organizovanje konferencija za medije (50%), slanje saopštenja za javnost (75%), štampanje i distribuciju publikacija, brošura i flajera (50%) i sprovođenje posebnih medijskih kampanja (37,5%). Kancelarija iz Indije ponekad u ovu svrhu koristi slanje grupnog sms-a.

Sve analizirane KzM su u poslednje dve godine samostalno ili u partnerstvu realizovale određeni broj omladinskih projekata, koji se kreće od 2¹⁷ do 9, koliko je u ovom vremenskom periodu projekata realizovano u Staroj Pazovi i Užicu. Najčešći donator sprovedenih projekata je bilo Ministarstvo omladine i sporta, jer je ono u poslednje 2 godine finansiralo projekte u čak 7 od 8 KzM, koje su bile obuhvaćene ovim istraživanjem. Lokalne samouprave iz Vojvodine imaju snažnu podršku Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu na planu sprovođenja omladinskih projekata, tako da su 3 od 4 analizirane kancelarije realizovale projekte uz pomoć donacija ovog Sekretarijata. Pored ovoga, svega polovina kancelarija je do sada uspeła da dobije donacije iz inostranih izvora za sprovođenje projekata, a jedina KzM koja je u poslednje 2 godine dobila donaciju Evropske unije je ona u Prijepolju, što potvrđuje njenu sposobnost za pisanje i sprovođenje veoma zahtevnih projekata, kakvi su, inače, projekti koje finansira EU. Stoga, se može zaključiti da u narednom periodu **gotovo sve KzM treba da rade na jačanju sopstvenih kapaciteta za pisanje projekata, pre svega za konkurse koje raspisuje Delegacija Evropske unije u Srbiji**, jer je ona trenutno, zbog procesa evropskih integracija u kome se nalazi Srbija, najveći i najznačajniji donator, ali i za druge inostrane donatore. Ovo bi trebalo shvatiti kao važnu preporuku, pošto je projektno finansiranje jedna od vrlo značajnih mogućnosti povećanja finansijskih sredstava kojima raspolažu KzM, jer nije realno očekivati da će pogotovo male i nedovoljno razvijene opštine u budućnosti značajno uvećati sredstva za finansiranje zadovoljenja potreba mladih na lokalnom nivou.

Gotovo sve analizirane KzM su vrlo aktivne na planu organizacije i sprovođenja različitih vrsta edukacija za mlade u svojoj opštini/gradu. Na ovaj način one daju neizmeran doprinos neformalnoj edukaciji omladine, jer zastareo, često dosadan i krajnje neinteraktivan redovni školski sistem u Srbiji, ne zadovoljava potrebe mladih ljudi za savremenim, praktičnim, podsticajnim i zanimljivim pristupom u sticanju novih znanja i veština. Analizom je utvrđeno da se broj sprovedenih obuka bitno razlikuje od jedne do druge KzM, pa su u poslednje 2 godine ove kancelarije u Indiji, Čajetini i Novoj Varoši sprovele između 2 i 5 obuka, dok su na tom planu daleko agilnije bile njihove kolege iz Sremske Mitrovice, Rume i Stare Pazove, pošto su u proseku realizovali između 20-26 različitih vrsta edukacija. Najveći broj sprovedenih edukacija u poslednje 2 godine je organizovala Kancelarija iz Prijepolja, čak 40. Dobijeni podaci donekle predstavljaju iznenađenje, jer bi logično bilo zaključiti da kancelarije sa malim godišnjim budžetima nisu u stanju da često organizuju edukacije za mlade, ali takav zaključak nije moguće izvesti kada je reč o KzM iz Stare Pazove, koja je organizovala 26 edukacija u poslednje 2 godine. S druge strane,

¹⁷ U poslednje 2 godine KzM u Sremskoj Mitrovici i Čajetini

kao zaključak bi se nametalo i to da kancelarije sa značajnim godišnjim budžetima, alociranim od strane lokalne samouprave, redovno sprovode različite vrste edukativnih aktivnosti, ali ovo demantuje broj obuka sprovednih u istom periodu u Indiji i Novoj Varoši, jer je prva sproveda 5, a druga samo 2 edukacije u poslednje dve godine.

Da su mladi ljudi na lokalnu želju novih znanja i neformalnog pristupa u edukaciji, govori veoma dobra posećenost obuka koje su realizovale lokalne kancelarije. Prema sakupljenim podacima ukupno je 3210 omladinaca pohađalo različite kurseve, seminare, radionice, treninge i sl. u svih 8 opština, što znači da su one uspele da za ove aktivnosti zainteresuju značajno veću ciljnu grupu u odnosu na prosečan broj korisnika njihovih usluga na mesečnom nivou. Ovo istovremeno govori da je jedna od najvećih potreba mladih ljudi upravo neformalno obrazovanje u različitim oblastima, kako bi se što bolje pripremili za izazove koji ih čekaju u zreloj dobi, ali i da su programi i sadržaji koje KzM osmišljavaju i realizuju na planu obuka uglavnom atraktivni i usmereni ka stvarnim željama i potrebama njihovih korisnika.

Najčešće teme obuka koje su u periodu 2011-2013. godine sprovele KzM u prekograničnom regionu Srbija-BiH:

- > Pisanje projekata
- > Izrada biznis planova
- > Omladinsko preduzetništvo
- > Škole: stranih jezika, računarstva, gitare, 3D animacije, fotografije
- > Komunikacijske veštine
- > Prevazilaženje konflikata i mirno rešavanje sporova
- > Funkcionisanje institucija Evropske unije
- > Borba protiv polno prenosivih bolesti i bolesti zavisnosti
- > Bezbedno korišćenje Interneta
- > Sprovođenje istraživanja
- > Značaj omladinskog aktivizma i metode lobiranja u lokalnoj zajednici
- > Podizanje kapaciteta lokalnih omladinskih organizacija
- > Profesionalna orijentacija i mogućnosti za školovanje u zemlji i inostranstvu, itd.

Pored već pomenutih oblasti delovanja, **sve KzM pokazuju interesovanje da povećaju obim i kvalitet kulturnih i sportskih sadržaja namenjenih omladini**, sa ciljem promocije zdravih stilova života i omogućavanja kvalitetnijeg provođenja slobodnog vremena. Rezultati njihovog dosadašnjeg rada, ipak, pokazuju da bi većina kancelarija trebalo da planira organizaciju daleko većeg broja kulturnih dešavanja, jer su u 4 od 8 slučajeva ove kancelarije u poslednje dve godine organizovale svega između 3 i 6 događaja koji bi mogli da se svrstaju u kategoriju kulture i zabave. Dakle, analiza je pokazala da je **50% kancelarija organizovalo prosečno 2 ili 3 kulturna događaja godišnje, što je izuzetno malo postignuće ako se ima na umu potreba da se mladima na lokalnu moguću i do smisleno i zabavno provode svoje slobodno vreme**, kako bi se predupredili negativni i destruktivni obrasci njihovog ponašanja, a njihova energija i ideje kanalisale u pozitivnom smeru. Najveći broj kulturnih dešavanja (10) u posmatranom periodu je organizovala Kancelarija iz Sremske Mitrovice, dok su najčešći događaji kulturne sadržine u čijoj organizaciji učestvuju kancelarije: rock koncerti neafirmisanih bendova, letnji festivali, pozorišne predstave, likovne izložbe, ekološki i muzički festivali. Iako bi se moglo očekivati da je broj sportskih događaja koje na godišnjem nivou organizuju KzM znatno veći u odnosu na kul-

turna dešavanja, to ipak nije tako, iako je za njih potrebno mnogo manje finansijskih sredstva i postoji mnogo veća zainteresovanost mladih za praćenje sportskih sadržaja i bavljenje sportom, u odnosu na kulturne sadržaje. Naime, **čak 7 od 8 kancelarija je u protekle 2 godine organizovalo između 1 i 5 sportskih manifestacija**¹⁸, dakle u proseku između 2 i 3 godišnje, među kojima su najviše bili zastupljeni turniri u malom fudbalu i košarci. Takođe, mladi su do sada u analiziranim opštinama imali priliku da se uključe u igranje stonog tenisa i odbojke, rolerijadu ili igre bez granica za niže uzraste, a posebno je pohvalna praksa uspostavljanja srednjoškolske sportske lige u različitim sportovima u Užicu, promocija sportova po školama u Staroj Pazovi i Sremskoj Mitrovici, kao i organizacija međuopštinske sportske lige, koju je pokrenula Kancelarija iz Prijepolja. Pored svega istaknutog, ipak ostaje utisak da još uvek značajan broj KzM ne ulaže dovoljno truda i entuzijazma da, u saradnji sa lokalnim sportskim i kulturnim institucijama, mladima na lokalnu moguću češće, kvalitetnije, raznovrsnije i zanimljivije kulturne i sportske sadržaje.

Istraživanjem su bile obuhvaćene još dve oblasti u kojima deluju KzM – uključivanje mladih u volonterske akcije i preduzimanje mera na planu smanjenja nezaposlenosti mladih na lokalnu. U delu o ljudskim resursima je već istaknuto da sve KzM okupljaju određeni broj volontera koji im pomažu oko organizacije različitih aktivnosti. Može se zaključiti **da je skoro 2/3 analiziranih KzM (62,5%) uspešno na planu organizovanja volonterskih akcija** i animiranja mladih da na ovaj način daju svoj doprinos razvoju zajednice, jer su u protekle 2 godine ove kancelarije organizovale između 10-30 volonterskih akcija. Kancelarije iz Prijepolja i Nove Varoši su, međutim, organizovale samo po jednu volontersku akciju u istom periodu.

Kancelarija za mlade:	Najznačajnije volonterske akcije koje su organizovale KzM u poslednje 2 godine:
Sremska Mitrovica	- akcija „Očistimo Srbiju“ - akcija „Sat za našu planetu“ - akcija „Ti si odgovoran za red u gradu“ - sakupljanje novca za obolelu decu
Ruma	- obeležavanje Svetskog dana borbe protiv side - uklanjanje grafiti sa javnih površina u gradu
Indija	- organizacija „Urban festa“ - organizacija „Max sport kupa“ - organizacija sajma ženskog stvaralaštva u Vojvodini - akcija „Očistimo Srbiju“
Stara Pazova	- organizacija međunarodnog volonterskog kampa - sadnja drveća - akcija „Očistimo Srbiju“
Užice	- akcija čišćenje jezera - glasanje za Coca-Cola teretanu - akcija čišćenja korita reke Đetina
Čajetina	- deljenje paketića za socijalno ugroženu decu - druženje sa decom sa posebnim potrebama u dnevnom boravku - akcija „Očistimo Zlatibor“
Prijepolje	- organizacija međuopštinskih sportskih igara
Nova Varoš	- čišćenje dvorišta tehničke škole

¹⁸ Najbolje rezultate na ovom planu je ostavila KzM iz Prijepolja, koja je organizovala 22 sportska događaja za mlade u poslednje 2 godine.

Može se reći **da je velika većina kancelarija (7 od 8)¹⁹ preuzela određene mere na planu smanjenja nezaposlenosti mladih u svojoj opštini/gradu**, s obzirom na to da je to jedan od najvećih problema mladih u Srbiji. Koliko su i kakvi stvarni efekti ovih mera o tome nijedna kancelarija ne vodi preciznu evidenciju, ali se one trude da pre svega u saradnji sa Nacionalnom službom za zapošljavanje (NSZ), regionalnim razvojnim agencijama i donatorima organizuju različite edukacije o omladinskom preduzetništvu, dostupnim obrazovnim profilima i zanimanjima, pisanju biznis planova, konkurisanju za start-up kredite, itd. Neke od njih su do sada učestvovalе u organizaciji sajмова zapošljavanja, organizovale su stručnu praksu u firmama, kao i testiranja mladih u domenu profesionalne orijentacije. Opštine Ruma i Prijepolje su jedine opštine koje imaju usvojen Lokalni akcioni plan za razvoj omladinskog preduzetništva. Opština Ruma može da služi kao primer dobre prakse i po tome što je 2012. godine odobrila mladim preduzetnicima bespovratna sredstva za nabavku opreme u ukupnom iznosu od 1.000.000 RSD²⁰ i na taj način preuzela konkretne mere na planu njihovog samozapošljavanja. Inovativan pristup u rešavanju problema nezaposlenosti mladih primenjuje i Kancelarija iz Prijepolja koja je oformila mrežu omladinskih radnika, koji kroz mentorski rad i praktičnu obuku omogućavaju sticanje praktičnih radnih veština nezaposlenima, koji se nalaze na evidenciji NZS. Polaznici prolaze obuku u omladinskom, info i volonterskom servisu, a zavisno od postignutih rezultata mentori ih dalje upućuju na određene poslodavce kod kojih će nastaviti sa praksom ili se zaposliti, a dobijaju i mogućnost za volontiranje u Evropskoj volonterskoj mreži.

Značajno je istaći **da su sve KzM ostvarile saradnju sa lokalnim omladinskim organizacijama i drugim organizacijama civilnog društva, koje se bave unapređenjem položaja mladih i da im pružaju podršku (prostor, oprema, logistiku) u sprovođenju njihovih aktivnosti**. Pored ovoga, sve KzM ističu da pružaju i finansijsku podršku ovim organizacijama, ne samo u vidu grantova na konkursima koje za tu namenu raspisuje lokalna samouprava, već i u smislu obezbeđenja materijala i opreme za realizaciju njihovih aktivnosti.

Poslednja, ali nikako najmanje važna, već upravo jedna od najznačajnijih oblasti delovanja KzM, jeste osnaživanje i animiranje mladih za aktivno uključivanje u procese donošenja odluka na lokalnu. Analizom je utvrđeno da je 6 od 8 kancelarija²¹ do sada u nekom obliku podsticalo omladinski aktivizam na ovom planu, ali kada su koordinatori/ke za mlade zamoljeni/e da nabroje **procesе odlučivanja u kojima su mladi učestvovali u 66% oni su se svodili samo na dva odgovora: izrada ili revizija LAP-a za mlade i usvajanje godišnjih planova rada KzM**. Ako se ima na umu da su sve analizirane lokalne samouprave usvojile LAP za mlade u periodu 2009-2010. godina i da se većina njih upravo sada nalazi u procesu njegove revizije, to znači da su u poslednje 4 godine mladi konsultovani o ovima pitanjima najviše 2 puta i najviše još 3 puta prilikom izrade godišnjih planova KzM, tamo gde je to praksa (u samo 37,5% kancelarija). Samo su 2 kancelarije²² istakle da su uključivale mlade u odlučivanje i u drugim slučajevima, kao što

su biranje prioriteta među predloženim projektima koji će biti finansirani u sledećoj godini iz lokalnog budžeta, zastupanje interesa mladih pred lokalne izbore 2012. godine i izbor idejnih rešenja za javne površine koje koriste mladi. Ovo su zaista obeshrabrujući nalazi, koji pokazuju da se mladi još uvek ne percipiraju kao ozbiljni subjekt u procesu kreiranja lokalnih politika, već da se najčešće koriste kao dekor i „nezaobilazan“ činilac u procesima za koje se participativnost *a priori* podrazumeva, kao što je usvajanje lokalnih strateških dokumenata. Ovde, naravno, treba imati na umu i izuzetno izraženu pasivnost i nemotivisanost mladih za bilo kakav aktivizam, što je kao gorući problem u svojim sredinama istaklo 43% intervjuisanih koordinatora/ki. Međutim, ma kako situacija na ovom planu bila nezadovoljavajuća, napore omladinskih radnika na planu podizanja svesti omladine da treba da postanu aktivan subjekt, a ne samo objekat sprovođenja nekakve i nečije politike, s jedne strane, i da lokalne institucije moraju poštovati pravo mladih da budu konsultovani u svim slučajevima koji ih se tiču, s druge strane, moraju biti visoko među prioritetima svih lokalnih servisa za mlade u budućnosti.

1.2.4 Ključni rezultati Kancelarija za mlade iz vizure njihovih koordinatora/ki

Istraživače je interesovalo da saznaju kako na postignute rezultate gledaju sami omladinski radnici, jer kada se zanemare sve prethodno predstavljene brojke i statistika u različitim oblastima njihovog delovanja, potrebno je identifikovati koji su suštinski efekat u životu lokalne omladine postigle svojim radom ove kancelarije, odnosno šta se bitno izmenilo njihovim osnivanjem i delovanjem u odnosu na period pre toga.

Koordinatori/ke za mlade su zamoljeni/e da nabroje po njima tri ključna rezultata lokalnih kancelarija i dobijeni odgovori su se u značajnoj meri preklapali, što najbolje govori da je promocija značaja i osnivanje lokalnih servisa za mlade bila istinska potreba i odlična ideja, koja u mnogim svojim segmentima još uvek nije dobila svoje puno i pravo obličje, na šta ukazuju nalazi ove analize.

Kao ključna postignuća KzM u dosadašnjem periodu njihovog delovanja je istaknuto:

- 1) sistematsko uključivanje mladih u donošenje odluka na lokalnu,**
- 2) obezbeđenost prostorija za okupljanje mladih i njihov aktivizam,**
- 3) osnivanje lokalnog servisa za mlade kome mladi u bilo kom momentu mogu da se obrate i gde će njihovi problemi i ideje biti uvaženi,**
- 4) stvaranje mogućnosti za neformalno obrazovanje mladih i učešće u programima za mlade,**
- 5) uspostavljanje međusektorske saradnje i umrežavanje sa lokalnim institucijama i omladinskim organizacijama na planu unapređenja položaja mladih,**
- 6) bolja organizovanost i umreženost mladih na lokalnu i osnivanje novih udruženja mladih i udruženja za mlade.**

¹⁹ Sve osim KzM iz Nove Varoši

²⁰ Maksimalni iznos bespovratnih sredstava za nabavku opreme je iznosio 50.000 dinara po preduzetniku

²¹ Na podsticanju mladih da se uključe u procese donošenja odluka koje se tiču interesa mladih do sada nisu radile KzM u Čajetini i Novoj Varoši

²² KzM iz Prijepolja i Rume

Ako ove subjektivne procene o dosadašnjim rezultatima lokalnih omladinskih radnika/ca sagledamo u svetlu rezultata dobijenih ovim istraživanjem, lako se može zaključiti da su rezultati navedeni pod rednim brojevima 3, 4, 5 i 6 zaista stvarna postignuća svih analiziranih KzM, dok je druga postignuća moguće identifikovati u određenom broju lokalnih samouprava.

1.3 Sprovođenje Lokalnih akcionih planova za mlade u pograničnom regionu sa BiH

Poseban deo istraživanja se odnosio na analizu usvojenih strateških dokumenata za mlade (LAP za mlade) i njihovo sprovođenje u 8 lokalnih samouprava, koje su bile obuhvaćene istraživanjem u Srbiji. Sve ove opštine su usvojile LAP za mlade 2009. ili 2010. godine na četvorogodišnji ili petogodišnji period, tako da se većina njih upravo nalazi u fazi revizije ovog dokumenta, jer u 6 do 8 lokalnih samouprava²³ ovi planovi prestaju da važe 2014. godine.

Izrada svih strateških planova se odvijala pod budnim okom Ministarstva omladine i sporta (MOS), uglavnom uz pomoć Nemačke organizacije za tehničku saradnju (GIZ), što je obezbedilo uniformisanost lokalnih procesa strateškog planiranja i poštovanje preporučene metodologije.²⁴ Ovakav način rada je umnogome uticao na ujednačen kvalitet svih usvojenih dokumenata, pre svega jer su lokalne samouprave u Srbiji tih godina imale veoma skromno iskustvo u izradi bilo kakvih strateških dokumenata, tako da su smernice MOS-a i angažovanih konsultanata za vođenje samog procesa bile više nego korisne i dobrodošle. **Svi analizirani dokumenti su napisani u skladu sa preporučenom metodologijom i ono što je još važnije, produkt su organizovanja širokog participativnog procesa u koji su bili uključeni mladi, lokalne institucije i civilni sektor.** Ovo se jasno vidi po sastavu lokalnih radnih grupa/timova i aktivnostima koje su one sprovele na planu sakupljanja podataka za potrebe analize, definisanja prioriteta i samog akcionog plana, što se može neposredno saznati iz svakog dokumenta. Sasvim je sigurno da je usvajanje ovih planova bilo u većini opština prvi lokalni proces koji je neposredno konsultovao mlade o njihovom položaju, potrebama i problemima i u tom smislu značajan iskorak ka efikasnijem sprovođenju omladinske politike na lokalnu.

Međutim, kako je teklo sprovođenje ovih planova na lokalnu, gde su mladi i njihove potrebe bili u tom procesu i u kojoj meri su ovi dokumenti zaista postali operativni, pokušaćemo da pokažemo rezultati ove analize. Ko je, uopšte, zadužen za sprovođenje LAP-a za mlade? U 5 od 8 analiziranih dokumenata se nalazi identičan tekst (od slova do slova prepisan iz drugih LAP-ova za mlade²⁵)

²³ Jedino LAP za mlade koje su usvojili Prijepolje i Indija važe do 2015. godine

²⁴ http://www.zamislizivot.org/giz/publikacije/GTZ_PrirucnikzaLAP_Watermarked.pdf

²⁵ Tekst je sledeće sadržine: "Glavni akter u sprovođenju (a prethodno u izradi) Lokalnog akcionog plana za mlade jeste Kancelarija za mlade, dok glavne aktivnosti i njihovo sprovođenje nadgleda Svet za mlade. Lokalni koordinator/ka čini sponu između Kancelarije i nadležnih iz lokalne samouprave, Saveta za mlade, javnosti i svih ostalih učesnika u poslu koji prvenstveno treba da bude partnerski i rezultat stalnog konsultativnog procesa među svim zainteresovanim društvenim činionicima. Pod ostalim ključnim akterima podrazumevaju se, pre svega, institucije i organizacije koje sprovode programe za mlade pod okriljem opštinske uprave, a uz podršku relevantnih vladinih i nevladinih institucija i organizacija sa republičkog nivoa. Rezultati rada Kancelarije za mlade, kroz izveštaje za čiju je izradu zadužen lokalni koordinator/ka, biće prezentovani predsedniku opštine i članovima Saveta za mlade, koji će svojim odlukama obezbeđivati preduslove da se planirane aktivnosti realizuju u usvojenim rokovima. Administrativno- tehnička podrška lokalnom koordinatoru/ki biće obezbeđena kroz angažovanje lica koja će zajedno sa koordinatorom/kom činiti Tim Kancelarije za mlade, sa jasno definisanim opisom poslova i zadataka za svakog člana/članicu Tima."

koji definiše mehanizme sprovođenja strategije. Već na prvi pogled, ovo dovoljno govori o tome koliko su akteri, koji su radili na izradi dokumenta, u momentu njegovog nastajanja „ozbiljno“ promišljali kako da na realističan način postave osnove za njegovu nesmetanu implementaciju, kako ne bi završio u najčešćoj kategoriji strateških dokumenata u Srbiji - odlično napisanih, ali nikad realizovanih. Pritom, nije ovde ni u kom slučaju problematična mnogo puta replicirana formulacija u ovim planovima, već nerazumevanje da ma kako ona bila dobra, dovoljna i primenjiva (ako to uopšte jeste) u jednoj lokalnoj samoupravi, ne znači *a priori* da u nekim drugim lokalnim okolnostima može da obezbedi dovoljan okvir za efikasno sprovođenje usvojenog dokumenta. S druge strane, LAP za mlade, koji je usvojen u Novoj Varoši, uopšte ne definiše koji akteri učestvuju u sprovođenju plana i kako bi taj proces trebalo da izgleda, dok je Užice usvojilo dokument²⁶ koji ima najbolje razrađen ovaj deo strateškog dokumenta u odnosu na druge opštine/gradove.

Dakle, jasno je da je **Kancelarija za mlade (KzM) ključni akter u sprovođenju LAP-a za mlade i da bi u tom procesu trebalo da tesno sarađuje sa Svetom za mlade i ostalim lokalnim institucijama/ustanovama**, koje rade sa mladima i sprovode programe namenjene njima (ustanove za obrazovanje, socijalnu zaštitu, zapošljavanje, sport, kulturu, organizacije civilnog društva, mediji, itd). Svi intervjuisani koordinatori/ke su procenjujući dosadašnju saradnju KzM sa lokalnim institucijama na planu sprovođenja LAP-a za mlade, davali najviše ocene na ponuđenoj skali od 1 do 5, tako da prosečna ocena te saradnje iznosi 4,62. Ovde bi trebalo samo napomenuti da se ova procena, pre svega, odnosi na saradnju sa lokalnim institucijama, a ne sa Svetom za mlade, jer kao što je već ukazano ranije, ova tela u 37,5% opština još uvek nisu formirana, a tamo gde su formirana čest je slučaj da je reč o telu koje „postoji samo na papiru“ i nije uključeno u sprovođenje omladinske politike.

Na pitanje ko nadzire odnosno vrši monitoring nad sprovođenjem LAP-a za mlade u njihovoj opštini/gradu, samo 2 od 8 koordinatora/ki²⁷ je dalo pravi odgovor tj. ono što piše u njihovim planovima. I to ne zbog neznanja, već zato što je akcionim planovima planiran jedan način nadzora, a u stvarnosti u čak 75% slučajeva to rade druga tela ili pojedinci. Naime, u 5 od 8 dokumenata se ponovo nalazi doslovce prepisana formulacija²⁸, prema kojoj je za nadzor nad sprovođenjem LAP-a zadužen Tim za monitoring sastavljen od 3 člana. Ni u jednoj od ovih opština ovo telo nije formirano, već koordinatori/ke svoje izveštaje o radu KzM dostavljaju predsedniku opštine odnosno načelniku/ci za sport, omladinu i kulturu, dok kancelarije iz Rume i Čajetine o svom radu do sada nisu izveštavali nijednu instancu na lokalnom nivou. Ako se pažljivo pogleda način na koji je planiran monitoring u ovim opštinama, a prema navedenoj formulaciji, dolazi se do

²⁶ http://www.graduzice.org/documents/LAP_za_mlade_Uzice_2010-2014__773.pdf

²⁷ Iz Rume i Prijepolja

²⁸ **Tim za monitoring** – prati realizaciju projekata koji su konkursno izabrani i finansiraju se iz opštinskih sredstava.

Tim za monitoring čine tri predstavnika sledeće strukture:

- lokalna samouprava, stručni saradnik/ca iz službe za finansije (finansijski monitoring)

- predstavnik/ca lokalne samouprave (Kancelarija za mlade)

- predstavnik/ca Saveta za mlade.

Proceduru monitoringa, način i strukturu izveštavanja formuliše Svet za mlade u saradnji sa Kancelarijom za mlade. Tim za monitoring svoje izveštaje, na mesečnom nivou dostavlja predsedniku opštine, Odeljenju za budžet, Lokalnom/oj koordinatoru/ki i Savetu za mlade."

zaključka da su lokalne samouprave planirale nadzor samo nad sprovođenjem projekata koji se finansiraju iz opštinskih/gradskih sredstava, tj. da ih interesuje isključivo nadzor nad trošenjem alociranog novca. Ovo je zaista loš primer kako se kontinuirano praćenje rezultata i napretka u sprovođenju planiranih aktivnosti, što bi trebalo da bude monitoring, svodi samo na nadzor nad trošenjem finansijskih sredstava i to samo na onim projektima koje finansira lokalna samouprava. U ostalim analiziranim dokumentima, kao nosilac monitoringa su navedene lokalne KzM za mlade (Prijepolje i Užice), dok u strategiji opštine Nova Varoš stoji samo da su za ovaj proces zaduženi svi akteri koji su učestvovali u njenoj izradi, što je krajnje nejasna formulacija koja ovaj proces ostavlja maglovitim. Kancelarija iz Prijepolja o svom radu izveštava Skupštinu opštine, a KzM iz Nove Varoši predsednika opštine. Koordinatorica za mlade iz Užica tvrdi da se monitoringom nad sprovođenjem LAP-a u njihovom gradu ne bavi niko i da KzM o svom radu nikoga ne izveštava, iako je LAP-om planirano dostavljanje godišnjih izveštaja Skupštini grada.

Sve ovo ukazuje da su mehanizmi nadzora nad sprovođenjem LAP-ova za mlade loše zamišljeni u najvećem broju opština, iako svi analizirani akcioni planovi imaju definisane indikatore za praćenje planiranih aktivnosti. Iz analize proizilazi **da se monitoring nad sprovođenjem LAP-a uopšte ne sprovodi u 3 od 8 opština, a u ostalim slučajevima se uglavnom svodi na godišnje podnošenje izveštaja telima/funkcionerima koji za to nisu predviđeni akcionim planom.** U ovakvom ambijentu, kada se čini da na lokalnu malo koga zanima kakvi su rezultati postignuti na planu unapređenja položaja mladih, u odnosu na to kako je prvobitno bilo planirano, teško je izbegnuti inerciju i očuvati agilnost i entuzijazam lokalnih servisa za mlade na planu oživljavanja akcionog plana u stvarnosti. To zatim vuče niz drugih problema, kao što su neprepoznavanje ili kasno uočavanje problema i prepreka koji se javljaju prilikom sprovođenja planiranih aktivnosti, nemogućnost preventivnog delovanja na tom planu i, konačno, nemogućnost adekvatne procene onoga što je zaista urađeno, kada je reč o sprovođenju omladinske politike na lokalnu.

Imajući na umu sve što je prethodno istaknuto, teško je pretpostaviti da je analiza mogla da pokaže bitno drugačiju sliku na planu evaluacije sprovođenja LAP-a za mlade, jer su procesi monitoringa i evaluacije usko povezani. U 3 od 5 opština sagovornici/ce nisu uopšte znali ko je zadužen za evaluaciju LAP-a, jer ona do sada nije u njihovim opštinama rađena, a ono što piše u samom dokumentu su zaboravili, jer je to samo jedna od mnogih nikad nerealizovanih stvari napisanih u ovim planovima. U istih onih 5 planova koji sadrže doslovce istovetnu formulaciju o Timu za monitoring, je planirano formiranje Tima za evaluaciju²⁹, čiji je zadatak evaluacija rezultata i projekata u realizaciji i izveštavanje o tome predsedniku opštine/gradonačelniku i Savetu za mlade. Ni u jednoj od ovih opština ovaj tim nije formiran. U Užicu su predvideli da evaluaciju vrši Savet za mlade i da su rezultati evaluacije sastavni deo godišnjeg izveštaja o implementaciji LAP-a, ali ovo telo nije formirano niti se ovaj izveštaj podnosi. Slična je situacija i u Novoj Varoši,

²⁹ U ovom slučaju u svim analiziranim dokumentima se ne nalazi sasvim identična formulacija koja se odnosi na sprovođenje evaluacije. Jedina razlika postoji u broju članova i sastavu Tima za evaluaciju. Broj članova se kreće od 3 do 5, a njihov sastav varira i obuhvata neke od sledećih članova: predstavnik lokalne samouprave, predstavnik Tima za monitoring, stručno lice iz institucije koja se bavi projektom tematikom na lokalnom nivou, stručno lice iz jedne od susednih opština kompetentno za projektnu tematiku, stručno lice zaposleno u školi, predstavnik NVO sektora, predstavnik mladih, predstavnik komisije za odabir projekata, predstavnik Centra za privredni razvoj opštine. Ostatak formulacije koji se je identičan u svim planovima.

gde akcioni plan sadrži, kao i u slučaju monitoringa, veoma nejasnu formulaciju prema kojoj su za evaluaciju zaduženi „*nosioци Strategije i drugi socijalni akteri u okviru njihovih nadležnosti*“³⁰ koji podnose svoje godišnje izveštaje „*socijalnim akterima u Novoj Varoši*“. Naravno, ovo se ne sprovodi. LAP za mlade usvojen u Prijepolju uopšte nije predvideo način na koji će se vršiti evaluacija, niti ko je zadužen za nju, ali lokalna KzM svoje redovne godišnje izveštaje o tome dostavlja Skupštini opštine.

Dakle, analiza je pokazala **da se evaluacija sprovođenja LAP-a za mlade vrši svega u 3 od 8 analiziranih slučajeva**, a jedino se u Indiji izveštaj dostavlja onom telu koje je za to predviđeno strategijom – predsedniku opštine i Savetu za mlade. Ovaj nalaz je obeshrabrujući pogotovo što u 5 od 8 planova se navodi da su evaluacioni izveštaji osnovni dokument na osnovu koga će se raditi revizija LAP-a za mlade. Ovaj proces je upravo u toku u ovim opštinama, a pritom 3 od 5 opština uopšte nisu radile evaluaciju do sada. Tamo gde se evaluacija postignuća radi na godišnjem nivou, nju su u stvarnosti sprovode KzM, a ne ona tela navedena u strategijama, što ostavlja nedovoljno prostora za objektivno sagledavanje rezultata i postignuća. Jer iako interna evaluacija ima svojih prednosti, pošto je sprovode učesnici koji imaju uvid u stvarno stanje stvari, kada je reč o realizovanim aktivnostima i njihovom stvarnom uticaju na korisnike, ona je veoma često opterećena subjektivnim doživljajem njenih nosilaca, koji mogu da vode ili u preteranu samokritičnost ili u preterano „ulepšavanje“ stvari.

Ova analiza nije pokazala ništa drugačije stanje od onog koje se odnosi na sprovođenje strateških dokumenata uopšte, na nivou čitave lokalne samouprave u Srbiji. U prvom ciklusu strateškog planiranja, koji je započeo odmah nakon što su jedinice lokalne samouprave dobile 2007. godine ovu novu nadležnost, gradovi i opštine su u nedostatku iskustva na ovom planu uglavnom samo „vežbali“ i sticali znanja i veštine na ovom planu. To se uglavnom odrazilo na donošenje velikog broja različitih strategija, planova, programa itd. koji su ispoštovali preporučenu metodologiju, u većoj ili manjoj meri uključili sve zainteresovane aktere u proces, ali su u veoma malom procentu postali živi, operativni dokumenti na osnovu kojih je lokalna zajednica krenula da korača ka zacrtanoj viziji u njima. Upravo zato što nije dovoljno sazrela svest o prirodi ovih dokumenata, koji moraju biti, pre svega, realističan putokaz onoga što zajednica uz optimalno angažovanje raspoloživih resursa i prevazilaženje sopstvenih slabosti, kao i izazova iz okruženja, može da postigne u vremenski ograničenom periodu. A ne spisak lepih želja. Zatim, najznačajniji i najteži posao na planu sprovođenja strateških dokumenata nastaje nakon njihovog usvajanja, u fazi njihove implementacije, monitoringa, evaluacije i revizije loše planiranih aktivnosti. Stoga, ostaje nada da će u narednom ciklusu strateškog planiranja u Srbiji, lokalne samouprave pridavati veći značaj rešavanju problema koji su obeležili sprovođenje prethodno usvojenih strategija, i da će se fokus njihove pažnje pomerati od procesa izrade dokumenta ka njegovoj implementaciji i postizanju rezultata. Ova nada se, takođe, odnosi na usvajanje i sprovođenje druge generacije Lokanih akcionih planova za mlade u Srbiji.

³⁰ <http://www.novavaros.rs/dokumenta/Strategija%20za%20mlade.pdf>, str.50

1.3.1 Procena uspešnosti sprovođenja Lokalnih akcionih planova za mlade iz vizure KzM

Nesprovođenje redovne evaluacije postignutih rezultata na planu omladinske politike u većini analiziranih opština, kao ni evaluacije ostvarenog uticaja na korisnike usluga (mlade) i promena koje se dešavaju u ciljnoj grupi, je onemogućilo sagledavanje stvarnih rezultata koji su postignuti realizacijom LAP-ova za mlade u ovim opštinama. Ali istraživači su nastojali da dobiju ocenu od strane samih koordinatora/ki za mlade, na skali od 1 do 5, za određene parametre koji su obeležili sprovođenje lokalnih planova u njihovim sredinama. Može se reći da je u najvećem broju slučajeva ova procena bila intuitivnog karaktera, pošto mnoge KzM ne samo da ne sprovedu evaluaciju ostvarenih rezultata, već i ne vode preciznu i sistematičnu evidenciju (arhivu) svih realizovanih aktivnosti, projekata, dešavanja i sl.

Ocenjujući stepen ostvarenosti prioriteta i ciljeva definisanih LAP-om, koordinatori/ke su davali/e veoma ujednačene ocene (3 ili 4), tako da prosečna ocena za ove oblasti iznosi 3.85 odnosno 3.87. Međutim, ocene broja realizovanih projekata u odnosu na projekte planirane LAP-om se mnogo više razlikuju, jer u dve opštine koordinatori/ke su procenili/e da taj broj nije zadovoljavajući (2), a u jednoj opštini nisu mogli da procene (6), zbog ne posedovanja precizne evidencije. Ostale opštine su rezultatima u ovoj oblasti bile uglavnom zadovoljne (4), tako da prosečna ocena za ovaj parametar iznosi 3.28.

Najlošije ocenjen parametar se odnosi na obezbeđenost finansijskih sredstava za realizaciju projekata i aktivnosti planiranih LAP-om (3.12). Krajnje suprotne odgovore su ovde na ponuđenoj skali dali Stara Pazova (1) i Sremska Mitrovica (5). S druge strane, najbolje je ocenjena saradnja sa lokalnim institucijama i akterima u procesu sprovođenju LAP-a (4.62), jer je čak 5 anketiranih kancelarija ovu saradnju ocenilo odličnom.

KzM su pokušale da procene dosadašnju saradnju sa Ministarstvom omladine i sporta na planu sprovođenju LAP-a, a prosečna ocena ove saradnje iznosi 3.83. Dve KzM nisu mogle da procene kvalitet ove saradnje, dok su druge svoje ocene pravdale time što MOS više ne finansira sprovođenje prioriteta iz lokalnih strategija u svim, već samo u nerazvijenim opštinama. Ovim su u mnogome smanjenje finansijske mogućnosti lokalnih KzM, pogotovo onih koje nemaju dovoljnu podršku lokalnih budžeta. Procenjujući saradnju sa drugim donatorima u procesu sprovođenja LAP-a, 3 KzM nije moglo da izvrši procenu, što se poklapa sa nalazom da većinu projekata KzM finansiraju domaći donatori. Ipak, zahvaljujući odgovorima onih koji su do sada sarađivali sa drugim donatorima, prosečna ocena ovog parametra iznosi 3.8.

Konačno, srednja ocena neposredne uključenosti mladih i omladinskih organizacija u proces sprovođenja LAP-a iznosi 3.62. Većina koordinatora/ki je za ovakvu situaciju navela nezainteresovanost i inertnost mladih za bilo šta, pa i programe i aktivnosti koje sprovodi KzM.

Jedina nelogičnost u dobijenim rezultatima ove procene, se odnosi na to da su KzM dale veće ocene ostvarenosti prioriteta i ciljevima iz LAP-a u odnosu na broj realizovanih projekata, iako bi realizacija planiranih projekata i aktivnosti trebalo da vodi ka postizanju zacrtanih prioriteta i ciljeva. Dakle, reč je o parametrima koji su direktno uslovljeni.

Tabela 3: Evaluacija sprovođenja LAP-a od strane lokalnih koordinatora/ki za mlade (1-nezadovoljan, 2-uglavnom nezadovoljan, 3-niti zadovoljan niti nezadovoljan, 4-uglavnom zadovoljan, 5-zadovoljan, 6-ne znam/ne mogu da procenim)

Ocenjivani parametar:	Indija	Stara Pazova	Ruma	Sremska Mitrovica	Užice	Čajetina	Prijepolje	Nova Varoš	SREDNJA OCENA:
Ostvarenost prioriteta iz LAP-a	4	3	4	4	4	6	5	3	3,85
Ostvarenost ciljeva iz LAP-a	5	3	4	4	4	4	4	3	3,87
Broj realizovanih projekata u odnosu na broj planiranih projekata LAP-om	4	3	4	4	4	2	6	2	3,28
Obezbeđenost finansijskih sredstava za finansiranje prioriteta iz LAP-a	4	1	3	5	3	3	4	2	3,12
Saradnja sa ključnim lokalnim institucijama u procesu sprovođenja LAP-a	5	5	4	5	4	5	5	4	4,62
Saradnja sa donatorima u procesu sprovođenja LAP-a	4	5	3	6	4	6	6	3	3,8
Uključenost mladih i omladinskih organizacija u sprovođenje LAP-a	5	3	3	4	3	3	4	4	3,62

1.3.2 Problemi koji su obeležili sprovođenje LAP-ova za mlade

Sudeći prema odgovorima koordinatora/ki za mlade 3 su ključna problema obeležila dosadašnje sprovođenje LAP-ova za mlade u analiziranim opštinama/gradovima:

- 1) nedostatak finansijskih sredstava za rad KzM i sprovođenje planiranih projekata i aktivnosti** (ovaj problem je prisutan u 4 od 7³¹ analiziranih opština/gradova),
- 2) inertnost i apatija mladih na lokalnu, kao i njihova nezainteresovanost za aktivizam i unapređenje njihovog položaja** (ovaj problem je prisutan u 3 od 7 analiziranih opština/gradova),
- 3) nezainteresovanost lokalnih institucija za sprovođenje LAP-a i nerazumevanje značaja omladinske politike** (ovaj problem je prisutan u 3 od 7 analiziranih opština/gradova).

Pored ovih, mnogi drugi problemi opterećuju sprovođenje omladinske politike na lokalnu i značajno su do sada uticali na njene efekte u pojedinim opštinama: nerazumevanje opštinske uprave da bi mladi trebalo da imaju poseban tretman, nepostojanje adekvatnog pristupa na lokalnom nivou za rešavanje problema mladih, nemotivisanost mladih za uspostavljanje trajnijih veza sa KzM (delimično zbog inertnosti, a delimično zbog migracije ka većim centrima radi školovanja i zaposlenja), nerealno veliki broj prioriteta i projekata obuhvaćenih LAP-om,

³¹ Koordinator za mlade iz Nove Varoši nije mogao da da odgovor na ovo pitanje, jer nije dovoljno upoznat sa time, pošto je nov i u KzM radi svega par meseci. Tako da je u ovom slučaju uzorak 7, a ne 8 opština/gradova.

nepostojanje ili nefunkcionisanje Saveta za mlade, neusklađenost krutih opštinskih struktura sa dinamikom projektnih aktivnosti koje realizuje KzM, nizak nivo omladinskih projekata koje sprovode velike omladinske organizacije, ukidanje finansijske podrške MOS-a projektima koji se sprovode u razvijenim opštinama, itd.

Zaključci i preporuke

U Srbiji je najveći broj lokalnih samouprava prepoznao značaj otvaranja lokalnih servisa usmerenih ka unapređenju položaja omladine i efikasnijem sprovođenju omladinskih politika na lokalnu. U gotovo svim slučajevima Kancelarije za mlade su integrisane u sistem opštinske/ gradske uprave, što je veoma dobra praksa, jer se jedino na taj način mogu obezbediti preduslovi da se rešavanjem problema mladih lokalne vlasti bave na sistematičan i kontinuiran način. Međutim, samo u polovini analiziranih slučajeva KzM imaju svu neophodnu podršku lokalnih vlasti u svakodnevnom radu i sprovođenju aktivnosti koje su planirane Lokalnim akcionim planom za mlade. Iako je osnivanje Saveta za mlade predviđeno Statutima svih opština/ gradova koje su bile obuhvaćene istraživanjem, ova značajna lokalna tela su formirana tek u svakoj trećoj opštini/ gradu, ali je njihovo delovanje u većini tih opština svedeno na puku formalnost.

U gotovo u svim KzM su stalno zaposlene ili angažovane jedna ili dve osobe, koje u 2/3 slučajeva imaju prethodno višegodišnje iskustvo rada u civilnom sektoru. Ovakva praksa regrutovanja koordinatora/ki za mlade je, takođe, veoma pohvalna jer njihovo stečeno znanje, veštine i iskustvo u radu sa mladima direktno proporcionalno utiču na efikasnost rada lokalnih omladinskih servisa. Pored uglavnom adekvatnih ljudskih resursa kojima raspolažu, ove kancelarije su u svom dosadašnjem radu uglavnom uspele da obezbede adekvatno opremljen prostor za svoj rad i za okupljanje mladih zainteresovanih za aktivizam. Međutim, finansijski resursi kojima raspolažu ove kancelarije se veoma razlikuju od jedne do druge opštine/ grada, ali u većini slučajeva reč je o budžetima koji nisu ni približno dovoljni za realizaciju prioriteta definisanih LAP-om za mlade.

Neujednačenost resursa kojima raspolažu i specifičnosti lokalnog okruženja u kome deluju su uslovlili i različit stepen postignuća posmatranih Kancelarija za mlade. Ohrabruju nalazi da su svi ovi servisi za mlade u prethodnom periodu preduzeli najmanje 2 aktivnosti u svakoj oblasti delovanja ovih kancelarija, a to je vrlo širok spektar aktivnosti: od sprovođenja omladinskih projekata i različitih vidova neformalne edukacije mladih, preko kontinuiranog informisanja mladih i njihovog animiranja za omladinski aktivizam, pa do organizovanja najrazličitijih sportskih, kulturnih, volonterskih i drugih aktivnosti i sadržaja. Iako u mnogim navedenim oblastima postoji još mnogo prostora za postizanje boljih i održivijih rezultata, početni koraci na ovom planu ipak ulivaju nadu da će se stanje polako popravljati.

Dosadašnja uključenost mladih u aktivnosti KzM nije aspekt kojim bi se mogle pohvatiti mnoge od analiziranih kancelarija, jer je broj korisnika njihovih usluga i aktivnosti na mesečnom nivou relativno mali u odnosu na celokupnu populaciju mladih u ovim mestima. Pogotovo je problematična nefokusiranost ovih kancelarija na rad sa mladima koji žive izvan urbanog dela

opštine/ grada tj. koji naseljavaju seoske sredine i udaljena gradska naselja. Ovakvom stanju na ruku ide i izuzetno izražena pasivnost, apatičnost i inertnost velike većine omladine u gotovo svim sredinama. Međutim, otvaranje volonterskih servisa, organizovanje velikog broja volonterskih akcija mladih u prethodnom periodu, kao i njihovo uključivanje u proces usvajanja i revizije LAP-a za mlade predstavljaju značajnu promenu u svim posmatranim sredinama, u odnosu na period pre osnivanja ovih kancelarija.

Sve analizirane lokalne samouprave su usvojile strateški dokument (Lokalni akcioni plan za mlade), kojim su utvrdile prioritete delovanja na planu unapređenja položaja mladih u svojim zajednicama. Ovi planovi su izrađeni uz organizovanje širokog konsultativnog procesa sa svim zainteresovanim akterima i uz poštovanje preporučene metodologije, što je obezbedilo ujednačen kvalitet ovih dokumenata i omogućilo osećaj „vlasništva“ mladih ljudi nad samim procesom. Međutim, sprovođenje prioriteta zacrtanih lokalnim strategijama i rezultati koji su postignuti na tom planu su u većini opština/ gradova veoma mali, a tome su pretežno „kumovala“ tri problema: 1) nedostatak finansijskih sredstava, 2) nezainteresovanost i inertnost mladih za aktivno uključivanje u rešavanje problema koji ih muče, 3) nezainteresovanost lokalnih institucija za sprovođenje LAP-a za mlade. Pored skromnih rezultata na planu sprovođenja ovih dokumenata, najlošije definisani i realizovani procesi u vezi sa LAP-om su nadzor/monitoring nad njegovim sprovođenjem, kao i evaluacija onoga što je ostvareno i postignuto na tom planu.

Kada je reč o **preporukama**, kako bi se nastavili započeti pozitivni trendovi na planu sprovođenja omladinske politike u Srbiji, potrebno je:

- ✓ **formirati Savete za mlade**, tamo gde oni još uvek ne postoje, i aktivno uključiti ova tela u sve segmente planiranja i sprovođenja omladinske politike na lokalnu. Jačanje institucionalnih pretpostavki podrazumeva i **uspostavljanje stalnih i jasno definisanih mehanizama saradnje svih lokalnih aktera koji se bave pitanjima mladih**, kao i rukovodećih struktura u opštinskoj/ gradskoj upravi sa Kancelarijom za mlade.
- ✓ **obezbediti adekvatne prostorne i tehničke uslove za rad svih Kancelarija za mlade**, kao i za okupljanje mladih zainteresovanih za omladinski aktivizam. Lokalne samouprave koje još uvek nisu stvorile adekvatne uslove za njihov rad bi trebalo da što pre to učine, jer finansijski trošak ovog izdataka je zanemarljiv u odnosu na koristi za mlade građane, koji će time biti uzrokovane.
- ✓ **alocirati znatno veća sredstava za finansiranje potreba mladih iz republičkog i lokalnih budžeta**. Iako je situacija na tom planu veoma teška za mnoge lokalne samouprave, one bi trebalo da u budućnosti vode racionalniju politiku budžetskih rashoda i da sve više alociranje budžetskih sredstava ka korisnicima zasnivaju na prethodnoj *cost-benefit* analizi. Na osnovu nje će se ulaganje u mlade pokazati kao dugoročno dobra investicija za budućnost svake od ovih lokalnih zajednica, pa bi prema tome trebalo kontinuirano povećavati finansijska sredstava koja se ulažu u ovu značajnu kategoriju stanovništva.

- ✓ **uključiti servise za mlade u programiranje njihovog godišnjeg budžeta**, tamo gde to do sada nije bila praksa, jer su oni najbolje upoznati sa projektima i aktivnostima čija je realizacija predviđena LAP-om u narednoj budžetskoj godini i najbolje poznaju stvarne prioritete koje bi trebalo finansirati. Ovo će istovremeno omogućiti mnogo veći stepen realizovanosti aktivnosti i projekata planiranih LAP-om za mlade.
- ✓ **ojačati kapacitete Kancelarija za mlade za fandrejzing i obezbeđivanje novca za aktivnosti kroz projektno finansiranje**. Ovde se uglavnom misli na projekte koje finansiraju inostrani donatori, a pre svega Evropska unija, jer kao što je analiza pokazala ove kancelarije su do sada uglavnom realizovale projekte zahvaljujući domaćim izvorima finansiranja, koji su veoma limitirani i bez mnogo mogućnosti da u budućnosti budu znatno veći.
- ✓ **uspostaviti obavezno vođenje elektronske i štampane arhive za sve aktivnosti i poslove koje sprovode Kancelarije za mlade** u lokalnim zajednicama. Iako su one deo opštinske/gradske uprave većina njih do sada nije bila uključena u sistem precizne evidencije svih dokumenata, prepsike i obimne projektne dokumentacije, što otežava sakupljanje podataka za potrebe monitoringa i evaluacije rada ovih tela.
- ✓ **osmisлити efikasnije načine za uključivanje znatno većeg broja mladih u svakodnevni rad lokalnih omladinskih servisa**. Poseban značaj se mora pridavati animiranju mladih koji žive na selu, odnosno izvan centralnog opštinskog/gradskog naselja, i formulisanju programa i aktivnosti koje su prilagođene njihovim potrebama, često drugačijim od mladih koji žive u urbanim sredinama. Zatim, vrlo je bitno iznova informisati nove generacije mladih koje stižu, preko škola, učeničkih parlamenata i društvenih mreža, o aktivnostima lokalnih servisa za mlade i onome što mladi mogu da očekuju i potražuju od njih. Nove generacije mladih čine značajan resurs Kancelarija za mlade i treba ih na vreme upoznati sa svim koristima sprovođenja omladinske politike.
- ✓ **precizno definisati sve procese odlučivanja na lokalnom nivou u kojima je neophodno konsultovati mlade** i obavestiti lokalne institucije u kojim pitanjima bi trebalo da poštuju pravo mladih da se o njima izjasne. Ukoliko i dalje sve ostane samo na uopštenoj formulaciji „da bi mladi trebalo da učestvuju u kreiranju lokalnih javnih politika, pre svega onih koji neposredno utiču na njihov život“ ništa se značajnije neće promeniti od toga da njihovo, nekada samo pasivno prisustvo, služi za legitimaciju unapred donešenih odluka ili da budu konsultovani samo u slučaju usvajanja novih strateških dokumenata koji se odnose na mlade.
- ✓ **prilikom usvajanja novih ili revizije starih Lokalnih akcionih planova za mlade bi trebalo mnogo više voditi računa o tome kako da ovi dokumenti zaista omoguće**

postizanje zacrtanih ciljeva i prioriteta, a u skladu sa raspoloživim resursima i izazovima iz okruženja. Ovo se pre svega odnosi na postavljanje manjeg broja prioriteta i realnije planiranje projekata i aktivnosti u okviru njih, kao i na mnogo bolje definisanje procesa, pojedinačnih uloga i odgovornosti u sprovođenju, monitoringu i evaluaciji ovih dokumentima.

- ✓ **pomeriti fokus pažnje svih lokalnih aktera zaduženih za sprovođenje omladinske politike od izrade LAP-a za mlade ka njegovom sprovođenju i postizanju planiranih rezultata.** Ovo, između ostalog, podrazumeva formiranje i jačanje mehanizama za praćenje i evaluaciju ostvarenih rezultata i postignuća, kako bi se dobijeni nalazi mogli iskoristiti za bolje planiranje daljih aktivnosti ili reviziju onog dela akcionog plana, koga zbog novonastalih okolnosti ili lošeg planiranja nije moguće sprovesti.

1.4 Vidljivost rada Kancelarija za mlade u pograničnom području sa BiH

1.4.1 Nova era tehnologije - novi načini komuniciranja

U današnjem globalizovanom svetu, koji se veoma razlikuje od onoga u kome su pre svega nekoliko decenija živele prethodne generacije, nove tehnologije i sistemi komunikacija zauzeli su dominantno mesto, naročito u sferi informisanja i širenja informacija. Taj prelaz u novo tehnološko doba promenio je način na koji komuniciramo, način na koji se zabavljamo, ali i način na koji razmišljamo. U skladu sa tim, tehnike oglašavanja i reklamiranja su se značajno promenile, pa se marketinški alat iz dana u dan usavršava i prilagođava uslovima jedne sasvim nove komunikacijske ere.

Poenta je u tome da svi koji imaju informaciju koju žele da podele sa drugima moraju da obezbede svoju vidljivost na internetu, jer sve veći broj ljudi u potrazi za određenom informacijom, odnosno proizvodom, najpre poseže za internet pretraživačima. Zato je veoma važno, kako za preduzetnike, tako i za institucije, organizacije, pronalazače, muzičare, bendove i mnoge druge da putem postavljanja sopstvenog veb sajta i/ili otvaranja naloga na društvenim mrežama obezbede svoju dostupnost na internetu. Ne treba zaboraviti da se izgradnjom sopstvenih veb sajtova, odnosno profila na društvenim mrežama, posao na internet promociji ne završava, već upravo suprotno – interakcija, na kojoj počiva logika internet oglašavanja, mora da se lansiraju, širi i održavaju, jer od nje zavisi opseg publike do koje će neka informacija doseći. Što je veća mreža ljudi sa kojima komunicirate putem društvenih medija i veb sajtova, to su vaše šanse za uspeh veće. To naravno povlači i neophodnost stalnog unapređivanja znanja o internet inovacijama, novim društvenim mrežama i medijima, kao i kontinuiranu nadogradnju marketinškog alata kojim se služi.

Kada su u pitanju KzM, preporučljivo je da svoju vidljivost obezbede putem veb sajtova, ali i naloga društvenim mrežama, s obzirom na frekventnost njihove upotrebe od strane mladih, koji su ciljna grupa KzM.

Vebsajt je jednostavna i pristupačna marketinška alatka zahvaljujući kojoj pojedinac, kompanija, organizacija i dr. obezbeđuju svoju vidljivost na internetu na pristupačan i isplativ način. Naime, jednom kada postave sopstveni vebsajt, uz malo truda i dodatnih obuka, oni mogu samostalno da ga nadograđuju i ažuriraju. Registracija domena i plaćanje hostinga se podrazumevaju, ali ni ove stavke više ne predstavljaju bogznakako veliki trošak. Postavljanjem sopstvenog vebajta firme/organizacije olakšavaju poslovanje i komunikaciju i sebi, ali i svojim klijentima, odnosno publici. Sa jedne strane, ne postoji firma/organizacija čije osoblje radi 24 časa dnevno, jer bi troškovi takvog poslovanja bili ogromni i neisplativi. Ipak, vebsajt im omogućava da, zahvaljujući ostavljenim kontaktima, prvenstveno e-mail adresama, odnosno on-line formi-upitniku, budu na raspolaganju svim zainteresovanim licima 24 sata dnevno, sedam dana u sedmici, što je značajna ušteda. Sa druge strane, sva zainteresovana lica mogu lako da dođu do svih važnih informacija o konkretnoj kompaniji, odnosno organizaciji, te da je kontaktiraju u vreme koje i njima samima najviše odgovara, i da odgovor na svoj upit dobiju u kratkom roku.

Vebsajt T3 je objavio listu jednog broja ljudi koji su se obogatili zahvaljujući Twitteru. Među njima je i Džastin Halpern, poznatiji po korisničkom imenu "Shit My Dad Says". U avgustu 2009. on je počeo da objavljuje na svom Twitter nalogu ekscentrične izjave svog sedamdesetčetvorogodišnjeg oca Sema Heplina. Godinu dana kasnije, zahvaljujući njegovoj popularnosti na društvenim mrežama, postao je milioner, izdao bestseler i sitcom zasnovan na njegovom @shitmydadsays Twitter nalogu.

Društvene mreže su još pristupačniji vid internet oglašavanja od vebajtova i sve više dobijaju na značaju. Njihovu prednost su uvideli milioni ljudi, kompanija i organizacija širom sveta koji koriste naloge na društvenim mrežama za komunikaciju sa svojim klijentima, odnosno publikom. Otvaranje ovih naloga je uglavnom potpuno besplatno, dok je za napredne marketinške alatke kojima raspolažu pojedine društvene mreže potrebno uložiti određena sredstva. Osnovna tri principa na kojima funkcionišu društvene mreže su: interaktivnost, konkurentnost i targetiranje određene publike.

Istraživanja pokazuju da na Internetu funkcioniše veliki broj društvenih mreža sa ogromnim brojem korisnika. Prema dostupnim statistikama Fejsbuk je najpopularnija društvena mreža i ima oko 750 miliona korisnika. Za njim sledi Tviter, sa oko 250 miliona korisnika. Među ostalim popularnim društvenim mrežama su i LinkedIn, Pinterest, MySpace, Instagram itd.

1.4.2 Kancelarije za mlade i njihova vidljivost na društvenim mrežama i internetu

Zahvaljujući sprovedenom istraživanju koje je obuhvatilo osam kancelarija za mlade iz Republike Srbije (Sremska Mitrovica, Stara Pazova, Ruma, Indija, Čajetina, Nova Varoš, Prijepolje, Užice) koje se nalaze u pograničnom regionu sa Bosnom i Hercegovinom, ustanovljeno je da KzM u ovom delu Srbije još uvek nisu u dovoljnoj meri prepoznale značaj obezbeđivanja sopstvenog prisustva i vidljivosti na internetu. Istraživanje je bilo prevashodno usredsređeno na njihovu (ne) aktivnost na društvenim mrežama i posedovanje sopstvenog vebajta kao njihove svojevrsne

lične karte. S obzirom na pomenutu brojnost i raznovrsnost društvenih mreža, istraživanje se bavilo vidljivošću targetiranih KzM na Facebook-u i Twitter-u, kao najpopularnijim društvenim mrežama. Rezultati istraživanja po pojedinačnim stavkama (FB nalog, Twitter nalog, vebsajt) biće predstavljeni u tekstu koji sledi.

FACEBOOK – Kada je u pitanju svetski trend ogromne popularnosti Facebook-a, ni Srbija na tom planu mnogo ne odstupa. Naime, Facebook je ubedljivo najpopularnija društvena mreža u Srbiji sa 3 miliona registrovanih naloga. Svaka od gore pomenutih društvenih mreža ima svoje specifičnosti, ali se može zaključiti da Facebook ima opšteprihvaćenu platformu, nudi široki spektar mogućnosti i konstantno se unapređuje novim funkcijama. **Istraživanje je pokazalo da svih osam targetiranih KzM ima registrovan neki oblik Facebook naloga.** Polovina (4 od 8) koristi Facebook stranicu za predstavljanje svojih aktivnosti na ovoj društvenoj mreži, dve koriste Facebook profil, jedna koristi Facebook grupu, a jedna ima i Facebook profil i Facebook stranicu.

Tabela 4: Vrsta FB naloga koji koriste KzM u pograničnom području sa BiH

Vrsta FB naloga koji KzM koriste*	Čajetina	Indija	Nova Varoš	Prijepolje	Ruma	Sremska Mitrovica	Stara Pazova	Užice
profil				✓		✓		✓
stranica	✓	✓	✓	✓	✓			
grupa							✓	

* analiza sprovedena u avgustu 2013. godine

Ovde treba istaći da je za predstavljanje rada KzM najprikladnija **Facebook stranica**, koja se koristi u poslovne i informativne svrhe. Ona je prilagođena poslovnim i promotivnim aktivnostima firme, organizacija, institucija i dr. **Facebook profil** treba da koriste isključivo fizička lica za privatne svrhe. Takođe, broj prijatelja sa kojima je moguće povezati se putem Facebook profila je ograničen na 5000, dok kod Facebook stranice ne postoje ograničenja za ukupan broj "lajkova", odnosno fanova. Osim toga, prema pravilima Facebook-a nije ni dozvoljeno koristiti Facebook profil u poslovne svrhe, pa svako ko to čini rizikuje ukidanjem Facebook profila. Što se **Facebook grupe** tiče, ona bi trebalo da okuplja istomišljenike ili zaljubljenike u neku temu, a sadržaj koji se razmenjuje unutar grupe nije vidljiv prijateljima članova grupe, niti se može pronaći putem Google-a i drugih pretraživača, što kancelarijama nije u interesu, jer bi one trebalo da nastoje da prikupe što više fanova kako bi se informacije koje one plasiraju što više i brže širile. Prema tome, iako bi se moglo zaključiti da su targetirane kancelarije prepoznale mogućnosti koje se otvaraju zahvaljujući popularnosti Facebook-a, samo polovina targetiranih kancelarija se dovoljno obavestila i upoznala sa karakteristikama različitih vidova Facebook naloga.

Što se tiče vizuelnog utiska, odnosno dizajna Facebook naloga, **zaključak je da su se targetirane KzM u dovoljnoj meri potrudile da vizuelni utisak njihove Facebook stranice/profila/grupe bude prikladan** i da odgovara njihovim misijama. Tako većina (6 od 8) kancelarija za svoju profilnu sliku koristi sopstveni logo, jedna koristi fotografiju koja jasno asocira na omladinske politike, dok je samo jedna odabrala fotografiju iz koje se ta veza jasno ne očitava. Sve kancelarije koriste prikladne cover fotografije koje imaju jasnu vezu sa oblašću njihovog delovanja, sve

ostale fotografije objavljene na njihovima profilima/stranicama/grupi imaju prikladan sadržaj, i kod većine njih (7 od 8) ove fotografije su adekvatno sortirane po dešavanjima.

Kada je reč o sadržaju i informacijama plasiranim na Facebook profilima/stranicama/grupi targetiranih KzM, **opšti je utisak da bi kancelarije morale da vode više računa o tome kako se predstavljaju javnosti**, koje informacije plasiraju, koju poruku šalju i kakvu sliku o sebi ostavljaju. Naime, veoma je važno da naslovna strana Facebook naloga svih KzM predstavlja kratak i efektan uvod u dalju prezentaciju njenih aktivnosti i stremljenja. Sve kancelarije bi trebalo da imaju kratak i efektan opis/svrhu svog delovanja na naslovnoj stranici (najčešće jedna do dve rečenice), što nije slučaj sa kancelarijama obuhvaćenim ovim istraživanjem, od kojih se samo polovina drži ovih smernica. Takođe, svi dostupni kontakti KzM treba da budu jasno istaknuti i navedeni (uključujući i njihove veb sajtove), ali se i toga drži samo polovina targetiranih kancelarija. Uočeno je da svega jedna od osam KzM koristi napredne aplikacije za promovisanje svojih ideja i aktivnosti (*apps, ads, milestones, pinned posts, videos* etc.), i to KzM Indija, dok se većina (5 od 8) služi opcijom *events* (dešavanja) za najavu događaja i informisanje o istim.

Interaktivnost je najvažniji segment predstavljanja na Facebook mreži. To znači da KzM treba da se trude da ovladaju postojećim i uhvate korak sa novim Facebook funkcijama za promociju i umrežavanje, kako bi stupile u kontakt sa svojom ciljnom grupom i prenele odgovarajuće poruke. Istraživanje je pokazalo da su targetirane kancelarije na bazičnom nivou poznavanja marketing opcija koje su im na raspolaganju putem Facebook mreže, a nivo njihove interakcije sa ciljnom grupom je prilično skroman. Tako npr. samo jedna (od osam) kancelarija uvek odgovara na postove/komentare/pitanja/linkove drugih na svojoj stranici/profilu/grupi (KzM Indija), takođe jedna uglavnom odgovara (KzM Prije polje), 3 retko odgovaraju (KzM Ruma, Užice i S.Mitrovica) i 3 uopšte ne odgovaraju (KzM Čajetina, Nova Varoš i Stara pazova), i to uglavnom zato što su targetirane KzM do sada stvorile veoma ograničenu mrežu sagovornika i fanova na Facebook-u, tako da su i sami inputi ka kancelarijama prilično retki i sporadični. Ipak, kancelarije se trude da održavaju taj jednosmeran i pasivan vid obaveštavanja, pa većina njih (5 od 8) bar jednom nedeljno objavljuje nove sadržaje (linkove, pozive na događaje, vesti o temama koji utiču na omladinske politike, informacije i fotografije sa raznih događaja) na svojoj FB stranici/profilu/grupi. Tek polovina targetiranih KzM je „lajkovala“ FB stranice/profile čija sadržina je u direktnoj vezi sa oblašću njenog delovanja i na taj način se povezala sa sličnim organizacijama, odnosno delatnostima.

Dostupna statistika na Facebook stranicama targetiranih KzM se poklapa sa njihovim prethodno opisanim angažmanom na Facebook mreži. Polovina kancelarija ima između 100 i 1000 fanova, odnosno prijatelja, dok druga polovina ima preko 1000 fanova, tj. prijatelja. Većina kancelarija (5 od 8) ima do 50 profila/stranica sa kojima je u interakciji („people talking about this“), pri čemu je među njima jedna koja nema nijedan profil/stranicu sa kojom je u interakciji i jedna koja ima samo jedan profil/stranicu sa kojom je u interakciji. Za ostale 3 KzM statistika nije dostupna s obzirom na to da koriste neadekvatne Facebook naloge.

TWITTER je vid mini-fotografija koji služi za brzo prenošenje kratkih informacija, dužine do 140 karaktera, onima koji su zainteresovani za vlasnika Twitter naloga, odnosno koji ga prate, što će reći

– što više “pratilaca” na Twitter-u, to je širi krug primalaca vaših instant poruka (najčešće statusi, komentari, diskusije ili linkovi). **Istraživanje je pokazalo da se targetirane KzM veoma malo služe pogodnostima Twitter-a.** Naime, samo dve (KzM Indija i KzM Prije polje) od osam kancelarija imaju Twitter naloge, a ni one ih ne eksploatišu u dovoljnoj meri. Iako obe kancelarije zadovoljavaju neke osnovne principe adekvatnog vizuelnog predstavljanja na Twitteru (imaju korisničko ime (*handle*) koje je lako za pronalaženje i identifikaciju; za profilnu sliku koriste svoj logo, odnosno neku drugu fotografiju koja jasno asocira na konkretnu kancelariju; za pozadinsku sliku (*profile header*) koriste prikladne fotografije koje se dobro uklapaju sa profilnom slikom; ostale fotografije/video snimci objavljeni na Twitter profilu imaju relevantan sadržaj), nivo njihove interaktivnosti nije na zadovoljavajućem nivou što otkrivaju dole navedene brojeve.

Statistika pokazuje da obe kancelarije imaju između 50 i 500 “pratilaca”, dok jedna od njih i sama “prati” između 50 i 500 Twitter naloga, a druga više od 500. Obe kancelarije međutim „tvituju” (objavljuju pozive na događaje, zanimljive linkove, kratke informacije i vesti o temama koje su u vezi sa omladinskim politikama) bar jednom nedeljno. Među Twitter nalozima, koje ove kancelarije „prate” (*following*), preovladavaju nalozi u vezi sa omladinskim politikama. Sve u svemu, potrebno je da se KzM mnogo više zainteresuju i potrudu oko svojih Twitter naloga jer je to definitivno društvena mreža čija je popularnost u ekspanziji, kako u svetu, tako i kod nas.

VEBSAJT – Kao što smo već naveli, veb sajt je jednostavna i pristupačna marketinška alatka zahvaljujući kojoj pojedinac, kompanija, organizacija i dr. obezbeđuju svoju vidljivost na internetu na pristupačan i isplativ način. Kompanije/organizacije koje u današnje vreme nemaju veb sajt polako gube svoj identitet jer su nevidljive za milione korisnika koji do potrebnih informacija stižu zahvaljujući internet pretraživačima. Zato bi sve KzM morale da koriste veb sajt kao neophodan identifikacioni i komunikacioni instrument. Ipak, **od osam targetiranih kancelarija dve su neprepoznatljive za pretraživače interneta, tj. nemaju zvanične veb sajtove** (KzM Nova Varoš i KzM Užice). To u ogromnoj meri otežava njihov posao i utiče na njihov imidž među ciljnom grupom. Uočeno je, međutim, da i veb sajtovi ostalih šest kancelarija pate od određenih nedostataka i da ih je potrebno osvežiti novim funkcijama i ažurirati.

Tabela 5: KzM koje imaju sopstveni veb sajt i nalog na Twitteru

Poseđovanje veb sajta i Twitter naloga*	Čajetina	Indija	Nova Varoš	Prije polje	Ruma	Sremska Mitrovica	Stara Pazova	Užice
Veb sajt	✓	✓		✓	✓	✓	✓	
Twitter nalog		✓		✓				

* analiza sprovedena u avgustu 2013. godine

Istraživanje je pokazalo da su njihova vizuelna rešenja uglavnom zadovoljavajuća, iako su dalje modernizacije i izmene uvek moguće i poželjne. Tako je, na primer, većina veb sajtova targetiranih KzM pregledna (4 od 6), korišćene boje uglavnom nisu prenapadne (5 od 6), polja za navigaciju su kod svih lako dostupna i jednostavna za upotrebu, a fotografije na svim veb sajtovima su kompresovane i prilagođene veb stranic. Za vizuelni utisak veb sajtova bitna je i pozicija logoa datog subjekta, pa bi se, u tom smislu, moglo reći da su veb sajtovi targetiranih kancelarija

u većini ispoštovali poželjnu formu, tj. logoi kancelarija su na vidnom mestu, u vrhu sajta (u 4 od 6 slučajeva).

Što se same sadržine vebajtova targetiranih KzM tiče, primetno je da su im potrebne određene dorade, kako bi postali prepoznatljiviji i privlačniji. Uočeno je da svega 2 od 6 kancelarija na svojim vebajtovima ima naznačene sve važne kontakte (adresa, telefon, vebajst, e-mail, faks, kontakt osobu) koji kancelarijama garantuju brzu i laku dostupnost. Dok su neke od kancelarija istakle samo jedan ili dva važna kontakta (npr. KzM Ruma), druge uopšte nemaju ikonicu „Kontakti“ putem koje bi posetioci vebajta mogli brzo i lako da stupe u kontakt sa osobljem kancelarije (npr. KzM Sremska Mitrovica). Važan nedostatak je činjenica da nijedna od 6 KzM nema verziju vebajta na bilo kom drugom, osim na srpskom jeziku, što značajno limitira njene domete i mogućnost širenja mreže partnera i saradnika. Takođe, većina vebajtova targetiranih kancelarija (4 od 6) ne sadrži sažetu i efektno predstavljenu misiju i opis delatnosti, dok samo jedna od njih 6 ima korisnu ikonicu „linkovi“ (*lynks*) koja vodi ka vebajtovima organizacija/institucija koje su važne za oblast delovanja kancelarije (KzM Prijepolje). Većina kancelarija (5 od 6) ima istaknute banere koji vode ka vebajtovima organizacija/institucija/projekata ili ka dokumentima koji su važni za oblast njenog delovanja, iako bi njihov broj mogao da bude veći.

Rezultati istraživanja pokazuju da polovina targetiranih KzM bar jednom mesečno ažurira sadržaj (vesti, projekte, najave događaja) na svom vebajtu, u odnosu na drugu polovinu koja to čini jednom u 2-3 meseca. Pored toga, većina (4 od 6) kancelarija na svojim vebajtovima objavljuje tekstove koji su sažeti i prijemčivi korisnicima, ipak samo polovina njih vodi računa o gramatičkoj ispravnosti objavljenih tekstova. Ipak, svi tekstovi objavljeni na vebajtovima targetiranih kancelarija sadrže relevantne informacije.

Interaktivnost na vebajtovima, kao ni u slučaju društvenih mreža – Facebook-a i Twitter-a – nije jača strana targetiranih kancelarija. Naime, većina (5 od 6) vebajtova koji su bili predmet istraživanja nema inkorporiran blog, knjigu posetilaca (*visitors book*) ili forum za diskusiju (*discussion forum*) na kome bi posetioci sajta mogli da razmene iskustva o sadržajima sajta ili temama koje su vezane za mlade. Izuzetak čini KzM Sremska Mitrovica koja, u cilju animiranja svojih posetilaca, na svom vebajtu nudi mogućnost komentisanja objavljenih sadržaja i najava događaja, što posetioci izdašno koriste. Nijedan od vebajtova targetiranih kancelarija ne sadrži interaktivne sadržaje (npr. igrice, testove znanja) koje bi privukle mlađu publiku. Ipak, većina vebajtova (4 od 6) sadrži ikonice koje vode ka Facebook ili Twitter nalogu date kancelarije.

Zaključci i preporuke

Osnovni zaključak sprovedenog istraživanja jeste da KzM iz pograničnog regiona sa Bosnom i Hercegovinom treba više da se posvete samoprezentaciji i uspostavljanju višedimenzionalne interakcije sa ciljnom grupom, tj. mladima. Uzimajući u obzir činjenicu da su mladi društvena grupa koja se ubedljivo najbolje snalazi u svetu modernih tehnologija, u poređenju sa drugim društvenim grupama, tim je važnije upravo za KzM i druge institucije koje treba da održavaju

kontakt sa mladima, da budu otvorene za komunikaciju i lako dostupne onima kojima je potrebna njihova podrška. Na prvom mestu, to podrazumeva vidljivost i laku dostupnost na internetu, kako putem zvaničnih vebajtova, tako i putem naloga na društvenim mrežama.

Istraživanje je pokazalo da su targetirane KzM donekle svesne značaja komuniciranja i razmene informacija sa svojom ciljnom grupom putem interneta, no njihova prisutnost na internetu je još uvek u rudimentiranom obliku.

Kod kancelarija za koje se ispostavilo da imaju vebajtove, utvrđeno je da su pronašli zadovoljavajuća vizuelna rešenja, da treba da porade na popravljanju kvaliteta dostupnih sadržaja i informacija, kao i da su im neophodni sadržaji koji bi omogućili više interaktivnosti.

Situacija se mnogo ne razlikuje ni kada je u pitanju vidljivost i angažman targetiranih KzM na društvenim mrežama – Facebook-u i Twitter-u. Njihova prisutnost na Facebook-u je u svakom slučaju značajno veća nego na Twitteru, s obzirom na to da sve targetirane kancelarije imaju određeni oblik Facebook naloga, dok su one koje su aktivne na Twitter-u u manjini. Ipak, nisu se sve targetirane kancelarije odlučile za najprikladniji vid predstavljanja sopstvenih aktivnosti na Facebook-u, tj. za Facebook stranicu, pa je potrebno da to što pre učine i iskoriste opciju promene Facebook profila u Facebook stranicu. Primetno je da su svim kancelarijama potrebne dodatne obuke kada je u pitanju korišćenje različitih promotivnih opcija koje su im dostupne na ovim dvema mrežama. Međutim, **najlošiji utisak ostavlja činjenica da postojeći nalozi kancelarija na društvenim mrežama pate od nedostatka interakcije, koja treba da bude smisao njihovog angažmana na društvenom medijima.** Prema tome, sve targetirane kancelarije moraju da se potrudе da njihovi Facebook i Twitter nalozi budu mnogo aktivniji i da „provociraju“ mnogo više reakcija pre svega mladih, kako bi kod njih izgradile poverenje i pokazale im da imaju zajedničke ciljeve.

Preporučuje se svim KzM da, ako to već nisu učinile, postave svoje vebajtove kako bi informacije o njima bile lako dostupne svim zainteresovanim licima. U cilju unapređenja postojećih vebajtova kancelarije bi mogle da primene **sledeće preporuke:**

- ključno je da sadržaj vebajta bude dobar, koristan i zanimljiv tako da ga posetioci sajta dalje preporučuju, „lajkuju“, šeruju i na taj način „umnožavaju“ značaj tekstova,
- voditi računa o tome da tekstovi na vebajtu ne budu predugi, ali i da budu gramatički ispravni,
- potvrditi se da naslovna stranica vebajta ne bude opterećena viškom teksta i prenapadnim bojama,
- učiniti vebajst dostupnim i na drugim jezicima, pored srpskog,
- inkorporirati neki interaktivni sadržaj - blog, knjigu posetilaca (*visitors book*) ili forum za diskusiju (*discussion forum*) na kome bi posetioci sajta mogli da razmene iskustva o sadržajima sajta ili temama koje su vezane za mlade,
- učiniti dostupnim alat koji bi omogućio posetiocima sajta da ocene sadržaj pozitivno ili negativno,

- instalirati navigator vidžet i staviti ga na vidljivu poziciju kako bi posetioци mogli brzo da pronađu najpopularnije sadržaje,
- povezati veb-sajt sa nalogima na društvenim mrežama.

Bilo bi poželjno da KzM komuniciraju sa svojom ciljnom grupom i preko naloga na društvenim mrežama. Međutim, bolje je i neposredovanje naloga na društvenoj mreži, nego njegovo trajavo i neredovno vođenje jer to može da stvori lošu percepciju mlade publike o servisu za mlade u koji bi trebalo da imaju poverenja. Ukoliko se kancelarije ipak odluče da vode naloge na društvenim mrežama, trebalo bi da obrate pažnju na sledeće savete, koji se prvenstveno tiču interaktivnosti:

- na društvenim mrežama treba plasirati zanimljiv i inspirativan sadržaj koji će navesti mlade da se vraćaju nalogima kancelarija i motivisati ih da dalje šire informacije o njima, čime se proširuje i mreža "fanova", odnosno "pratilaца",
- pri postavljanju novih sadržaja (fotografije, linka, video spota), postaviti i neki komentar/pitanje kako bi se posetioци/pratioci naveli da "lajkuju", odnosno retvituju, i/ili komentarišu sadržaj jer će to povući neko novo nadovezivanje, čime se dobija konverzacija, ali i nova "šerovanja", proširenje liste kontakata itd.,
- treba obezbediti "redovnost" u objavljivanju novih sadržaja, ali i u tome zadržati neku meru,
- zaposleni u KzM treba dobro da ovladaju različitim promotivnim opcijama koje su im dostupne na društvenim mrežama, kao i da redovno prate novine na tom planu,
- treba voditi računa o statističkim podacima koje generišu nalozi na društvenim mrežama, pratiti njihove promene i usmeravati aktivnosti na mrežama ka postizanju boljih rezultata.

2 - Analiza efikasnosti sprovođenja omladinske politike u Bosni i Hercegovini³²

2.1 Pravni i institucionalni mehanizmi za unapređenje položaja mladih u BiH

2.1.1 Zakonski okvir za regulisanje položaja mladih u BiH

Kada je riječ o zakonskom okviru, koji tretira pitanja mladih u BiH, na nivou Republike Srpske postoji *Zakon o omladinskom organizovanju* (2004), dok je u Federaciji BiH usvojen *Zakon o mladima Federacije BiH* (2010). Savjet ministara BiH još uvijek nije usvojio, niti je u proceduru stavio okvirni zakon o mladima u BiH. Slična situacija je u Distriktu Brčko BiH, gdje za razliku od entiteta još uvijek nije usvojen zakon o mladima.

Odredbama u postojećim entitetskim zakonima naglašeno je da je institucionalna briga o mladima zasnovana na „načelima poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda, te primjeni međunarodnih standarda i najbolje prakse u pogledu mladih i rada sa mladima sa ciljem doprinosa ispunjenju uslova za priključenje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji“. Usvajanjem odgovarajućih zakona na entitetskom nivou, stvorene su preduslovi za institucionalno tretiranje pitanja mladih, kao i mehanizmi za veće angažovanje mladih u javnom životu. U skladu sa odredbama zakona u oba entiteta, vlasti na lokalnom nivou dužne su da obezbjeđe podršku mladima za njihove aktivnosti; definišu, kreiraju, usvoje i sprovedu strategije za mlade; odaberu osobu koja će biti zadužena za pitanja mladih; sarađuju sa nevladinim sektorom u pitanjima koja se odnose na dobrobit mladih ljudi. Kako bi se poboljšao status i položaj mladih, *Zakon o omladinskom organizovanju Republike Srpske* predviđa učešće mladih u procesu donošenja odluka, raspravama i debatama od posrednog ili neposrednog uticaja na njihov svakodnevni život. U skladu sa tim, nadležni organi na entitetskom nivou, gradovima i opštinama obavezni su da formiraju posebna stalna radna tijela - Komisije za mlade, te da obezbjeđe „objekte i uslove u kojima mladi mogu da izraze i pokažu svoje kreativne sposobnosti i obavljaju omladinske aktivnosti“. Usvajanjem *Zakona o mladima Federacije BiH* stvorene su preduslovi za učešće mladih u procesu odlučivanja, definisana prava i obaveze mladih, te način organizovanja mladih. Na osnovu zakonskih odredbi u Federaciji BiH predviđeno je osnivanje Komisija za mlade pri skupštinama opština i kantona, koje će se u okviru svojih nadležnosti baviti unapređenjem položaja mladih.

³² Ovu analizu je sproveo Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj iz Bijeljine

*** Odbor za pitanja mladih, djece i sporta** je radno tijelo Narodne skupštine Republike Srpske, koje se bavi zaštitom prava i interesa djece i omladine, i koje razmatra položaj mladih u društvu. Odbor ima devet članova, od čega se sedam članova narodni poslanici. Omladinski savjet Republike Srpske predlaže preostala dva spoljna člana Odbora.

*** Komisija za pitanja mladih** je radno tijelo Parlamenta Federacije BiH, osnovana sa ciljem da se bavi pitanjima mladih. Sastoji se od 12 članova, od čega je najmanje jedan predstavnik Vijeća mladih Federacije BiH.

Komisije za mlade, koje se sastoje od predstavnika vlasti i članova Savjeta/Vijeća mladih, trebalo bi da predstavljaju ključnu kariku u dijalogu mladih sa nadležnim institucijama i koordinaciji njihovih zajedničkih potreba i interesa. Međutim analize su potvrdile da dosadašnji rad ovih tijela nije bio na zadovoljavajućem nivou u odnosu na postavljene ciljeve i očekivane rezultate. Osim toga, utvrđeno je da je izostalo mjerenje i uspoređivanje postignutih rezultata, dok nadzor rada nije organizovan na način da osigurava efikasno i ekonomično korištenje budžetskih sredstava.

U skladu sa odredbama oba zakona na entiteskom, kantonalnom i opštinskom nivou vlasti, predviđeno je formiranje Savjeta/Vijeća mladih, odnosno tijela koje je zaduženo za koordinaciju i usaglašavanje politike prema mladima. Zakonom je, takođe, predviđeno da članovi Savjeta/Vijeća za mlade učestvuju u radu Komisija za mlade na svim nivoima vlasti u BiH.

*** Omladinski savjet Republike Srpske** je asocijacija omladinskih nevladinih organizacija i krovna organizacija mladih na teritoriji Republike Srpske.

*** Vijeće mladih Federacije BiH** je tijelo zaduženo za koordinaciju i usaglašavanje politike prema mladima na nivou Federacije BiH.

Omladinski savjeti/Vijeća mladih su tijela, sačinjena od omladinskih organizacija, koja predstavljaju direktne ili indirektno partnere lokalnim vlastima u razvoju i provođenju lokalnih politika u vezi sa mladima, kao i zagovaranju za poboljšanje položaja mladih. Iako Savjeti/Vijeća mladih predstavljaju važan segment zakonskih okvira u Republici Srpskoj i Federaciji BiH, ova tijela još uvijek nisu uspostavljena u svim opštinama u BiH.

2.1.2. Institucionalni okvir za regulisanje položaja mladih u BiH

Bosna i Hercegovina se ubraja u jednu od najnerazvijenijih država u Evropi, kada je riječ o efikasnosti institucionalnih mehanizama za unapređenje položaja mladih. Naime, na državnom nivou ne postoji omladinska politika niti posebno ministarstvo, koje bi se isključivo bavilo problemima mladih. Pitanja mladih na državnom nivou stavljena su u nadležnost Ministarstva civilnih poslova BiH, dok se stvarna nadležnost nalazi na entiteskim ministarstvima – Ministarstvu porodice, omladine i sporta Republike Srpske i Ministarstvu kulture i sporta Federacije BiH. U Distriktu Brčko BiH nadležnost nad mladima povjerena je Odjeljenju za privredni razvoj, sport i kulturu.

Nedostatak institucionalnih mehanizama za građansku participaciju u procesu donošenja odluka direktno utiče na poštovanje ovog prava u praksi i doprinosi negiranju osnovnih prava i obaveza građana. Uprkos evropskoj praksi, koja prepoznaje osnovna prava građana za učešće u procesu donošenja odluka, uloga mladih u BiH u ovom procesu je zanemarljiva i pretežno zavisi od slučaja do slučaja. Vlasti u BiH i omladinski sektor, često, ne posjeduju potrebama znanja ni vještine, koja bi im omogućila uključivanje u proces donošenja odluka.

Na nivou BiH ne postoji jedinstvena definicija „mlade osobe“ u smislu starosne granice. U Republici Srpskoj mladima se smatraju osobe između 16 i 30 godina starosti, dok se u Federaciji BiH u ovu kategoriju ubrajaju osobe između 15 i 30 godina.

Komisija za koordinaciju pitanja mladih u BiH, kao jedno od stalnih tijela Savjeta ministara BiH, osnovana je 2004. godine sa ciljem da koordinira rad institucija na svim nivoima vlasti, koje se bave pitanjima mladih, te izradi prijedlog omladinske politike u BiH. Na osnovu odluke Savjeta ministara BiH Komisija se od 2009. godine nalazi u sastavu Ministarstva civilnih poslova BiH. U skladu sa tim, promjenjen je sastav ovog tijela koje ima devet članova, od čega su četiri predstavnici institucija vlasti u BiH, dok je pet iz omladinskog nevladinog sektora u BiH i sekretar Komisije. Iako je prvobitno bila predviđena naknada za rad članova Komisije, isplata naknade je obustavljena 2008. godine sa obrazloženjem da članovi ovog tijela nemaju prava na naknadu, jer već obavljaju poslove međuresorne i međuentitetske koordinacije. U skladu sa smjernicama Komisije u maju 2008. godine sprovedeno je istraživanje o problemima i potrebama mladih u BiH pod nazivom „Mladi trebaju omladinsku politiku“. Istraživanje je trebalo da pruži sveobuhvatne podatke o položaju mladih, postojećem institucionalnom okviru unutar koga se razvijaju politike prema mladima, te utvrdi načine za uspostavljanje saradnje sa institucijama u rješavanju problema mladih. Iako je stvaranje koordinirane politike za mlade u BiH započelo 2007. godine, dokument još uvijek nije izrađen niti usvojen, što pokazuje da potrebe i problemi mladih nisu na listi prioriteta u BiH.

Centar za istraživačko novinarstvo u BiH (CIN) utvrdio je da su, u protekle tri godine, 52 institucije finansirane iz budžeta BiH formirale više od 900 različitih komisija (među kojima su i komisije za mlade), za čiji rad je potrošeno najmanje tri miliona konvertibilnih maraka (KM). Komisije su često formirane bez rokova za završetak posla i sa unaprijed utvrđenim naknadama bez obzira na postignuti rezultat³³.

Iako su mladi u Bosni i Hercegovini važan resurs za kreiranje i pokretanje promjena u svim segmentima društva, svakodnevno se suočavaju sa različitim izazovima ekonomske i socijalne prirode. Mladi čine 25% ukupne populacije u BiH, međutim, stepen njihove aktivnosti iznosi 43,1%, što je znatno manje u odnosu na države Jugoistočne Evrope (62%) i Evropsku uniju (70%). U odnosu na države u regionu BiH troši više finansijskih sredstava kroz različite oblike socijalne zaštite, ali to do sada „nije bilo napretka u socijalnim politikama.“³⁴ Mada je društvena uključenost

³³ <http://www.cin.ba/novac-potrosen-rezultata-malo>, posjećeno 17. oktobra 2013

³⁴ Izvještaj o napretku Bosne i Hercegovine u 2013, SWD (2013), Brisel, oktobar 2013, http://komorabih.ba/wp-content/uploads/2013/11/izvjestaj_napredak.pdf

mladih u društvene procese jedan od važnih elemenata u procesu evropskih integracija, podaci istraživanja istraživanja o humanom razvoju pokazali su da su mladi ljudi, između 15 i 25 godina starosti, među kategorijama koje su najviše društveno isključene. Istraživanje je, takođe, potvrdilo da su ključni uzroci društvene isključenosti obrazovanje, nezaposlenosti i siromaštvo, dok razočaranje i osjećaj beznačajnosti u pogledu budućnosti dominira među mladim ljudima u BiH.³⁵ Omladinski sektor u BiH sačinjava između 150 i 450 registrovanih omladinskih organizacija, ali je aktivnost mladih u BiH veoma niska u poređenju sa državama regiona i Evropske unije. Osobe između 15 i 24 godine starosti pokazuju stopu aktivnosti od 33%. Udruženja, koja trenutno postoje u BiH, uglavnom ne prepoznaju prednosti zajedničkog djelovanja u zastupanju sopstvenih interesa u dijalogu sa nadležnim vlastima. Omladinske organizacije, koje upotpunjuju rad ovih tijela, uglavnom su usmjerene na djelovanje unutar lokalnih zajednica, bez sagledavanja mogućnosti za umrežavanje kako bi se na adekvatan način rješavali problemi sa kojima se svakodnevno suočavaju.

Efikasno učešće mladih u procesu donošenja odluka zahtijeva određena finansijska sredstva, pomoć i podršku vlasti za realizaciju različitih omladinskih aktivnosti usmjerenih na poboljšanje položaja ove populacije. Usljed nedostatka kadra sa upravljačkim kapacitetima, kao i nedovoljne podrške lokalnih vlasti za njihov rad i djelovanje, organizacije su često više usmjeravanje na rješavanje pitanja održivosti nego istinskih problema i potreba mladih. U skladu sa tim, uspješna integracija mladih u zajednicu podrazumijeva razvoj određenih znanja i vještina za učešće u javnom životu, te razvijanje sposobnosti za preuzimanje različitih društvenih uloga i postizanje određenog stepena samostalnosti i odgovornosti. Također, vlasti u BiH bi trebalo da ulože više napora da se formira efikasna omladinska politika na svim nivoima u državi, kako bi se adekvatno tretirali i rješavali problemi mladih i stvorile mogućnosti za njihovo aktivno učešće u donošenju odluka, naročito onih od neposrednog uticaja na njih.

Osnovni elementi omladinske politike na lokalnom nivou u BiH

Referent/službenik za pitanja mladih	Komisija za mlade	Omladinski savjet/Vijeće mladih
<i>Službenik za mlade je osoba zaposlena u opštinskoj/gradskoj administraciji i stručno osposobljena za rad sa mladima. Osnovna zaduženja: redovna komunikacija sa omladinskim organizacijama, savjetima/vijećima učenika, neformalnim grupama i javnim institucijama koja su zadužena za pitanja mladih; identifikacija problema mladih u lokalnoj zajednici; koordinacija procesa uspostavljanja i provođenja politike prema mladima; saradnja sa drugim institucijama na višim nivoima vlasti.</i> Udruženje službenika za mlade formirano je 2006. godine. U saradnji sa drugim domaćim i međunarodnim institucijama kreira institucionalne okvire za poboljšanje društveno-ekonomskog položaja mladih.	<i>Komisija za mlade je stalno radno tijelo Skupštine opštine/ Opštinskog vijeća i ima značajnu ulogu u kreiranju i donošenju politika za mlade. Osim odbornika/vijećnika u sastav Komisije su obično uključeni i predstavnici omladinskih organizacija - najčešće Omladinskog savjeta/ Vijeća mladih. Osnovna zaduženja: inicira i razmatra nacrt i prijedloge zakona i drugih akata koji se odnose na mlade; daje savjete i preporuke za razvoj omladinske politike i unaprijeđenje učešća mladih u javnom životu; komunicira sa institucijama, organizacijama i pojedincima koji se bave omladinskom problematikom; traži od izvršne vlasti da svake godine predvidi sredstva za finansiranje omladinskih projekata.</i>	<i>Omladinski savjet/Vijeće mladih je krovna organizacija mladih u lokalnoj zajednici. Mogu biti formirani na različite načine, dok način organizovanja zavisi od razvijenosti ili broja omladinskih organizacija u lokalnoj zajednici i veličine opštine. Najčešće se organizuje kao mreža omladinskih organizacija, savjeta/vijeća učenika i neformalnih grupa mladih.</i>

2.2 Funkcionisanje i ostvareni rezultati Komisija za mlade koje deluju u pograničnom regionu sa Srbijom

Analiza efikasnosti lokalnih mehanizama za unapređenje položaja mladih, nastala je kao jedan od rezultata projekta, koji se realizuje u okviru IPA Programa prekogranične saradnje Srbija-BiH. Programom je obuhvaćena teritorija ukupno 67 opština i gradova³⁶ u pograničnoj regiji BiH, koje su u ekonomskom i kulturnom smislu povezane sa opštinama u Srbiji. Rezultati analize pokazali su da je 90% opština i gradova u pograničnom prostoru uspostavilo Komisije za mlade, kao važan mehanizam za unapređenje trenutnog položaja i uloge ove populacije u društvu.³⁷ Većina lokalnih zajednica u BiH uspostavila je Komisije za mlade nakon što je 2004. Godine usvojen *Zakon o omladinskom organizovanju u Republici Srpskoj*, odnosno nakon 2010. Godine kada je donešen *Zakon o mladima u Federaciji BiH*.

Za potrebe ove analize istraživači su, u periodu avgust – septembar 2013. Godine, razgovarali sa predsjednicima/cama Komisija za mlade u osam opština u BiH – Bijeljina, Gradačac, Doboj-Istok, Srebrenica, Goražde, Višegrad i Foča. Intervjui su realizovani sa ciljem prikupljanja relevantnih podataka neophodnih za procjenu **organizacionih, ljudskih, finansijskih i tehničkih resursa** Komisija za mlade, te procjenu **ostvarenih rezultata** ovih tijela u dosadašnjem periodu. Rezultati ove analize predstavljaju jedan mogući odgovor na pitanje u kojoj mjeri su ova tijela uspjela da usklade djelovanje sa stvarnim potrebama mladih u lokalnim zajednicama i opravdaju svrhu svog postojanja u dosadašnjem periodu.

2.2.1 Organizacioni i ljudski resursi Komisija za mlade

Većina lokalnih zajednica u BiH uspostavile su Komisije za mlade na osnovu postojeće zakonske regulative u oba entiteta ili statuta opština/gradova. Formiranje ovih tijela predstavlja važan iskorak u pristupu vlasti prema mladima i definisanju njihovih potreba u skladu sa obavezama proisteklim iz procesa evropskih integracija BiH. Komisije su uspostavljene kao stalna radna tijela Opštinskog/gradskog vijeća ili Skupštine opštine/grada, sa zadatkom da svoju djelatnost usmjere ka unapređenju položaja mladih i povećanju njihovog učešća u procesu odlučivanja. Integrisanost ovih tijela u opštinsku i gradsku strukturu ukazuje na opredjeljenje lokalne vlasti da se dugoročno i sistematski bavi stvarnim problemima mladih, te da obezbjedi neophodne finansijske i tehničke resurse za nesmetano djelovanje ovih tijela. U skladu sa tim, na ovaj način

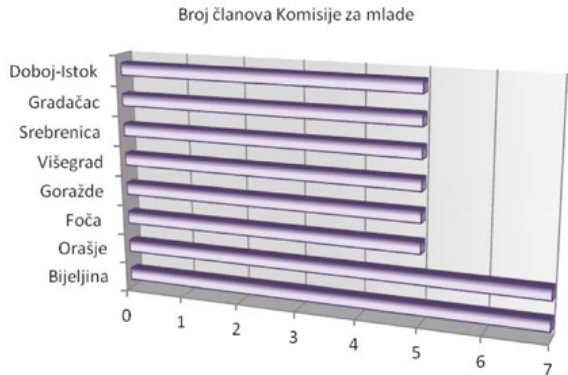
³⁶ Brčko Distrikt, Gradačac, Doboj Istok, Gračanica, Srebrenik, Čelić, Lopare, Ugljevik, Donji Žabar, Domaljevac-Šamac, Modriča, Odžak, Kalesija-Osmaci, Banovići, Bijeljina, Bosanski Brod, Bratunac, Han Pijesak, Kalesija, Kladanj, Lukavac, Milići, Orašje, Pelagićevo, Petrovo, Sapna, Srebrenica, Šamac, Šekovići, Teočak, Tuzla, Vlasenica, Vukosavlje, Zvornik, Živinice, Trnovo RS, Istočna Ilidža, Istočno Novo Sarajevo, Vogošća, Istočni Stari Grad, Vareš, Visoko, Fojnica, Višegrad, Rogatica, Sokolac, Pale, Pale Prača, Novo Goražde, Rudo, Čajniče, Goražde, Foča Ustikolina, Foča, Kalinovik, Trnovo, Hadžići, Ilidža, Novi Grad Sarajevo, Stari Grad Sarajevo, Ilijaš, Breza, Kiseljak, Kreševo, Olovo, Sarajevo Centar, Novo Sarajevo.

³⁷ Komisije za mlade nisu uspostavljene u ukupno 14 opština u pograničnom području – Donji Žabar, Han Pijesak, Čelić, Šamac, Vlasenica, Trnovo RS, Pale, Foča Ustikolina, Kalinovik, Kiseljak, Kreševo, Čajniče, Novo Goražde, Odžak.

se omogućava uvezanost svih struktura zaduženih za pitanja mladih i olakšava komunikacija i saradnja, naročito sa službenikom/referentom za pitanja mladih.

Zakonskim odredbama u oba entiteta u BiH predviđeno uspostavljanje Omladinskih savjeta/Vijeća mladih, kao krovne omladinske organizacije koja zastupa interese ove populacije. **Omladinski savjeti/Vijeća mladih do sada su uspostavljeni u 40,5% opština i gradova u Federaciji BiH, dok u Republici Srpskoj taj procenat iznosi 30,6%.** Kada je riječ o pograničnoj regiji u BiH, Omladinski savjet/Vijeće mladih osnovano je u šest opština i gradova – Bijeljina Višegrad, Srebrenica, Orašje, Gradačac i Goražde. Opštine Foča i Doboj-Istok, još uvijek nisu uspostavile ove omladinske organizacije, koje su zadužene za unapređenje života mladih u lokalnoj zajednici. **U svim lokalnim zajednicama obuhvaćenim ovom analizom postoji službenik/ca za mlade.** U većini lokalnih administracija osoba, koja se bavi pitanjima mladih, uglavnom je zadužena i za neke druge poslove. Izuzetak od ovog pravila je Bijeljina, gdje postoji službenica koja je isključivo zadužena za rad sa mladima. Iako su lokalne zajednice uspostavile osnovne strukture za rad sa mladima, tokom razgovora sa predsjednicima/cama Komisija za mlade uočeno je da djelovanje ovih tijela uglavnom nije uvezano i jedinstveno, te da ne postoji efikasan mehanizam za međusobnu saradnju i komunikaciju. Djelovanje ovih struktura u lokalnim zajednicama uglavnom se zasniva na povremenim sastancima ili ličnim kontaktima kada to zahtijevaju prilike.

Kada je riječ o ljudskim resursima, Komisije za mlade u osam analiziranih lokalnih zajednica sastoje se od pet članova, izuzev Bijeljine i Orašja. Komisiju za mlade u Bijeljini sačinjava sedam članova, od čega su pet odbornici i dva predstavnika Omladinskog savjeta. Kada je donijeta odluka da se u rad Komisije uključe i predstavnici mladih, broj postojećih članova povećan je za dva predstavnika Omladinskog savjeta. Slična situacije je u Orašju, gdje je broj članova Odbora za mlade³⁸ povećan na sedam, kada je donijeta odluka da u njegovom radu treba da učestvuju i predstavnici Vijeća mladih u ovoj opštini. Međutim, umjesto predstavnika mladih u rad Odbora za mlade uključena su još dva vijećnika.

³⁸ Odbor za mlade je tijelo zaduženo za unapređenje položaja mladih, a formirano je pri Vijeću općine Orašje.

Uvidom u strukturu članova Komisije, vidljivo je da se tri predstavnika biraju iz reda odbornika/vijećnika, dok su preostala dva mjesta, uglavnom, rezervisana za predstavnike Omladinskih savjeta/Vijeća mladih ili spoljne saradnike. Članovi Komisije iz reda odbornika/vijećnika angažovani su za rad u ovom tijelu na osnovu odluke Skupštine opštine/grada ili Vijeća opštine/grada, pa se u okviru svojih redovnih zaduženja u lokalnim parlamentima, osim ostalog, bave i pitanjima mladih. Preostale članove Komisije, koji predstavljaju omladinski sektor, predlažu Omladinski savjeti/Vijeća mladih u BiH. Djelovanje Komisija u lokalnim zajednicama uglavnom se odvija kroz sastanke članova, gdje se razmatraju konkretne aktivnosti i strateški pravci djelovanja kako bi se unaprijedio položaj mladih u lokalnoj zajednici. Tokom razgovora sa predsjednicima/cama Komisija za mlade ustanovljeno je da se sastanci ne organizuju redovno, a kao najčešći razlozi za neadekvatno korištenje ovih mehanizama u dosadašnjem periodu uglavnom se navode: **nedostatak kapaciteta, druge obaveze članova Komisije, te nedostatak finansijskih sredstava.**

Većina članova Komisija (75%) posjeduju iskustvo rada u sektoru građanskog društva, dok je dužina angažmana različita – između pet i deset godina. Trebalo bi napomenuti da se vještine i znanja, stečena tokom rada u sektoru građanskog društva, uglavnom odnose na članove Komisija, koje predlaže Omladinski savjet/Vijeće mladih. Zahvaljujući brojnim donacijama namjenjenim razvoju građanskog društva u BiH, članovi omladinskih organizacija izgradili su kapacitete i vještine za pisanje projekata za domaće i međunarodne donatore, upravljanje projektnim ciklusom, te sprovođenje medijskih i drugih kampanja za unapređenje položaja mladih. Za razliku od članova Komisije iz omladinskog sektora, koji redovno pohađaju različite obuke za unapređenje sopstvenih kapaciteta, ostali članovi ovog tijela iz reda odbornika/vijećnika uglavnom nisu imali prilike da u dosadašnjem periodu pohađaju slične obuke, kako bi unaprijedili sopstvena znanja i vještine.

VJEŠTINE/ZNANJA:	Bijeljina	Orašje	Doboj - Istok	Gradačac	Srebrenica	Goražde	Višegrad	Foča
Pisanje projekata za domaće i inostrane donatore, uključujući EU	Δ		Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	
Upravljanje projektnim ciklusom			Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	
Edukacija mladih u specifičnim oblastima				Δ	Δ	Δ	Δ	Δ
Javno zagovaranje i sprovođenje medijskih kampanja			Δ	Δ		Δ	Δ	Δ
Animiranje mladih za uključivanje u aktivnosti	Δ		Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ

Napomena: Navedene vještine i znanja uglavnom se odnose se na članove Komisija za mlade, koje predlaže Omladinski savjet/Vijeće mladih.

2.2.2 Tehnički i finansijski resursi Komisija za mlade

Rad sa mladima u zajednici podrazumijeva, prije svega, postojanje odgovarajućeg prostora, tehničkih i materijalnih sredstava, te dostupnost različitih sadržaja, koji će obezbijediti preduslove za efikasnu saradnju mladih sa lokalnim strukturama vlasti. Međutim, slučajevi gdje postoji adekvatan prostor za nesmetano djelovanje mladih ili omladinskih organizacija su više izuzetak nego pravilo³⁹. Nijedna Komisija za mlade u osam analiziranih lokalnih zajednica u BiH nema sopstvene prostorije, koje koristiti za realizaciju aktivnosti namjenjenih mladima, nego se koriste prostorijama opštine ili grada. Kao objašnjenje za to, uglavnom se navodi da lokalne vlasti imaju veliki broj stalnih radnih tijela, pa zbog ograničenih kapaciteta nije moguće obezbijediti posebne prostorije za samostalno djelovanje svake komisije ili nekog drugog radnog tijela.

Tokom razgovora sa predsjednicima/cama Komisije za mlade u lokalnim zajednicama u BiH ustanovljeno je da ova tijela raspolažu ograničenim tehničkim i finansijskim sredstvima, neophodnim za uspješno provođenje aktivnosti namjenjenih mladima. Naime, Komisije za mlade nemaju sopstvenu tehničku opremu (npr. računar, telefon, štampač), pa se za realizaciju određenih aktivnosti koriste postojeći resursi opštine ili grada. Svi intervjuisani predsjednici/ce Komisija za mlade izjavili da su postojeće opštinske/gradske prostorije tehnički dobro opremljene i adekvatne za nesmetano djelovanje ovih tijela u lokalnoj zajednici. Međutim, usljed nedostatka prostora, koji se isključivo koristi za aktivnosti Komisije za mlade, može se konstatovati da većina mladih uglavnom ne prepoznaju ova tijela, kao važan resurs kojim se mogu koristiti za unapređenje svog položaja u zajednici.

Kada je riječ o raspoloživim finansijskim sredstvima Komisija za mlade, trebalo bi napomenuti da godišnji opštinski ili gradski budžet u lokalnim zajednicama u BiH ne predviđa posebne stavke za djelovanje ovih tijela. U skladu sa tim, može se konstatovati da Komisije nemaju sopstvena sredstva za finansiranje različitih projekata i omladinskih aktivnosti u lokalnim zajednicama. Tokom dosadašnjeg rada ovih tijela, predsjednici/ce nisu pokušavali da obezbijede finansijska sredstva iz drugih izvora, kako bi podržali realizaciju omladinskih projekata. Dosadašnje djelovanje ovih tijela uglavnom se ogleda u uticaju na lokalne vlasti da se prilikom godišnjih programiranja budžetskih stavki obezbijede sredstva za finansiranje omladinskih aktivnosti u zajednici. U skladu sa tim, kao jedna od najvažnijih uloga Komisija ističe se uticaj na lokalnu vlast, kako bi se osigurala sredstva za realizaciju omladinskih projekata u zajednici. Predsjednici/e Komisija za mlade su, tokom razgovora, istakli da većina lokalnih uprava ima posebne odsjeke, koji su zaduženi za kreiranje i praćenje razvojnih projekata i projekata iz oblasti evropskih integracija. Visina sredstava, koje lokalne vlasti izdvajaju za mlade, uglavnom zavisi od veličine ili finansijske situacije unutar lokalne zajednice, a uglavnom su namjenjena za finansiranje: **omladinskih centara, omladinskih nevladinih organizacija, Omladinskih savjeta/Vijeća za mlade, projekata pojedinaca i neformalnih grupa, stipendijama za učenike i studente, te ostale aktivnosti**

³⁹ Savjet za mlade u Bijeljini ima sopstvene prostorije, koje im je na korištenje dodijelila gradska vlast. Prostorije se koriste za realizaciju svakodnevnih aktivnosti, a smještene su u „Centru za kulturu“ u Bijeljini.

mladih. Posebnu budžetsku stavku namjenjenu za finansiranje omladinskih aktivnosti nemaju jedino opštine Foča i Višegrad. Sredstva namjenjenih za mlade uključena u godišnja izdvajanja u oblastima podrške za zapošljavanje i stručno usavršavanje, bespovratna sredstva i stipendije. Kada je riječ o opštinama i gradovima, koje imaju posebne budžetske stavke za mlade, najviše sredstava za mlade izdvaja Bijeljina.

2.2.3 Ostvareni rezultati rada Komisija za mlade

Komisije za mlade u lokalnim zajednicama u BiH nemaju sopstvena finansijska sredstva, niti realizuju samostalne aktivnosti namjenjene poboljšanju položaja mladih. Članovi Komisija uglavnom se povremeno uključuju u realizaciju različitih opštinskih ili gradskih projekata namjenjenih mladima ili su angažovani u aktivnostima koje realizuju Omladinski savjeti/Vijeća za mlade u saradnji sa partnerskim omladinskim organizacijama. U skladu sa tim, projekte uglavnom realizuju omladinske organizacije u lokalnoj zajednici uz povremeno učešće članova Komisije za mlade ili službenika/referenta za mlade.

Tabela: Najznačajniji omladinski projekti realizovani u lokalnim zajednicama u protekle dvije godine

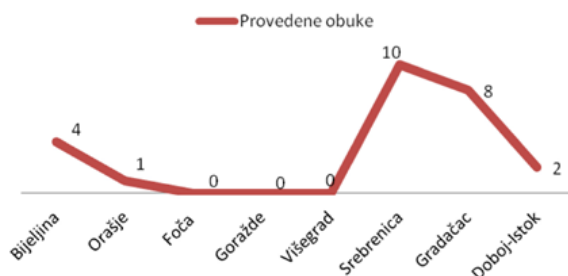
Opština/grad		Period realizacije
Bijeljina	<i>Usudi se da pitaš</i>	2011-2012
	<i>Lokalni volonterski servis</i>	2011-2012
Orašje	<i>Mladi pitaju</i>	2011-2012
	<i>Mladi o mladima</i>	2011-2012
Srebrenica	<i>Pozorišni festival</i>	2011-2012
	<i>Edukacija mladih o prevenciji polno prenosivih bolesti</i>	2011-2012
	<i>Budi muško klub</i>	2011-2012
Gradačac	<i>Mladi odlučuju o demokratiji</i>	2011-2012
	<i>Mladi prate politiku o mladima</i>	2011-2012
Doboj-Istok	<i>Zaštita životne sredine i okoliša</i>	2011-2012
	<i>Need for speed</i>	2011-2012
Foča	<i>Street Work Center</i>	2011-2012
Goražde	<i>Omladinska banka</i>	2011-2012
Višegrad	<i>Sportom protiv poroka</i>	2011-2012

Broj mladih, koji učestvuju u lokalnim aktivnostima namjenjenim poboljšanju njihovog položaja, vrlo teško je procijeniti. Naime, lokalne zajednice nemaju jedinstvenu bazu podataka o mladima, koji učestvuju u različitim aktivnostima, niti precizne podatke o broju volontera u zajednici. Podaci o broju aktivnih omladinaca ili volontera u lokalnim zajednicama zasnivaju se uglavnom na slobodnim procjenama članova Komisije ili službenika za pitanja mladih. Na osnovu toga, tokom razgovora sa predsjednicima/cam Komisija za mlade, utvrđeno je da prosječno 300 mladih po opštini ili gradu učestvuje u lokalnim aktivnostima. Omladinski savjeti/Vijeća mladih, kao i po-

jedine omladinske organizacije u lokalnim zajednicama vode sopstvenu evidenciju o mladima, koji učestvuju u realizaciji različitih projektnih aktivnosti. U većini slučajeva opštine i gradovi posjeduju kontakte organizacija koje rade sa mladima, ali su oni često nepotpuni i nisu dostupni javnosti na zvaničnim sajtovima.

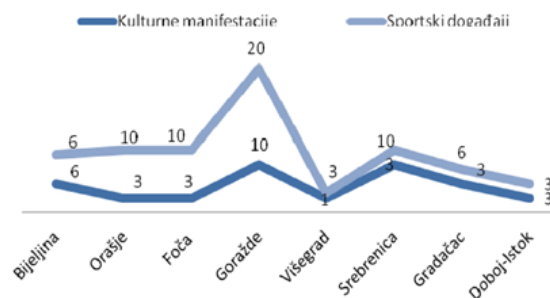
Na osnovu podataka sakupljenih tokom intervjuja 75% Komisija za mlade u lokalnim zajednicama nemaju utvrđene sopstvene mehanizme za informisanje mladih o aktivnostima, koje lokalne vlasti provode u cilju poboljšanja njihovog statusa i kvaliteta života u zajednici. Informisanje mladih o određenim događajima, uglavnom, se obavlja u saradnji sa službenikom za mlade, Omladinskim savjetom/Vijećem mladih ili drugim organizacijama koje se bave mladima. Kao osnovni resursi za informisanje mladih sadržajima i aktivnostima usmjerenim na poboljšanje njihove aktivnosti na lokalnom nivou uglavnom se koriste: *opštinski sajtovi, društvene mreže ili promotivni materijali*.

Komisije za mlade samostalno ne provode obuke namjenjene unapređenju položaja mladih u lokalnim zajednicama, već se povremeno uključuju u aktivnosti drugih tijela ili omladinskih organizacija, koje su usmjerene za jačanje kapaciteta mladih i njihovo aktivno uključivanje u društvene procese. Obuke se uglavnom organizuju u okviru omladinskih projekata, čija realizacija je omogućena zahvaljujući domaćim i međunarodnim donacijama. Ponekad se članovi Komisija za mlade uključuju u obuku volontera u opštinskoj ili gradskoj administraciji, koje se odvijaju u okviru različitih programa za obavljanje stručne prakse i zapošljavanja mladih. Prosječno je 80 mladih po opštini ili gradu u protekle dvije godine učestvovalo je u obukama organizovanim u lokalnim zajednicama. Na osnovu podataka, utvrđenih tokom razgovora, može se konstatovati da Komisijama za mlade nedostaju potrebna znanje i vještine za rad sa mladima, jer je većina predsjednika/ca izjavila da ni sami članovi često nemaju mogućnosti za dodatna usavršavanja u različitim oblastima.

Kada je riječ o sportskim i kulturnim manifestacijama u lokalnim zajednicama, uloga Komisija za mlade slična je kao u ostalim segmentima njihovog djelovanja na unapređenju položaja mladih. Naime, usljed nepostojanja sopstvenih budžetskih sredstava za pokretanje i realizaciju omladinskih projekata, članovi Komisije povremeno učestvuju u realizaciji različitih projekata u saradnji sa lokalnim opštinskim/gradskim tijelima ili omladinskim organizacijama. Ekonomska situacija

u opštini/gradu, njena veličina i razvijenost predstavljaju osnovne parametre za visinu finansijskih sredstava, koja se izdvajaju za realizaciju različitih kulturnih i sportskih događaja u lokalnoj zajednici. U protekle dvije godine članovi Komisija za mlade učestvovali su u realizaciji različitih kulturnih i sportskih događaja, prvenstveno namjenjenih promociji zdravog života i podsticanju mladih da učestvuju u kulturnom životu zajednice. Članovi Komisija za mlade prosječno su učestvovali u osam kulturnih događaja, dok je učešće u sportskim događajima upola manje i iznosi u prosjeku četiri događaja, koji su organizovani u lokalnim zajednicama u protekle dvije godine.

Komisije za mlade uglavnom nemaju razvijene mehanizme putem kojih animiraju mlade za učešće u volonterskim akcijama u lokalnoj zajednici. Kao resursi za uključivanje mladih u različite lokalne aktivnosti uglavnom se koriste Omladinski savjeti/Vijeća mladih, omladinske organizacije ili druga tijela koja se bave pitanjima mladih u lokalnoj zajednici. Takođe, članovi Komisije ne realizuju samostalne volonterske aktivnosti, nego se uključuju u već postojeće aktivnosti omladinskih organizacija ili drugih lokalnih tijela, koja rade sa mladima. Broj volonterskih akcija u kojima su povremeno učestvovali članovi Komisija za mlade u lokalnim zajednicama, iznosi između jedne i deset. Kao najvažnije volonterske akcije, pokrenute u prethodne dvije godine, izdvojene su *akcije čišćenja životne sredine u lokalnim zajednicama (Bijeljina, Orašje, Foča, Višegrad, Srebrenica) ili učešće u humanitarnim aktivnostima u zajednici (Gradačac)*.

Komisije za mlade u lokalnim zajednicama mladima uglavnom pružaju tehničku i logističku podršku za realizaciju različitih aktivnosti u zajednici u 38% opština/gradova, dok se mladi u 75% opština/gradova podstiču da se uključe u proces donošenja odluka na lokalnom nivou vlasti, naročito onih koje se direktno odnose na unapređenje njihovog položaja. Kao najznačajnije procesi donošenja odluka u kojima su učestvovali mladi u lokalnim zajednicama uglavnom se navode: *učešće u izradi razvijene strategije grada i učešće u radu Komisije za raspodjelu sredstava za mlade (Bijeljina)*, *uvođenje stavke za mlade u opštinski budžet (Orašje)*, *javna rasprava o budžetu i drugim pitanjima od važnosti za mlade (Goražde)*, *aktivnosti usmjerene za podsticanje aktivizma mladih (Gradačac)*. Finansijska podrška članova Komisije mladima za realizaciju različitih aktivnosti u lokalnoj zajednici, u većini slučajeva se svodi na učešće u raspravi o godišnjem budžetu i visini sredstava koja će biti dodijeljena za projekte omladinskih organizacija ili djelovanje Omladinskog savjeta/Vijeća mladih.

Članovi Komisije za mlade u Bijeljini, Goraždu i Doboj-Istoku učestvovali su u aktivnostima za smanjenje nezaposlenosti mladih, dok u preostalih 62,5% članovi ovog tijela nisu učestvovali u sličnim aktivnostima u posljednje dvije godine. Rezultati ove analize utvrdili su da su se provedene aktivnosti uglavnom odnosile na *kreiranje i realizaciju programa za obavljanje stručne prakse (Bijeljina, Doboj-Istok) ili organizovanje obuka za pisanje biznis plana (Goražde)*.

Kada je riječ o sumiranju rezultata dosadašnjeg djelovanja Komisija za mlade, kao ključni uspjesi izdvojeni su: *uvođenje budžetske stavke za projekte omladinskih organizacija (Orašje, Gradačac)*, *povećanje budžetskih sredstava za mlade i uspostavljanje saradnje sa ostalim organizacijama i institucijama koje se bave pitanjima mladih (Goražde)*, *obučavanje mladih kroz neformalno obrazovanje – pisanje projekata, biznis planova (Višegrad)*. Među najvažnijim problemima, koji su u velikoj mjeri uticali na rad Komisija za mlade u lokalnim zajednicama, uglavnom se navode: *pasivnost mladih i nezainteresovanost za učešće u aktivnostima u lokalnim zajednicama*, *nedovoljna informisanost mladih o uloji i djelovanju lokalnih mehanizama za mlade u lokalnim zajednicama*, *nedovoljno uključivanje mladih u proces donošenja odluka*, *nedovoljna finansijska sredstva koja se izdvajaju za mlade*, *nezaposlenost mladih*, *nedovoljna motivisanost mladih da se uključe u javni život*.

2.3 Osnovne odlike Strategija za mlade i njihovo sprovođenje u pograničnim opštinama sa Srbijom

Proces evropskih integracija, u kome učestvuju i Bosna i Hercegovina, podrazumijeva, usklađivanje cjelokupnog društveno-ekonomskog i političkog sistema države sa normama, vrijednostima i standardima Evropske unije. U skladu sa tim, BiH je usvojila niz strateških i pravnih dokumenta kako bi se problemi, sa kojima se mladi suočavaju svakodnevno, sistemski rješavali. Međutim, u BiH još uvijek nije usvojena Strategija za mlade na državnom nivou, a kao jedan od razloga za to često se navodi činjenica da se nadležnost za pitanja mladih nalazi na nivou entiteta. Narodna skupština Republike Srpske usvojila je 2009. godine strateški dokument pod nazivom „Omladinska politika za period 2010-2015“, dok u Federaciji BiH i Distriktu Brčko BiH još uvijek ne postoji strategija prema mladima. Prema odredbama *Zakona o omladinskom organizovanju* opštine i gradovi u Republici Srpskoj su bile obavezne da donesu omladinsku politiku u roku od 120 dana nakon što je ovaj pravni akt stupio na snagu. Iako je Zakon donešen 2004. godine prema podacima Instituta za razvoj mladih „KULT“ 62% opština/gradova u Republici Srpskoj usvojile su strateške dokumente, koji se bave pitanjima mladih. Slična situacija je u FBiH, gdje je *Zakonom o mladima Federacije BiH* propisano da su svi nivoi vlasti u Federaciji obavezni da definišu, usvoje i provedu Strategije za mlade. Uprkos tome, do sada je 40% opština/gradova u FBiH usvojilo strateške dokumente, koja se bavi problemima mladih.

Predmet analize bile su Strategije za mlade šest opština/gradova u BiH⁴⁰ kako bi se utvrdilo **da li su poštovane propisane smjernice i metodologija za izradu ovih dokumenata, da li je u njihovoj izradi učestvovala šira zajednica, da li je zadovoljena odgovarajuća forma i struktura, te da li postoje odgovarajući akcioni planovi i budžet za sprovođenje ovih dokumenata**. Analiza je bazirana na poređenju sličnosti koje postoje u smislu sadržaja i metodologije ovih dokumenata, dok su eventualne razlike posebno izdvojene i naznačene. Na nivou BiH, entiteta, kao i lokalnog nivoa vlasti postoje određene terminološke razlike u smislu naziva ovih dokumenata, pa se negdje nazivaju omladinske politike, a negdje strategije za mlade. Međutim, pored različitih naziva suština i svrha dokumenata, kao i način njihove izrade je skoro identičan na cijeloj teritoriji BiH.

Podaci dobijeni analizom ukazuju na to da su sve opštine/gradovi u BiH, koji imaju usvojen strateški dokument za pitanja mladih, kao pravni osnov njegovog donošenja navele brojne međunarodne i domaće dokumente. Donošenju dokumenata na lokalnom nivou prethodilo je istraživanje o potrebama mladih i problemima sa kojima se svakodnevno suočavaju. Rezultati provedenog istraživanja o potrebama mladih predstavljali su osnovu za izradu odgovarajućih strateških dokumenata prema mladima u lokalnim zajednicama, kao i odgovarajućih planova za njihovo provođenje. Kasnije su na osnovu rezultata istraživanja identifikovane oblasti, koje su opštine/gradovi smatrali za prioritete u kojima treba djelovati, kako bi se poboljšao položaj mladih. U većini opština/gradova u BiH izdvojene su sljedeće prioritete oblasti: **zapošljavanje**,

⁴⁰ Doboj-Istok i Orašje nemaju usvojenu Strategiju za mlade

obrazovanje, zdravlje, socijalna politika, aktivno učešće mladih u društvu, informisanje, kultura i sport. Nakon realizacije istraživanja i predstavljanja rezultata javnosti, pristupilo se izradi ovih strateških dokumenata. Radne grupe za izradu dokumenata formirane su na osnovu oblasti, koje su identifikovane kao prioritete na osnovu rezultata provedenog istraživanja. Nadležni organ za njihovo usvajanje u svim opštinama/gradovima je Skupština opštine/grada, odnosno Općinsko/gradsko vijeće. Javna rasprava je prethodila usvajanju ovog dokumenta u svim analiziranim opštinama/gradovima u BiH, dok je Strategija postavljena na zvanični sajt opština/gradova: Bijeljina, Foča, Goražde i Gradačac.

Sve Strategije za mlade imaju jasno definisan vremenski period realizacije, pri čemu je većina opština/gradova usvojila strategiju za period od pet godina (2008-2013). Opštine/gradovi u kojima su Strategije prestale da važe (Višegrad, Gradačac, Srebrenica), započele su proces izrade novih dokumenata, pri čemu će jedan od parametara za njihovu izradu biti iskustva stečena tokom izrade i realizacije prethodnih strateških dokumenata. Opštine Orašje i Doboj-Istok nemaju u planu izradu strategije u skorijem periodu, jer im za to nedostaju finansijska sredstva.

Na osnovu uvida u postojeću dokumentaciju utvrđeno je da sve analizirane Strategije za mlade odabranih opština/gradova u BiH imaju Akcioni plan realizacije, sa jasno definisanim nosiocima aktivnosti. Akcioni planovi za provođenje Strategija zasnivaju se na definisanim potrebama mladih, sadrže konkretne aktivnosti koje bi trebalo preduzeti kako bi se poboljšao položaj mladih, te jasno definisane nosioce određenih aktivnosti. U većini Strategija kao nosioci aktivnosti usmjerenih na poboljšanje statusa mladih u lokalnim zajednicama navedeni su: institucije lokalne vlasti, omladinske nevladine organizacije, institucije koje se bave pitanjima mladih. Osim toga, takođe, je istaknuto da ovi društveni akteri predstavljaju veoma značajne partnere u izradi strateških dokumenata, kao i provođenju predviđenih mjera za poboljšanje položaja mladih i rješavanju problema sa kojima se ova populacija svakodnevno suočava. Primjena međusektorskog pristupa u izradi i primjeni definisanih mjera predstavlja važan elemenat za zajedničko djelovanje lokalnih vlasti i svih aktera lokalne zajednice za definisanje i adekvatno tretiranje potreba i problema mladih. Kada je riječ o nosiocima određenih aktivnosti unutar akcionih planova za provođenje Strategija uglavnom se navode:

- *Predstavnici opštine ili grada* (opštinski službenici, opštinska administracija, službe nadležne za privredu, društvene djelatnosti);
- *Predstavnici opštine zaduženi za pitanja mladih* (Komisija za mlade, referent/službenik za mlade, Omladinski savjet/Vijeće mladih);
- *Predstavnici obrazovnih institucija* (osnovne i srednje škole, fakulteti);
- *Nevladine i omladinske organizacije, lokalni mediji, nadležna ministarstva.*

Vremenski okvir za realizaciju predviđenih aktivnosti unutar Akcionih planova veoma je neprecizan. Obično se navodi samo predviđena godina za realizaciju aktivnosti, određen mjesec u

toku svake godine ili se koristi veoma neprecizna odrednica *u kontinuitetu*. U većini dokumenata navedena su okvirna sredstva neophodna za realizaciju planiranih aktivnosti navedenih u Strategijama.

Usvojene Strategije u analiziranim opštinama/gradovima posjeduju jasno i precizno definisanu strukturu koja podrazumijeva: **uvodni dio** sa objašnjenjem zašto se pristupilo izradi dokumenta i navođenjem osnovnih ciljeva; **opis situacije** sačinjen na osnovu analize relevantnih podataka u vezi sa položajem i potrebama mladih; **prioritete lokalne zajednice**, koji proističu iz procesa konsultacija sa svim društvenim akterima u zajednici; **tabelarni prikaz akcionog plana** za realizaciju Strategije; **okvirni budžet** za realizaciju.

Kao najvažniji elementi omladinske politike u lokalnim zajednicama uglavnom se navode: referent/službenik za mlade, Komisija za mlade, Omladinski savjeti/Vijeća mladih. Većina analiziranih opština/gradova (87%) ima službenika, koji se bavi pitanjima mladih sa izuzetkom opštine Doboj-Istok. Komisija za mlade formirana je u svih osam analiziranih opština/gradova, dok je Omladinski savjet/Vijeće mladih formirano u šest od osam odabranih lokalnih zajednica (izuzetak su opštine Foča i Doboj-Istok).

Uprkos tome što su usvojena strateška dokumenta za tretiranje pitanja mladih, iskustva iz prakse ukazuju na to da primjena definisanih mjera unutar ovih dokumenata za poboljšavanje položaja mladih nije na zadovoljavajućem nivou i uglavnom ostaje samo deklarativan. Prema postojećem zakonskom okviru odgovornost za provođenje mjera definisanih Strategijom za mlade i praćenje ostvarenih rezultata snosi lokalna vlast, a najčešće su za to zadužena odjeljenja za društvene djelatnosti/opću upravu i javne poslove ili službenik za mlade. Podatke o položaju mladih u BiH, stepenu njihove društvene uključenosti, kao i provođenju programa predviđenih postojećim strateškim dokumentima i njihovim učincima nije moguće utvrditi, jer ne postoji sveobuhvatan izvještaj o mladima, koji bi oslikao stvarno stanje u kome se mladi trenutno nalaze u BiH, niti je u lokalnim zajednicama formirano posebno tijelo za monitoring i evaluaciju provođenja mjera definisanih Strategijama za mlade, iako za to postoji zakonska obaveza.

Opšti utisak predsjednika Komisija za mlade u šest lokalnih zajednica u BiH⁴¹ je da Strategije za mlade predstavljaju važan elemenat za poboljšanje položaja mladih u lokalnim zajednicama. Međutim, njihova primjena u dosadašnjem periodu nije bila na zadovoljavajućem nivou. Većina predsjednika/ca Komisija za mlade *uglavnom nije bila zadovoljna* ostvarenim ciljevima i prioritetima definisanim Strategijama za mlade. Kao jedan od razloga za to uglavnom navode da su očekivanja bila velika, a da su ciljevi često bili nerealni u odnosu na finansijsko stanje i razvijeno lokalne zajednice.

⁴¹ Doboj-Istok i Orašje nemaju usvojenu Strategiju za mlade

Kada je riječ o obezbjeđenim finansijskim sredstvima za realizaciju prioriteta definisanih Strategijom za mlade i brojem realizovanih projekata većina predsjednika/ca Komisija za mlade nije bila zadovoljna ostvarenim rezultatima u dosadašnjem periodu. Kao jedan od razloga za to uglavnom se navodi globalna finansijska kriza, koja je značajno uticala na cjelokupno stanje u državi, pa samim tim i na ekonomsko stanje u lokalnim zajednicama.

Saradnja sa ključnim lokalnim akterima i nadležnim ministarstvom u provođenju Strategija za mlade ocijenjena je u većini opština/gradova kao *veoma dobra*, pa su predsjednici/ce Komisija za mlade *uglavnom zadovoljni* ostvarenom saradnjom. Kada je riječ o uključenosti mladih i omladinskih organizacija u primjenu definisanih mjera unutar strategije većina predsjednika/ca Komisija je *uglavnom zadovoljna* načinom na koji se ovaj proces odvijao u dosadašnjem periodu.

2.4 Vidljivost rada Komisija za mlade

Vidljivost lokalnih tijela, koja se bave unapređenjem položaja mladih u lokalnim zajednicama u BiH, nije bila na zadovoljavajućem nivou u proteklom periodu, što je potvrdilo i provedeno istraživanje. Na osnovu podataka prikupljenih analizom sadržaja i forme zvaničnih internet stranica i profila društvenih mreža osam opština/gradova u BiH, utvrđeno je da nijedna Komisija za mlade u odabranim lokalnim zajednicama nema posebnu internet stranicu niti profil na društvenim mrežama, gdje bi bili predstavljeni dosadašnji rezultati rada ovih tijela na poboljšanju statusa mladih u BiH.

Na zvaničnim internet stranicama opština/gradova: Bijeljina, Gradačac, Srebrenica i Foča postoji poseban odjeljak za mlade, gdje se uglavnom objavljuju informacije o realizovanim omladinskim aktivnostima u lokalnim zajednicama. Odjeljak za mlade, na sajtu grada Bijeljina, osim toga, sadrži i listu aktivnih omladinskih organizacija u ovoj lokalnoj zajednici. Na internet sajtu opštine Srebrenica postoji poseban odjeljak za mlade, ali unutar njega ne postoje sadržaji o aktivnostima mladih u ovoj lokalnoj zajednici. Internet stranica opštine Višegrad sadrži poseban odjeljak, gdje su navedena tijela koja djeluju u ovoj lokalnoj zajednici, među kojima je i Komisija za mlade, ali ne postoje konkretni podaci o njihovom sastavu niti realizovanim aktivnostima. Sajt opštine Goražde, takođe, sadrži osnovne podatke o članovima Komisije za mlade, ali ne i ostale podatke koji se odnose na njeno djelovanje i ostvarene rezultate u dosadašnjem periodu. Informacije o aktivnostima Komisije za mlade u Goraždu uglavnom se objavljuju u okviru rubrike „*vijesti*“ na postojećem opštinskom sajtu.

Zaključci i preporuke

Bosna i Hercegovina je, u skladu sa zahtjevima procesa evropskih integracija i preporukama brojnih međunarodnih organizacija, donijela odgovarajuće zakone, uspostavila različite institucionalne mehanizme i usvojila brojna strateška dokumenta sa ciljem da se unaprijedi položaj mladih u društvu i poveća odgovornost vlasti za ovu populaciju i njihove potrebe. Međutim, očigledno je da uprkos izvršenim promjenama nisu postignuti očekivani rezultati. Komisije za mlade, koje su formirane u 90% opština i gradova u BiH, u dosadašnjem djelovanju uglavnom nisu uspjele da odgovore na potrebe mladih niti da povećaju aktivnost ove populacije u procesu donošenja odluka u lokalnim zajednicama. Takođe, može se konstatovati da većina Komisija za mlade u lokalnim zajednicama nije funkcionalna, dok je njihovo postojanje u velikom broju slučajeva ostalo samo formalno. Ova tijela u većini opština i gradova u BiH uglavnom nisu operativna, nemaju sopstvene projekte i budžete za iniciranje ili provođenje omladinskih aktivnosti u lokalnim zajednicama. Usljed nedostatka kadrovskih kapaciteta, neophodnih znanja i vještina za rad sa mladima, te finansijskih problema sa kojima se suočava lokalne zajednice, može se primjetiti da je dosadašnji rad Komisija predstavljao samo formalno ispunjavanje obaveza u skladu sa procesom evropskih integracija BiH. U skladu sa tim, formiranje i djelovanje ovih tijela može se posmatrati i kao jedan od postojećih trendova u Evropi da se mladima daje veća uloga u kreiranju javnih politika i procesu donošenja odluka.

Kako bi se poboljšao položaj mladih u društvu i povećalo njihovo učešće u procesu donošenja odluka, prije svega, potrebno je unaprijediti djelovanje institucija i tijela, koje se bave pitanjima mladih kako bi postala efikasnija u radu i adekvatno odgovorila na potrebe ove populacije.

- ✓ Entitetske i lokalne vlasti u BiH usvojile su zakone koji tretiraju pitanja omladinske populacije, dok u Distriktu Brčko i na nivou BiH još uvijek ne postoje zakoni o mladima. Na državnom nivou, takođe, ne postoji omladinska politika, niti posebno ministarstvo, koje bi se isključivo bavilo problemima mladih. **Usvajanje odgovarajućih zakona i jedinstvene politike prema mladima na svim nivoima vlasti predstavlja ključni preduslov za sistemsko i efikasno rješavanje pitanja i problema mladih.**
- ✓ Bosna i Hercegovina učestvuje u procesu evropskih integracija, pa bi u skladu sa tim **postojeće zakone i propise u ovoj oblasti trebalo uskladiti sa pravnim tekovinama Unije.** Međutim usvajanje odgovarajućih standarda i propisa nije samo po sebi dovoljno ukoliko nije uspostavljen sistem, koji će osigurati efikasnu primjenu propisa i usvojenih dokumenata, te stvoriti pozitivno okruženje za adekvatno tretiranje problema i potreba mladih.
- ✓ Lokalne zajednice u Bosni i Hercegovini uspostavile su institucionalne mehanizme za unapređenje položaja mladih i integrisale ih u postojeći sistem uprave. Međutim, kako

bi se povećala efikasnost ovih tijela **neophodno je uspostaviti kontinuirani dijalog između mladih, lokalnih vlasti i institucija/tijela, koja se bave unapređenjem položaja ove populacije u lokalnim zajednicama.**

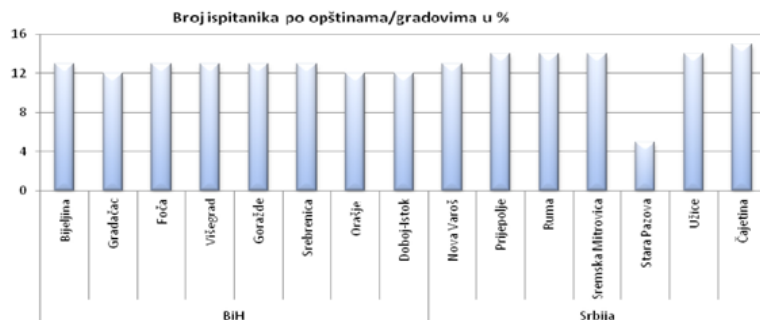
- ✓ Aktivno i efikasno učešće mladih u životu zajednice podrazumijeva odgovarajuće obrazovanje i razvijenu svijest mladih o društveno-političkim promjenama, koje se odvijaju u lokalnim sredinama. U skladu sa tim, **neophodno je povećati učešće mladih u procesu donošenja odluka u svim oblastima, gdje se odlučuje o mladima.** Mladi bi trebalo da imaju aktivnu ulogu u kreiranju i primjeni omladinskih politika, stoga bi vlasti na svim nivoima trebalo da uspostave, podrže i ojačaju strukture za aktivnu participaciju mladih.
- ✓ Kao jedan od najvažnijih preduslova za participaciju u životu zajednice je uspostavljanje odgovarajućih mehanizama za redovno informisanje mladih o postojećim strukturama uspostavljenim sa ciljem da se poboljša položaj ove populacije. Pristup informacijama o povoljnim prilikama, odgovarajućim temama i sadržajima, neophodan je za aktivno učešće mladih u životu zajednice. U skladu sa tim, potrebno je povećati vidljivost lokalnih tijela uspostavljenih za unapređenje **položaja mladih, naročito Komisija za mlade, kako bi mladi učestvovali u aktivnostima, te imali istinske koristi od djelovanja lokalnih tijela namenjenih ovoj populaciji.**
- ✓ Informacione tehnologije su veoma važan resurs za povećanje mobilnosti mladih u zajednici, te njihovo veće angažovanje u aktivnostima, koje iniciraju ili sprovode lokalna tijela i organizacije u cilju unapređenje položaja mladih. Takođe, mladi mogu postati i aktivni subjekti u proizvodnji i širenju informacija o određenim temama prema medijima, kako bi one bile pristupačnije i razumljivije vršnjacima. **Vlasti na svim nivoima u BiH, bi trebalo da se koriste savremenim tehnologijama u pristupu prema mladima, vodeći računa da mladi imaju pristup, vještine i znanja za njihovu adekvatnu i svrsishodnu primjenu.**
- ✓ Aktivan omladinski sektor predstavlja važan elemenat svakog demokratskog društva, pri čemu participacija ne podrazumijeva samo glasanje ili učešće na izborima. Kako bi se mladi podstakli za učešće u zajednici, **vlasti na svim nivoima u BiH bi trebalo da obezbjeđe veću finansijsku, tehničku i stručnu podršku, kako bi se obezbjedila realizacija različitih omladinskih aktivnosti, naročito onih od neposrednog uticaja na položaj mladih.** Razvijanje i realizacija različitih programa za mlade predstavlja važan korak ka jačanju značaja i uloge volonterskog rada, privrženosti i posvećenosti mladih ciljevima i vrijednostima zajednice.

- ✓ Kako bi se povećala efikasnost u radu institucionalnih mehanizama zaduženih za rad sa mladima, **vlasti u BiH bi trebalo da obezbjeđe prostor, finansijska sredstva i materijalnu podršku potrebnu za nesmetan rad, te angažuju stručne saradnike kako bi se ojačali postojeći kapaciteti, te razvila neophodna znanja i vještine neophodne za rad sa mladima.** U skladu sa tim, neophodno je uspostaviti adekvatan sistem monitoringa i evaluacije postignutih rezultata i ciljeva, kako bi se bi se povećala učinkovitost svih institucija i organizacija koje rade sa mladima, a naročito Komisija za mlade.
- ✓ Imajući u vidu postignute rezultate Kancelarija za mlade u Srbiji, njihovu organizaciju i način djelovanja u dosadašnjem periodu, **lokalne vlasti u BiH bi trebalo da primjene primjere dobre prakse i stečena iskustva u radu ovih tijela kako bi se povećala efikasnost Komisija za mlade u BiH.**

REZULTATI ISTRAŽIVANJA - ŠTA MLADI MISLE O SPROVOĐENJU OMLADINSKE POLITIKE NA LOKALU?⁴²

Analizu efikasnosti lokalnih mehanizama za unapređenje položaja mladih u 15 opština/gradova, koje se nalaze u progrančnom području Srbija-Bosna i Hercegovina, pratilo je anketiranje srednjoškolača iz istih lokalnih zajednica, kako bi bilo moguće dobiti sveobuhvatan uvid u rezultate dosadašnjeg sprovođenja omladinske politike na lokalnu. S obzirom da su mladi ključni subjekt postojanja i sprovođenja omladinske politike, koju Komisije/Kancelarije za mlade sprovode u saradnji sa velikim brojem različitih lokalnih institucija, t(ij)ela i organizacija u ob(j)e države, bilo je važno neposredno pitati mlade kakvo je njihovo mišljenje i dosadašnje iskustvo u radu sa ovim t(ij)elima, te kako proc(j)enjuju ostvarene rezultate u svojim sredinama. S tom nam(j)erom je sprovedeno anketiranje učenika/ica srednjih škola u 15⁴³ opština/gradova u pograničnoj regiji BiH-Srbija. Anketiranje je sprovedeno u periodu septembar-oktobar 2013. godine na uzorku od ukupno 1214 ispitanika/ica (670 BiH i 544 Srbija), što čini 12% učenika iz 15 srednjih kola koje su bile obuhvaćene istraživanjem.

Tabela 1: Broj anketiranih učenika/ica po opštinama/gradovima u %

⁴² Istraživanje su zajednički sproveli Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj (Bijeljina) i Centar za ravnomerni regionalni razvoj- CenTriR (Beograd)

⁴³ Jedina opština koja nije bila uključena u anketiranje srednjoškolača, od 16 opština/gradova koje su bile obuhvaćene ovom analizom jeste Indija. Naime, Kancelarija za mlade iz Indije, iako je prihvatila da za potrebe istraživanja sprovede anketiranje srednjoškolača u svojoj opštini, to ipak nije uradila. Zbog nedostatka vremena predviđenog za ovu aktivnost, nije bilo moguće da anketiranje sprovedu sami istraživači CenTriR-a.

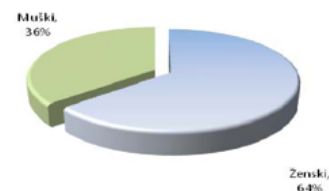
Kada je r(ij)eč o starosnoj strukturi učesnika, većina anketiranih srednjoškolača i u BiH i u Srbiji je imala 16 godina, a najmanje je bilo ispitanika/ica sa navršanih 19 godina.

Tabela 2: Godina rođenja anketiranih učenika/ica po opštinama/gradovima u %

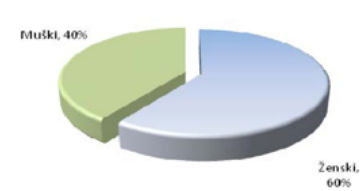
Godište učesnika istraživanja	Bosna i Hercegovina (%)	Srbija (%)
1994	1%	1%,
1995	21%	23%,
1996	22%	26%,
1997	28%	23%,
1998	26%,	25%,
1999	2%.	3%.

Takođe, polna struktura anketiranih srednjoškolača skoro je identična u ob(j)e. Anektiranjem je bilo obuhvaćeno 403 učenice (60%) i 267 u BiH (40%), dok je taj broj u Srbiji iznosio 345 učenica (64%) i 194 učenika (36%) srednjih škola iz sedam opština/gradova u pograničnoj regiji Srbija-BiH. Pet ispitanika/ica nije navelo svoj pol u upitnicima.

SRBIJA - polna struktura ispitanika/ica

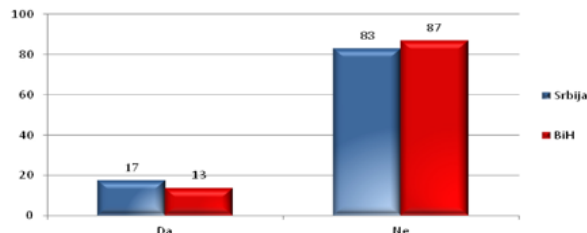
BiH - polna struktura ispitanika/ica

Upitnik je sadržao 19 pitanja na osnovu kojih su ispitanici/e proc(j)enjivali dosadašnji rad Kancelarija/Komisija za mlade u svojim opštinama/gradovima, usaglašenost d(j)elovanja ovih t(ij)ela sa potrebama mladih, kao i stepen uključenosti mladih u aktivnosti ovih t(ij)ela u 15 odbranih lokalnih zajednica.

1 - Aktivizam i informisanost mladih u lokalnim zajednicama u BiH i Srbiji

Grafikon 1. Učešće srednjoškolaca u BiH i Srbiji u radu organizacija/tijela koje se bavi pitanjima mladih

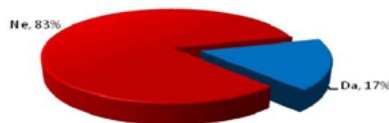

Grafikon 1.1. Učešće srednjoškolaca u BiH u radu organizacija/tijela koje se bavi pitanjima mladih (npr. forum mladih, savjet učenika, volonter u nekoj omladinskoj/nevladinoj organizaciji)

Na pitanje o uključenosti učenika srednjih škola u BiH u rad organizacija/tijela koje se bave mladima u lokalnim zajednicama odgovorilo je 100% ispitanika. Među 13% onih koji su izjavili da su članovi neke organizacije/tijela domira članstvo u Savjetu/Vijeću učenika, a zatim sl(ij)edi učešće u radu lokalne organizacije Crvenog krsta. Učešće srednjoškolaca u radu nevladinih organizacija zastupljenije je BiH nego u Srbiji, jer se pojavljuje i do pet ispitanika koji su članovi iste nevladine organizacije, odnosno nekog udruženja građana.

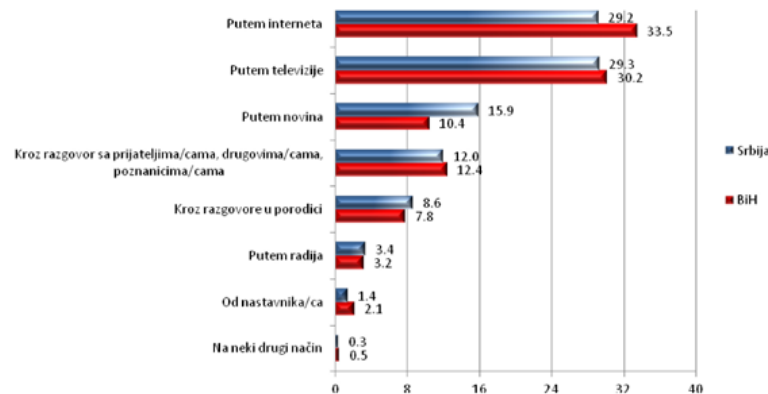
Grafikon 1.2. Učešće srednjoškolaca u Srbiji u radu organizacija/tijela koje se bavi pitanjima mladih

Kada je r(ij)eč o Srbiji, 17% ispitanika je izjavilo da pripadaju makar jednom obliku formalnog udruživanja. Među njima, ub(j)edljivo dominira članstvo u ueničkim parlamentima, kao formi

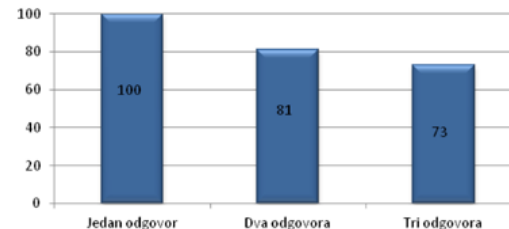
školskog organizovanja koja kao neobavezujuća postoji u Srbiji još od 2003. godine⁴⁴, potom članstvo u lokalnoj organizaciji Crvenog krsta, dok se na trećem m(j)estu nalazi učešće u radu lokalnih kancelarija za mlade. Srednjoškolci u Srbiji gotovo da ne učestvuju u radu lokalnih nevladinih organizacija, uglavnom u po jednom ili dva slučaja (jedan ili dva ispitanika su članovi istog udruženja), što nije relevantno sa stanovišta statističke analize. Iako je članstvo mladih u BiH u nevladinih organizacijama nešto veće nego u Srbiji, u Srbiji se ta vrsta aktivizma očigledno nadoknađuje kroz angažman mladih u Kancelarijama za mlade.

Grafikon 2. Način(i) informisanja srednjoškolaca o društveno-političkim temama u Srbiji i BiH u %

Kada je r(ij)eč o načinu informisanja mladih u BiH o društveno-političkim događajima, može se konstatovati da srednjoškolci koriste više izvora kako bi sakupili neophodne informacije o određenim temama. Naime, 73% anketiranih učenika navelo je da koristi najmanje tri izvora kako bi se informisali o određenim pitanjima i problemima. Svi anketirani učenici/e naveli su da koriste bar jedan izvor informacija o aktuelnim političkim i društvenim zbivanjima u državi.

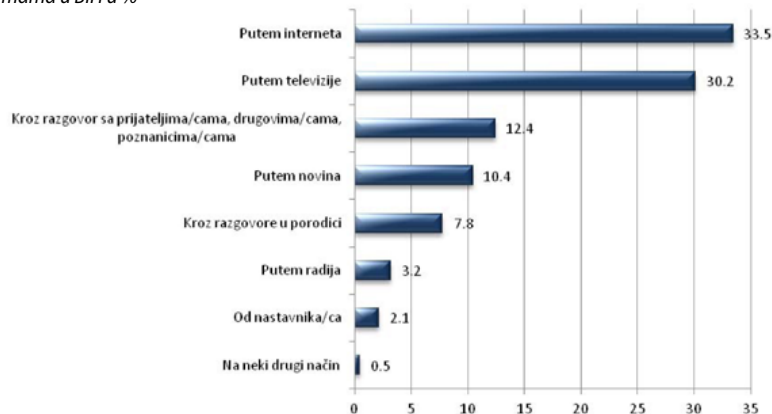
Grafikon 2.1 Brojnost izvora iz kojih srednjoškolci prikupljaju informacije o društveno-političkim temama u BiH u %

⁴⁴ O ovome vid(j)eti detaljnije u publikaciji "Uenički parlament - prvi korak ka demokratiji", dostupno na <http://www.cesid.org/images/Razvoj%20i%20anga%C5%B8man%20mladih%20u%20lokalnoj%20zajednici.pdf>

Učenici srednjih škola u BiH najviše informacija prikupljaju putem medija – televizija, internet, novine i radio (77,3%). Kako je navedeno u odgovorima 33,5% srednjoškolaca u BiH, najpristupačniji medijski sadržaji za ovu populaciju plasiraju se putem interneta. Veliki broj mladih u BiH, takođe, koristi televiziju (30,2%) kao način za prikupljanje relevantnih sadržaja. Učenici koji koriste neformalne izvore informacija, kao što su razgovori sa prijateljima, poznanicima ili nastavnicima/cama u školi, skoro su zanemarljivi u odnosu na sadržaje, koje se usvajaju putem medija.

Grafikon 2.1.1 Vrste izvora iz kojih srednjoškolaci prikupljaju informacije o društveno-političkim temama u BiH u %

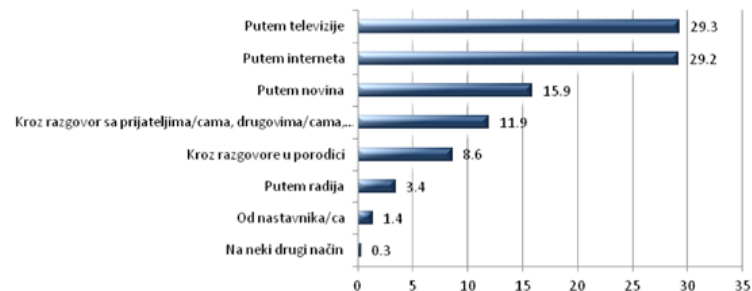

Grafikon 2.2. Brojnost izvora iz kojih srednjoškolaci prikupljaju informacije o društveno-političkim temama u Srbiji u %

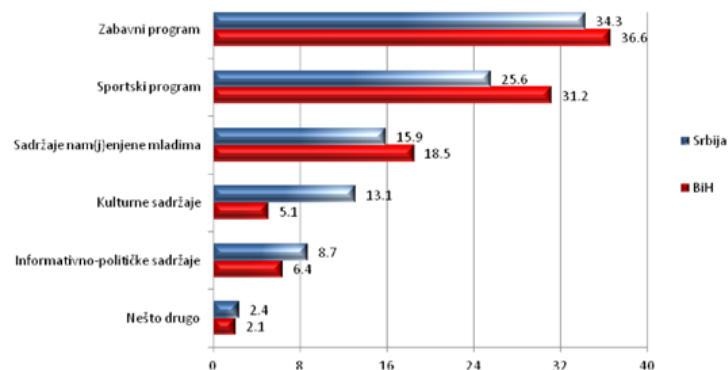
Kao i u BiH i u Srbiji u pogledu ovog pitanja važi zaključak da ne postoji jedan izvor iz kog se mladi informišu o različitim društveno-političkim dešavanjima, već da se u velikom broju slučajeva informacije konzumiraju iz više različitih izvora. Tako je u Srbiji 87% srednjoškolaca navelo čak tri izvora iz koga redovno sakupljaju informacije o temama za koje su zainteresovani, 91% njih je izabralo dva od ponuđenih odgovora (tj. dva izvora informisanja), a gotovo svi ispitanici u istraživanju su naveli da kao izvor informacija koriste bar jedan od ponuđenih odgovora (99%).

Grafikon 2.2.1 Vrste izvora iz kojih srednjoškolaci prikupljaju informacije o društveno-političkim temama u Srbiji u %

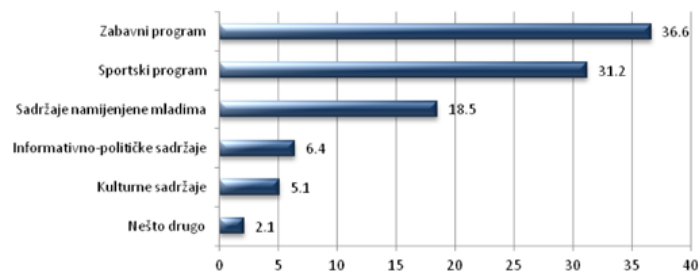
Mediji su i u Srbiji osnovni izvor informacija mladih – televizija, internet, novine i radio zauzimaju čak 77.8%, što je gotovo identično kao u BiH. Nešto je drugačija distribucija medijskih sadržaja, u smislu u kom mladi u Srbiji nešto više čitaju novine i gledaju televiziju, dok je u BiH internet za nekoliko procenata zastupljeniji kao izvor informacija. Ono što je zajedničko u ob(j)e zemlje je to što su neformalni izvori informacija znatno manje zastupljeni od medija. U tom kontekstu, nastavnici odnosno razgovori sa njima gotovo da su zanemarljivi kao izvor informacija, iako učenici sa njima provode relativno značajan deo svog vremena. To znači da nastavnici uglavnom “služe” da prenesu gradivo predviđeno nastavnim planom i programom, a da se manje bave (ili im učenici manje v(j)eruju i manje ih slušaju) vaspitanjem i razgovorima o onim temama koje nisu strogo u vezi sa nastavnim gradivom, a za koje mladi iskazuju interesovanje. Ovd(j)e postoji značajan prostor da svoje m(j)esto pronađu drugi oblici informisanja mladih o društvenim i političkim temama (kancelarije za mlade, udruženja mladih, udruženja za mlade), jer škola ni u Srbiji niti u BiH, očigledno, nije m(j)esto za to.

Grafikon 3. Medijski sadržaji koje najčešće prate srednjoškolci u Srbiji i BiH u %

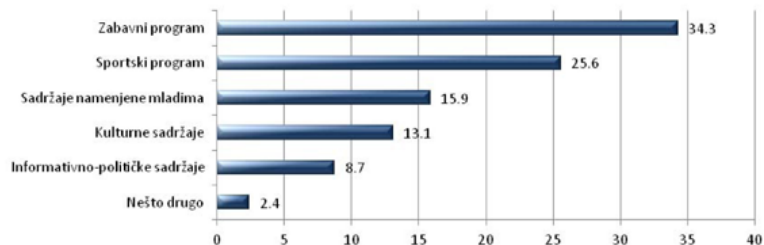
Kada je r(ij)eč u vrstama medijskih sadržaja, učenici srednjih škola u BiH najviše prate zabavni i sportski program (67,8%), dok se najmanje učesnika istraživanja zanima za kulturne (5,1%) i informativno-političke sadržaje (6,4%). Zanimljivo je napomenuti da je svega 18,5% anketiranih srednjoškolaca u BiH navelo da prati medijske sadržaje nam(j)enjene mladima.

Grafikon 3.1. Medijski sadržaji koje najčešće prate srednjoškolci u BiH u %

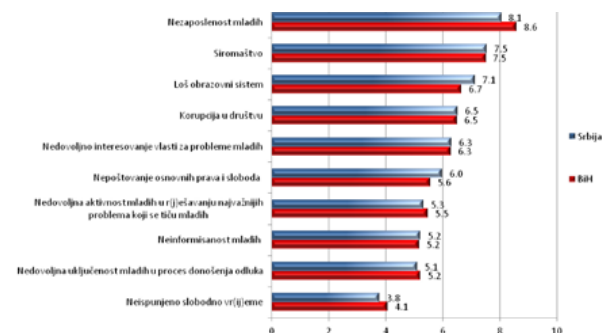
I u Srbiji srednjoškolci najčešće prate zabavne (34.3%) i sportske sadržaje (25.6%). Da najčešće prate sadržaje nam(j)enjene mladima tvrdi oko 15% ispitanika, dok su najmanje zastupljeni kulturni, a naročito informativno-politički sadržaji (8.7%). Ovo pokazuje relativno nisku zainteresovanost učenika u srednjim školama za šira, društvena ili politička dešavanja u njihovom okruženju, što je nalaz zajednički i u Srbiji i u BiH.

Grafikon 3.2. Medijski sadržaji koje najčešće prate srednjoškolci u Srbiji u %

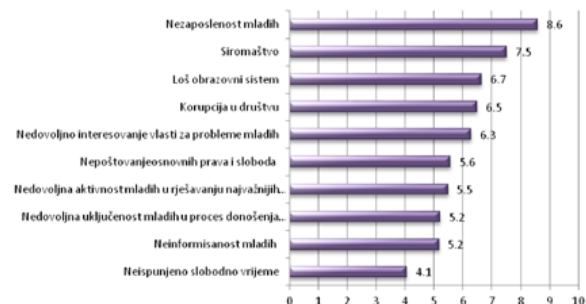
2 - Problemi mladih i njihova uključenost u procese donošenja odluka na lokalnu u BiH i Srbiji

Grafikon 4. Problemi mladih u lokalnim zajednicama u Srbiji i BiH (prosek na skali od 1 do 10)

Učenici srednjih škola u osam lokalnih zajednica u BiH, kao tri najveća problema sa kojima se svakodnevno suočavaju, izdvojili su **nezaposlenost mladih** (pros(j)ečna oc(j)ena 8,6), **siromaštvo društva** (pros(j)ečna oc(j)ena 7,5) i **nekvalitetan obrazovni sistem** (pros(j)ečna oc(j)ena 6,7). Na osnovu ovih podataka može se utvrditi da je nezaposlenost prepoznata kao jedan od najvećih problema populacije mladih, koja ujedno predstavlja najzastupljeniju grupu nezaposlenih po starosnoj strukturi u BiH. Pros(j)ečna stopa nezaposlenosti mladih u BiH iznosi 36% i znatno je veća u poređenju sa državama Evropske unije, gd(j)e iznosi približno 19,7%.⁴⁵ Neispunjeno slobodno vr(ij)eme sa pros(j)ečnom oc(j)enom 4.1 predstavlja najmanje važan problem za učenike srednjih škola u BiH među deset ponuđenih odgovora.

Grafikon 4.1. Problemi mladih u lokalnim zajednicama u BiH (prosek na skali od 1 do 10)

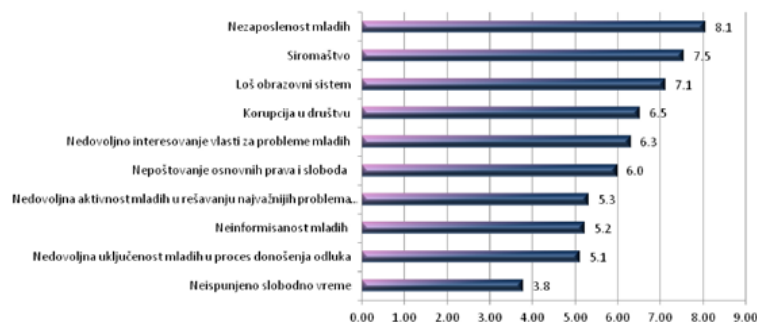

⁴⁵ "Zašto sam isključen/a?", Poredbeni studija o politikama društvenog uključivanja mladih, Institut za razvoj mladih KULT, Sarajevo, 2013.

Na pitanje da oc(j)ene i rangiraju prisutnost problema mladih u njihovim lokalnim sredinama, na skali od 1 do 10 (*na kojoj 1 znači da određenog problema uopšte nema, a 10 da je prisutan u velikoj meri*), učenici uzorkovanih srednjih škola u Srbiji su na prvo m(j)esto izdvojili problem **nezaposlenosti** mladih, sa oc(j)enom od čak 8,1. Mladi sasvim objektivno proc(j)enjuju ovaj problem, jer poslednje proc(j)ene govore da je čak svaka druga mlada osoba u Srbiji bez zaposlenja, što je, kao i u BiH, daleko više od evropskog pros(j)eka.⁴⁶ Na drugom m(j)estu po rangiranju se nalazi **siromaštvo** mladih, što je “naličje” problema nezaposlenosti, odnosno predstavlja drugu stranu problema nedostatka posla i njegovu posledicu. Na trećem m(j)estu se nalazi problem **lošeg obrazovnog sistema** (pros(j)ečna oc(j)ena 7.1)

Na drugoj strani ove skale nalazi se **neispunjeno slobodno vreme** mladih, sa oc(j)enom od 3.8, potom **nedovoljna uključenost mladih u društvena dešavanja** (5.1) i **nedovoljna informisanost** (5.2). Odgovori na ova pitanja donosiocima odluka u lokalnoj zajednici, odnosno predstavnicima omladinskih institucija i organizacija mogu poslužiti za kreiranje određenih programa i politika koje su u skladu sa rangiranjem i percepcijom problema mladih.

Grafikon 4.2. Problemi mladih u lokalnim zajednicama u Srbiji (prosek na skali od 1 do 10)

Grafikon 5. Podrška nacionalnih/lokalnih vlasti aktivnijem uključivanju mladih u društvene procese u Srbiji i BiH u %

⁴⁶ Anketa o radnoj snazi sprovedena u aprilu 2013. pokazuje da je u Republici Srbiji stopa nezaposlenosti iznosila 24,1 odsto. Prema najnovijim procenama, u Srbiji stopa nezaposlenosti kod mladih iznosi 51,2 procenta. Detaljnije o ovome videti na <http://www.politika.rs/rubrike/Sta-da-se-radi/Tri-izazova-starenje-stanovnistva-nezaposlenost-i-odlazak-mladih.lt.html>.

Kada je r(ij)eč o učešću mladih u procesu donošenja odluka, naročito onih koje neposredno utiču na njihov položaj, približno polovina srednjoškolaca (46%) smatra da podsticaji lokalnih vlasti prema mladima nisu bili zadovoljavajući u dosadašnjem periodu. Ukupno 17% učenika zadovoljno je podsticajima i pokrenutim inicijativama lokalne vlasti usmjerenih ka unapređenju položaja mladih. Zanimljivo je istaći da skoro trećina anketiranih učenika nije znala da odgovori da li i na koji način lokalne vlasti podstiču mlade da se više angažuju u r(j)ešavanju svakodnevnih problemima.

Grafikon 5.1. Podrška nacionalnih/lokalnih vlasti aktivnijem uključivanju mladih u društvene procese u BiH u %

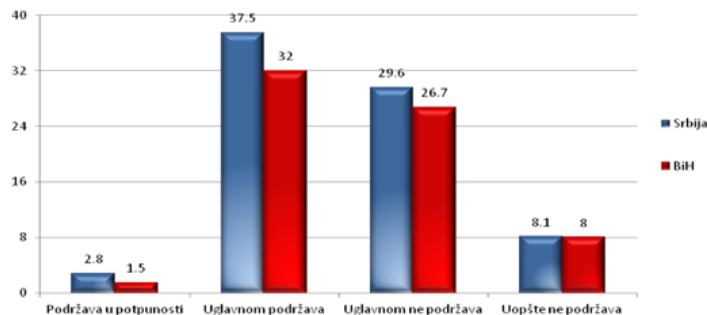

Polovina ispitanika - učenika srednjih škola u sedam opština/gradova u Srbiji smatra da vlasti, odnosno donosioci odluka, uopšte ne podršku mlade da aktivnije učestvuju u društvenim dešavanjima. Ako bi se taj podatak drugačije protumačio, moglo bi se zaključiti da veliki broj mladih smatra da vlasti na nacionalnom ili lokalnom nivou svojim nečinjenjem čak i sputavaju mlade da utiču na politike koje se tiču njihovog života. Sa druge strane, svega 22% učenika smatra da vlasti podršku mlade ili da su ti podsticaji makar malo zadovoljavajući, dok veliki broj njih (29%) nije znao da odgovori na ovo pitanje. Ovo zapravo govori da veliki broj mladih nema informacije ili ne zna u kojim procesima odlučivanja bi mladi trebalo da budu aktivno uključeni i da li na tom planu nacionalne/lokalne vlasti preduzimaju adekvatne m(j)ere i aktivnosti.

Grafikon 5.2. Podrška nacionalnih/lokalnih vlasti aktivnijem uključivanju mladih u društvene procese u Srbiji u %

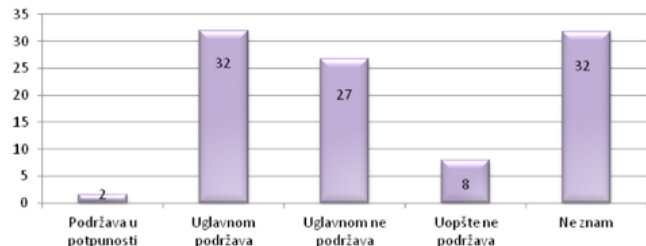

Grafikon 6. Podrška lokalnih vlasti u Srbiji i BiH inicijativama koje pokr(ij)eu neformalne grupe mladih, učenički parlamenti, Savjeti/Vijeća mladih, omladinske organizacije itd. u %

Kada je r(ij)eč o odnosu lokalnih vlasti prema aktivnostima i inicijativama mladih u lokalnoj zajednici, mišljenja srednjoškolaca su pod(ij)eljena. Naime, 34% srednjoškolaca u BiH smatra da je lokalna vlast, u dosadašnjem periodu, podržavala inicijative mladih nam(j)enjene unapređenju položaja mladih u zajednici. Sa druge strane, skoro identičan procenat učenika srednjih škola (35%) smatra da dosadašnji podsticaji lokalnih vlasti nisu bili na zadovoljavajućem nivou, dok preostala trećina nije znala da proc(ij)eni da li su podsticaji bili zadovoljavajući ili ne.

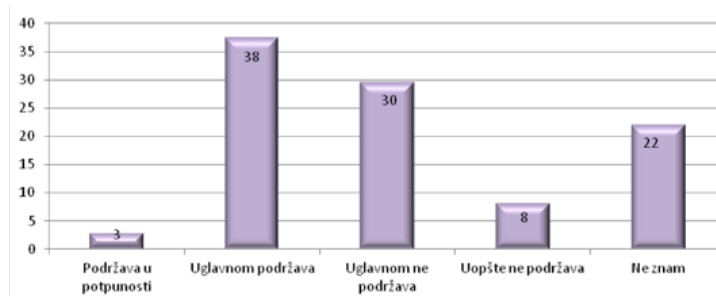
Grafikon 6.1. Podrška lokalnih vlasti u BiH inicijativama koje pokr(ij)eu Savjeti/Vijeća mladih ili omladinske organizacije u %

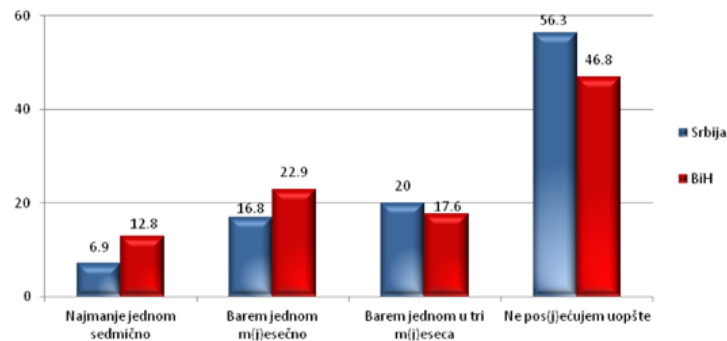
Nešto malo više od 40% učenika, koji su anketirani u Srbiji, smatra da lokalne vlasti uglavnom podržavaju inicijative mladih koje su usm(je)erene na poboljšanje njihovog položaja. Sa druge strane, sa tim se ne slaže skoro isto toliko ispitanika (38%), dok 22% nije znalo da odgovori na ovo pitanje. Kada je r(ij)eč o ovom, ali i sličnom tipu pitanja, uv(ij)ek ostaje dilema šta mladi podrazum(ij)evaju pod lokalnim vlastima, a šta pod svojim inicijativama, pa zbog toga ovakva pod(j)ela "lokalnog javnog mnjenja učenika" nije neočekivana i svakako ne oslikava pravo stanje

stvari u oblasti napora lokalnih institucija da poboljšaju položaj mladih. Zbog toga je ovaj nalaz potrebno "čitati" u kontekstu nalaza analize o radu Kancelarija za mlade⁴⁷ u Srbiji, koji u pogledu odnosa lokalnih vlasti prema mladima sadrži pouzdanije i objektivnije podatke. Ipak, važno je sagledati i mnjenje učenika, jer od njega često zavisi i njihovo ponašanje, ma koliko to mnjenje nekada bilo subjektivno i nepouzdan.

Grafikon 6.2. Podrška lokalnih vlasti u Srbiji inicijativama koje pokr(ij)eu neformalne grupe mladih, učenički parlamenti ili omladinske organizacije u %

Grafikon 7. Zainteresovanost srednjoškolaca u Srbiji i BiH za informisanje o radu lokalnih t(ij)ela/organizacija koje se bave unapr(ij)eđenjem položaja mladih u %

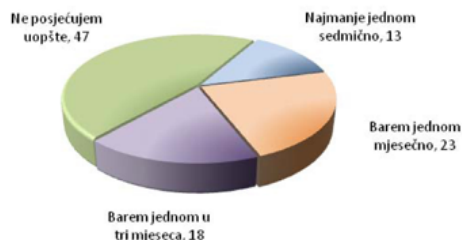

Mada je 33,5% srednjoškolaca u BiH navelo u anketama da se koristi internetom za prikupljanje neophodnih informacija, skoro polovina učenika (47%) izjavila je da **uopšte ne pos(j)ećuje** sajtove lokalnih organizacija, kao bi se informisali o aktivnostima i sadržajima usm(j)erenim na poboljšanje njihovog položaja. Trebalo bi napomenuti da Komisije za mlade u osam lokanih

⁴⁷ Više o ovome možete pogledati na 19. strani ove publikacije

zajednica u BiH, nemaju sopstvene sajtove niti profile na društvenim mrežama, pa se navedeni podaci u BiH odnose samo na lokalne organizacije. Među anketiranim srednjoškolcima, koji su izjavili da povremeno pos(j)jećuju sajtove omladinskih organizacija, najviše je onih koji to čine bar jednom m(j)esečno (23%). Ukupno 13% srednjoškolaca u BiH redovno se informiše o sadržajima i aktivnostima nam(j)enjenim mladima u lokalnim zajednicama i pos(j)jećuje sajtove lokanih organizacija najmanje jednom sedmično (13%).

Grafikon 7.1. Zainteresovanost srednjoškolaca u BiH za informisanje o radu lokalnih t(ij)ela/ organizacija koje se bave unapr(ij)edjenjem položaja mladih u %

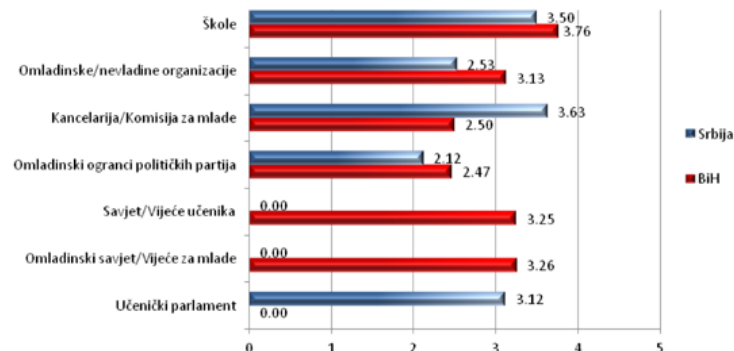
Iako je skoro 30% srednjoškolaca iz Srbije izjavilo da redovno koristi internet kao izvor informisanja, čak 56% njih tvrdi da uopšte ne pos(j)jećuje sajtove lokalnih organizacija i institucija koje se bave zaštitom interesa i položaja mladih. Ovaj podatak je u Srbiji još drastičniji nego u BiH i ukazuje, pr(ij)e svega, da lokalne kancelarije za mlade i omladinske organizacije svoj rad moraju da učine vidljivijim i dostupnijim mladima, koji često ne znaju šta ta t(ij)ela rade, čime se bave i šta mladi mogu da očekuju od njih⁴⁸. Među onima koji tvrde da ponekad posećuju prezentacije lokalnih omladinskih t(ij)ela i organizacija dominiraju oni koji to čine uglavnom r(ij)etko - jednom u tri m(j)eseća. Svega sedam odsto srednjoškolaca iz Srbije redovno prati novosti (najmanje jednom sedmično) na sajtovima kancelarija za mlade i udruženja za mlade.

Grafikon 7.2. Zainteresovanost srednjoškolaca u Srbiji za informisanje o radu lokalnih t(ij)ela/ organizacija koje se bave unapr(ij)edjenjem položaja mladih u %

⁴⁸ Više detalja o rezultatima analize o vidljivosti rada Kancelarija za mlade u Srbiji i načinima na koji koriste prednosti interneta i društvenih mreža možete pogledati na strani 40 ove publikacije

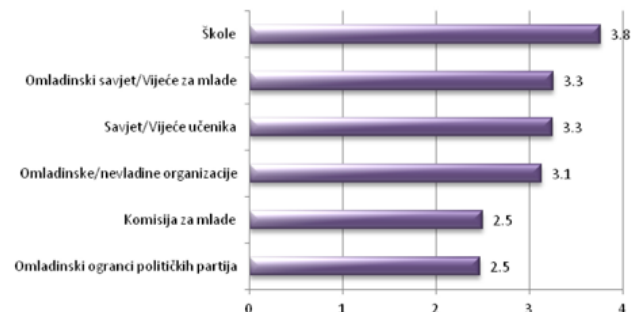
Grafikon 8. Oc(j)ena usp(j)ješnosti institucija/t(ij)ela koje rade na unapređenju položaja mladih u lokalnim zajednicama u Srbiji i BiH (pros(j)ječna oc(j)ena na skali od 1 do 5)

NAPOMENA: Pojedine vrste organizacija/t(ij)ela postoje samo u Srbiji ili samo u BiH. U tim slučajevima, dati su podaci samo zadržavu u kojoj postoje te organizacije/t(ij)ela

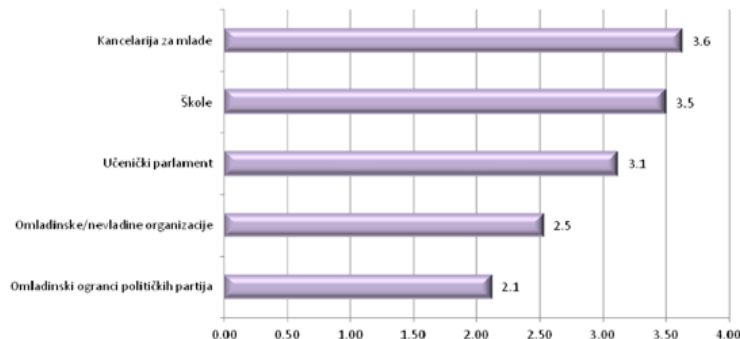
Najviše učesnika istraživanja u BiH prepoznalo je škole kao institucije koje najviše rade na poboljšanju položaja mladih u lokalnim zajednicama. Ove institucije su dobile najvišu pros(j)ječnu oc(j)enu (3,8) na skali od jedan do pet. Zatim sl(ij)ede Omladinski savjet/Vijeće mladih i Savjet/Vijeće učenika, čije je dosadašnje d(j)elovanje na poboljšanju položaja mladih okvalifikovano pros(j)ječnom oc(j)enom 3,2. Zanimljivo je inapomenuti da su najmanju pros(j)ječnu oc(j)enu (2,5) za dosadašnji rad u r(ij)ješavanju ključnim problema mladih dobile Komisije za mlade i omladinski ogranici političkih partija.

Grafikon 8.1. Oc(j)ena usp(j)ješnosti institucija/tela koje rade na unapređenju položaja mladih u lokalnim zajednicama u BiH (pros(j)ječna oc(j)ena na skali od 1 do 5)

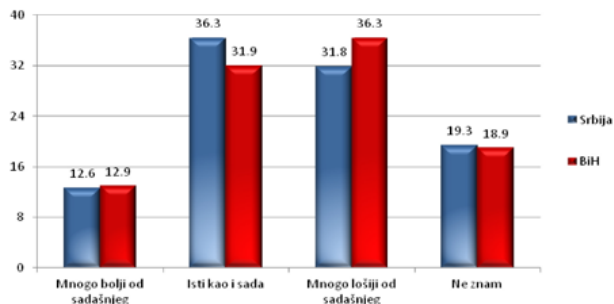

U Srbiji je najviše učesnika prepozalo Kancelarije za mlade kao lokalna t(ij)ela koja najviše rade na unapređenju položaja mladih. Na skali, na kojoj 1-označava najmanju, a 5-najveću oc(j)enu, ova t(ij)ela dobila su najvišu pros(j)ječnu oc(j)enu - 3.6. Na drugom m(j)estu po ostvarenim rezultatima na planu r(j)ješavanja problema omladine, iz vizure srednjoškolaca, se nalaze škole sa pros(j)ječnom oc(j)enom 3.5. Sa druge strane, učenici najmanje pov(j)erenja imaju u lokalne organizacije političkih partija u zastupanju interesa mladih (2.1). Ovo je još jedna od potvrda da su srednjoškolci relativno malo upoznati i nezainteresovani za politički angažman, što je i očekivan rezultat s obzirom na pros(j)jek godina ispitanika/ica. Pozitivan je podatak to što su se u Srbiji Kancelarije za mlade, iako je r(ij)ječ o potpuno novim i mladim t(ij)elima, afirmisale kao najbolji zaštitnik i promoter interesa mladih na lokalnu - to, sa druge strane, stvara veća očekivanja i odgovornost, što bi trebalo da bude dodatni podsticaj za još bolji rad ovih servisa za mlade u budućnosti.

Grafikon 8.2. Oc(j)ena usp(j)ejnosti institucija/tela koje rade na unapređenju položaja mladih u lokalnim zajednicama u Srbiji (pros(j)ječna oc(j)ena na skali od 1 do 5)

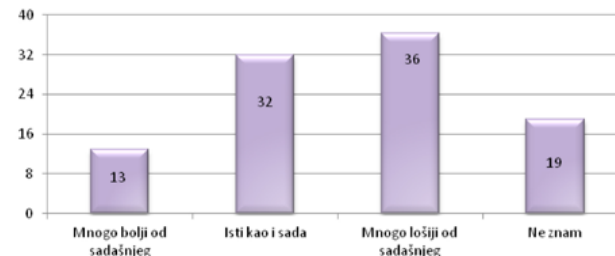

Grafikon 9. Položaj mladih u BiH i Srbiji u narednih 10 godina u %

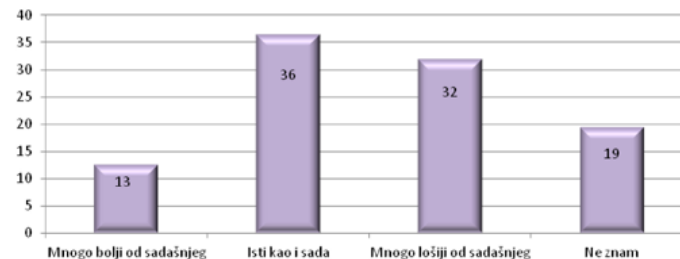
Na osnovu rezultata ankete u srednjim školama u BiH, može se konstatovati da su mladi pesimistični kada je r(ij)ječ o sopstvenom položaju u budućnosti u BiH. Najviše učenika ne vidi izgleda za poboljšanje trenutne pozicije u društvu u BiH u narednih 10 godina, jer smatra da će on biti mnogo gori nego sada (36%) ili isti kao i do sada (32%).

Grafikon 9.1. Položaj mladih u BiH u narednih 10 godina u %

Proc(j)ena mladih u Srbiji o tome kakav će biti njihov položaj za 10 godina gotovo je identična kao i u BiH. Svega 13% njih smatra da će mladima biti značajno bolje, dok po jedna trećina smatra da će stanje biti isto (36%) ili čak i lošije nego sada (32%). Ovaj nalaz može da zabrine sve kreatore politike za mlade, jer ovakav pesimizam najčešće rezultira apatijom i letargijom mladih, bez bilo kakve spremnosti da se trenutno stanje poboljša nekim vidom sopstvenog angažmana/aktivizma. U situaciji u kojoj se proc(j)enjuje da je svaka "bitka unapr(ij)ed izgubljena" i da će za deceniju položaj mladih biti isti ili lošiji nego sada, vrlo je teško motivisati mlade da preuzmu odgovornost za svoj budući bolji položaj u društvu, a ne da čekaju da se on naprosto desi voljom drugih. U kojoj m(j)eri za sprovođenje omladinske politike na lokalnu veliki problem predstavlja krajnja nemotivisanost i inertnost omladine govore i nalazi ove analize o funkcionisanju rada Kancelarija za mlade⁴⁹ u Srbiji, gde je to u tri od sedam analiziranih opština navedeno kao ključni problem.

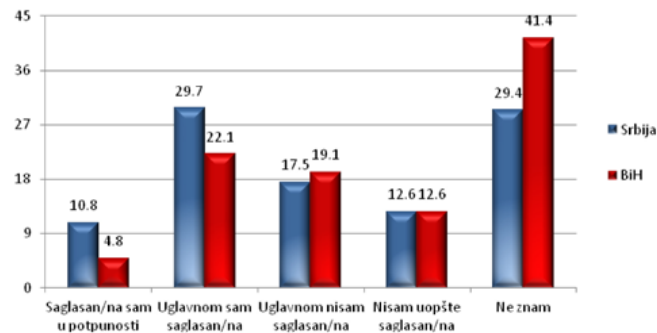
Grafikon 9.2. Položaj mladih u Srbiji u narednih 10 godina u %

⁴⁹ Više o ovome možete pogledati na 35. strani ove publikacije

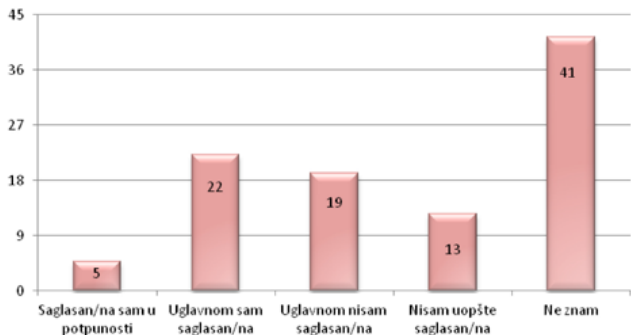
3 - Rad Komisija/Kancelarija za mlade u lokalnim zajednicama u BiH i Srbiji

Grafikon 10. Vidljivost i prepoznatljivost rada Komisija/Kancelarija za mlade u Srbiji i BiH u %

Na pitanje “Da li ste i u kojoj m(j)eri saglasni sa sl(j)edećom tvrdnjom: „Podaci o Komisiji za mlade u vašoj opštini/gradu su vidljivi i lako dostupni mladima” učenici u BiH su odgovorili sl(j)edeće: 27% ispitanika smatra da je to tačno (potpuno ili uglavnom), dok 31% smatra da ta konstatacija nije tačna. Veliki broj učenika 41% nije znao da odgovori da li je ova tvrdnja tačna ili netačna.

Grafikon 10.1 Vidljivost i prepoznatljivost rada Komisija za mlade u BiH u %

Na pitanje “Da li ste i u kojoj m(j)eri saglasni sa sl(j)edećom tvrdnjom: Podaci o Kancelariji za mlade u vašoj opštini/gradu su vidljivi i lako dostupni mladima” u Srbiji su dobijeni sl(j)edeći odgovori: 41% ispitanika smatra da je to tačno (potpuno ili uglavnom), dok 32% smatra da ta konstatacija nije tačna. Dobijen je i veliki broj odgovora “ne znam” - 29%, što znači da jedan značajan broj učenika

nikada nije ni imao potrebu za informacijama o lokalnim kancelarijama za mlade, odnosno da ne zna mnogo o njima. Osim toga, iako pojedinačno posmatrano, najveći broj srednjoškolaca smatra da su informacije o lokalnim servisima za mlade vidljive, treba uzeti u obzir i to da jedna trećina učenika srednjih škola nije usp(j)ela da pronađe sve informacije o ovim t(ij)elima koje su im neka- da bile potrebne. To nameće stalnu potrebu za informisanjem mladih, jer svake godine dolaze nove generacije, pa se nikada ne može reći da je proces informisanja jednom i zauvek okončan.

Grafikon 10.2. Vidljivost i prepoznatljivost rada Kancelarija za mlade u Srbiji u %

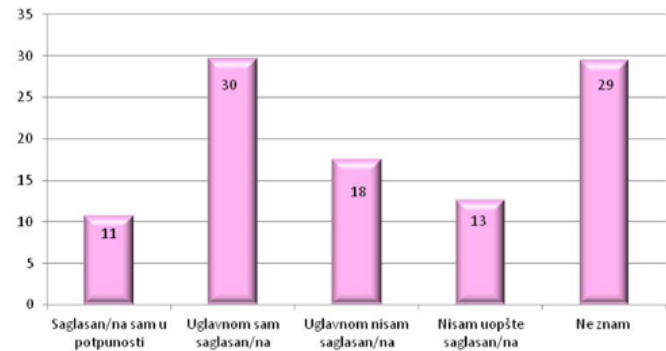

Tabela 3. Učešće mladih u aktivnostima koje sprovode Komisije/Kancelarija za mlade u BiH i Srbiji u %

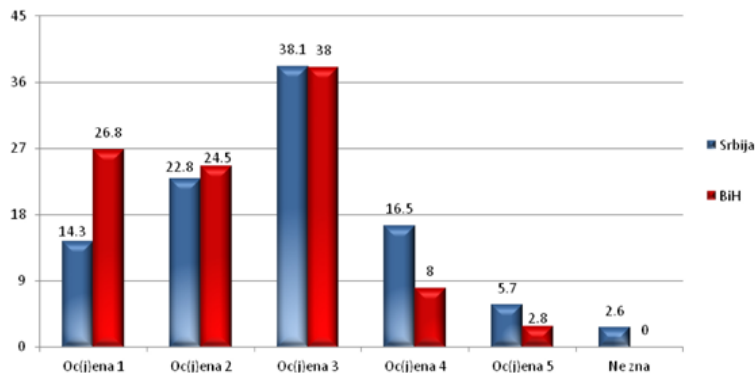
Da li...?	Srbija		BiH	
	Da (u %)	Ne (u %)	Da (u %)	Ne (u %)
...vam je poznata neka aktivnost ili inicijativa Kancelarije/Komisije za mlade iz vaše opštine/građa koja je imala za cilj povećanje učešća mladih u javnom životu?	16	84	6	94
...ste učestvovali u realizaciji neke inicijative ili aktivnosti koju je realizovala Kancelarija/Komisija za mlade u vašoj opštini/gradu?	11	89	4	96
... vam je poznato da li je Kancelarija/Komisija za mlade inicirala donošenje nekog propisa ili pokretanje neke aktivnosti u vašoj opštini/gradu, koja je direktno ili indirektno uticala na poboljšanje položaja mladih?	7	93	5	95
... ste učestvovali u nekom vidu neformalne edukacije (npr. seminar, radionica) koje je pokrenula ili organizovala Kancelarija/Komisija za mlade?	9	91	8	92
...ste nekada učestvovali u istraživanju koje je organizovala Kancelarija/Komisija za mlade u vašoj opštini/gradu sa ciljem utvrđivanja trenutnog položaja i potreba mladih?	6	94	1	99

Kada je r(ij)eč o dosadašnjim aktivnostima Komisija za mlade u lokalnim zajednicama u BiH **većina učenika srednjih škola ih ne prepoznaje kao t(ij)ela koja su značajno uticala na poboljšanje trenutnog položaja mladih u društvu**. Većina anketiranih učenika (96%) nikada nije učestvovala

u realizaciji neke inicijative/aktivnosti koju je realizovala Komisija za mlade, niti im je poznato da je ovo t(ij)elo iniciralo donošenje nekog propisa ili pokretanje neke inicijative, koja je direktno ili indirektno uticala na poboljšanje položaja mladih u lokalnim zajednicama (95%). Ukupno 13% srednjoškolaca u BiH je učestvovalo u realizaciji neke aktivnosti/inicijative koju je pokrenula ili u njoj učestvovala Komisija za mlade u lokalnoj zajednici.

Situacija sa Kancelarijama za mlade u Srbiji, koje su pandan Komisijama za mlade u BiH, nešto je povoljnija kada je r(ij)ječ o informisanosti srednjoškolaca o njima i njihovoj uključenosti u aktivnosti koje one sprovode u lokalnim zajednicama, u odnosu na BiH. One se u većoj m(j)eri, nego Komisije za mlade u BiH, prepoznaju kao promotori i zastupnici politika i aktivnosti za mlade – tako na prim(j)er, 16% ispitanika zna za neku aktivnost Kancelarije za mlade (u BiH je taj procenat svega 6%), dok je 11% njih već učestvovalo u nekoj inicijativi ili aktivnosti ovih kancelarija (u BiH je to samo 4%). Međutim, i ove brojke su relativno niske i pokazuju da srednješkolci nisu dovoljno upoznati i uključeni u rad ovih kancelarija, na šta su ukazali i rezultati analize o funkcionisanju ovih kancelarija u Srbiji, jer je broj korisnika njihovih usluga na m(j)esečnom nivou, kao i broj aktivnih volontera/ki u nekim opštinama/gradovima veoma mali u odnosu na čitavu populaciju mladih⁵⁰.

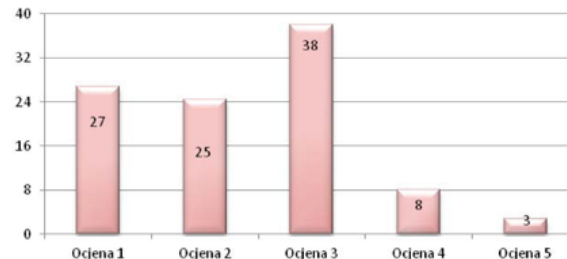
Grafikon 11. Uticaj Komisija/Kancelarija za mlade u BiH i Srbiji na lokalnu vlast, sa ciljem obezb(j)edenja sredstava za finansiranje projekata nam(j)enjenih mladima u % (pros(j)čna oc(j)ena na skali od 1-5)

Većina srednjoškolaca (38%) dod(ij)elila je oc(j)enu 3 za dosadašnji uticaj Komisija za mlade na lokalne vlasti, kako bi se obezb(j)edila veća sredstva za finansiranje projekata nam(j)enjenih mladima. Međutim, skoro trećina anketiranih srednjoškolaca nije zadovoljna uticajem Komisije na lokalnu vlast pri određivanju budžetskih sredstava za finansiranje omladinskih aktivnosti u zajednici, stoga je im je dod(ij)elila najmanju oc(j)enu. Trebalo bi napomenuti da opštine Foča i Višegrad uopšte nemaju posebnu budžetsku stavku za finansiranje omladinskih projekata.

⁵⁰ Više o ovome možete pogledati na 24. strani ove publikacije

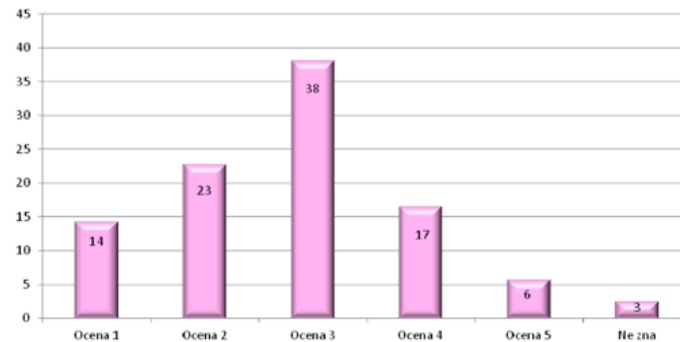
Grafikon 11.1. Uticaj Komisija za mlade u BiH na lokalnu vlast, sa ciljem obezb(j)edenja sredstava za finansiranje projekata nam(j)enjenih mladima u % (pros(j)čna oc(j)ena na skali od 1-5)

Ocj(j)ena 1 – nema uticaja, oc(j)ena 5 – visok nivo uticaja

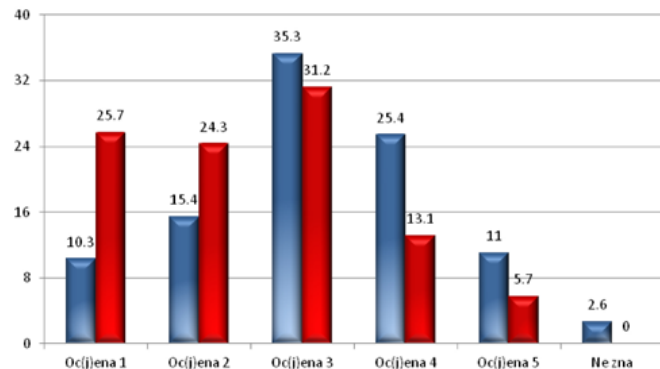
I u Srbiji je proc(j)ena uticaja Kancelarija za mlade na lokalne vlasti, u smislu alociranja finansijskih sredstava nam(j)enjenih r(j)ješavanju problema mladih, slična kao u BiH. Najveći broj ispitanika je, na skali od 1 do 5 (1- nema uticaja, 5- visok nivo uticaja), dalo oc(j)enu 3 angažovanju kancelarija na ovom planu (38%). Ukoliko se pogleda raspod(j)ela oc(j)ena 1 i 2 (koje označavaju nezadovoljstvo uticajem ovih kancelarija na lokalnu samoupravu s ciljem obezb(j)edivanja većih sredstava nam(j)enjenih programima i sadržajima za mlade) i oc(j)ena 4 i 5, koje indikuju zadovoljstvo na ovom planu, može se zaključiti da stanje generalno nije zadovoljavajuće. Naime, više je onih koji su dali loše oc(j)ene (ukupno 37%), nego onih koji su dali dobre oc(j)ene (23%), postignućima kancelarija za mlade na ovom planu. Da su ovog problema u potpunosti sv(j)esne i same kancelarije, pokazuju rezultati analize o funkcionisanju kancelarija za mlade u Srbiji, gd(j)je je četiri od sedam kancelarija navelo da je ključni problem u sprovođenju omladinske politike na lokalnu nedostatak i neizvestnost finansijskih sredstava za njihov rad i aktivnosti koje sprovode.⁵¹

Grafikon 11.2. Uticaj Kancelarija za mlade u Srbiji na lokalnu vlast sa ciljem obezb(j)edenja sredstava za finansiranje projekata nam(j)enjenih mladima u %

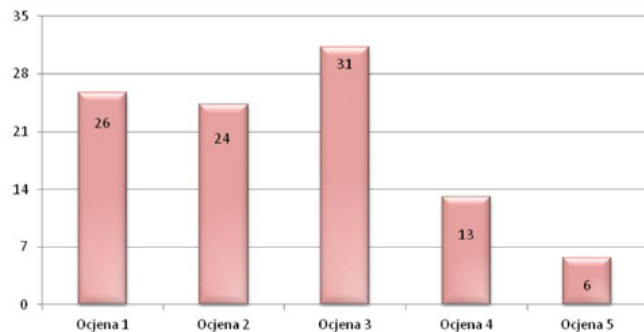
⁵¹ Više o ovome možete pogledati na 35. strani ove publikacije

Grafikon 12. Oc(j)ena prilagođenosti rada Komisija/Kancelarija za mlade stvarnim potrebama mladih u BiH i Srbiji u %

Kada je riječ o dosadašnjem radu Komisija za mlade, većina srednjoškolaca (31%) dodijelila je ocjenu 3 za prilagođenost dosadašnjeg rada ovih tijela stvarnim potrebama mladih u lokalnim zajednicama u BiH. Ukupno 26% anketiranih učenika nije zadovoljno usklađenosti rada Komisija za mlade sa njihovim potrebama i problemima, te je dodijelilo najmanju ocjenu za dosadašnje djelovanje ovih tijela u BiH.

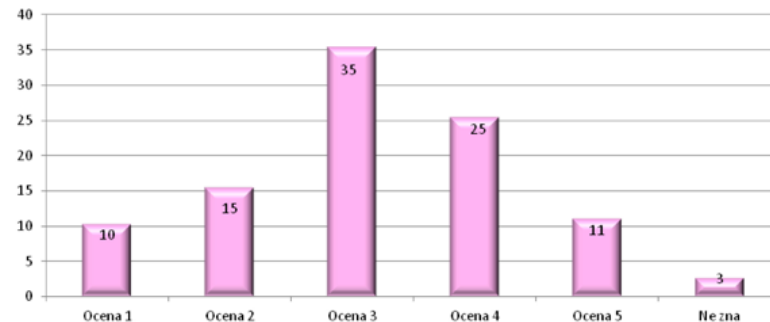
Grafikon 12.1 Oc(j)ena prilagođenosti rada Komisija za mlade stvarnim potrebama mladih u BiH u %

Ocjena 1 – najmanja vrijednost, ocjena 5 – najveća vrijednost

Dobijeni rezultati pokazuju veći nivo zadovoljstva učenika/ica kvalitetom aktivnosti i sadržaja koje sprovode Kancelarije za mlade u odnosu na obezbjeđenost finansijskih sredstava za aktivnosti namijenjene mladima (23%), jer je 36% ispitanika/ica izjavilo da je njihov rad uglavnom prilagođen stvarnim potrebama mladih (ocjene 4 i 5). Nešto više od trećine srednjoškolaca nije zadovoljno niti nezadovoljno (ocena 3) adekvatnošću aktivnosti i projekata koje sprovode ove kancelarije, dok je 10% izrazito nezadovoljno time. Ovaj nalaz bi trebalo da bude signal ovim tijelima da prilikom planiranja i osmišljavanja svojih aktivnosti više vode računa o stvarnim potrebama mladih u svojim zajednicama, kako bi sprovođenje programa namijenjenih mladima bilo efikasnije i dalo bolje rezultate.

Grafikon 12.2 Oc(j)ena prilagođenosti rada Kancelarija za mlade stvarnim potrebama mladih u Srbiji u %

LITERATURA

Publikacije

- *Anketa o radnoj snazi*, Republički zavod za statistiku (2012)
- *Analiza strategija za mlade na lokalnom nivou*, Njemačko društvo za tehničku saradnju (GTZ), Sarajevo 2008.
- *Godišnji izvještaj o radu Komisije za koordinaciju pitanja mladih u BiH*, Savjet ministara BiH, Sarajevo, decembar 2008.
- *Evropska povelja o učešću mladih u životu na opštinskom i regionalnom nivou*, Savjet Evrope i OSCE, Sarajevo, mart 2004.
- *Ispitivanje položaja i potreba mladih Srbije u lokalnim zajednicama*, UG Građanske inicijative (2002)
- *Izveštaj revizije učinka: Rad komisija institucija Bosne i Hercegovine*, Kancelarija za reviziju institucija u BiH, Sarajevo, maj 2013.
- *Izveštaj o humanom razvoju 2007-Socijalna uključenost u BiH*, UNDP, 2007.
- *Mladi – naša sadašnjost. Istraživanje socijalnih biografija mladih u Srbiji*, S.Tomanović, D.Stanojević, I. Jarić, D.Mojić, S.Dragišić Labaš, M.Ljubičić, I.Živadinović, Čigoja štampa (2012)
- *Mladi trebaju omladinsku politiku!*, Analiza položaja mladih i omladinskog sektora u Bosni i Hercegovini, Njemačko društvo za tehničku saradnju (GTZ), 2008.
- *Potrebe tržišta rada i položaj mladih nezaposlenih lica u Srbiji*, Unija poslodavaca Srbije (2012)
- *Priručnik za izradu lokalnog akcionog plana za mlade*, Ministarstvo omladine i sporta i GIZ (2009)
- *Zašto sam isključen/a?*, Poredbeni studijao politikama društvenog uključivanja mladih, Institut za razvoj mladih KULT, Sarajevo, 2013.
- *Draft 2012 Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the renewed framework for European cooperation in the youth field (EU Youth Strategy 2010-2018)*, COM(2012), Brussels, October 2012
- *Young people in Serbia – attitudes, moral values and perspectives*, Vladimir Pejić, in SEER South-East Europe Review for Labour and Social Affairs (04/2003)

Dokumenta

- Akcioni plan politike za mlade AP Vojvodine (2011-2014)
- Izmenjena i dopunjena Evropska povelja o participaciji mladih u lokalnom i regionalnom životu, Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Evrope, Strazburg 2003.
- LAP za mlade grada Sremska Mitrovica (2010-2014)
- LAP za mlade grada Užice (2010-2014)
- Strategija i Akcioni plan za mlade opštine Nova Varoš (2010-2013)
- LAP za mlade opštine Čajetina (2010-2014)
- LAP za mlade opštine Prijepolje (2010-2015)
- LAP za mlade opštine Ruma (2010-2014)

- LAP za mlade opštine Stara Pazova (2010-2014)
- LAP za mlade opštine Indija (2011-2015)
- Nacionalna strategija za mlade R.Srbije (2008) i Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade (2009-2014)
- Strategija karijernog vođenja i savetovanja (2010) i Akcioni plan za sprovođenje Strategije karijernog vođenja i savetovanja (2010-2014)
- Strategija socijalnog uključivanja u BiH (2010)
- Zakon o mladima R. Srbije (2011)
- Zakon o volontiranju (2010)
- Zakon o mladima Federacije BiH (2010)
- Zakon o omladinskom organizovanju u Republici Srpskoj (2004)

Vebsajtovi

Grad Sremska Mitrovica <http://www.sremskamitrovica.org.rs/>
Grad Užice <http://www.graduzice.org/>
Krovna organizacije mladih Srbije www.koms.rs/
KzM grada Sremska Mitrovica <http://www.mladgrad.com/>
KzM opštine Indija www.kzmindjija.com/
KzM opštine Čajetina www.mladicajetine.org/
KzM opštine Prijepolje www.mladiprijepolja.net/
KzM opštine Ruma <http://kmr.rs/wp/>
KzM opštine Stara Pazova www.kzmstarapazova.rs/
Ministarstvo omladine i sporta <http://www.mos.gov.rs/>
Opština Čajetina <http://www.cajetina.org.rs/>
Opština Nova Varoš <http://www.novavaros.rs/>
Opština Indija www.indjija.net/
Opština Prijepolje <http://www.opstinaprijepolje.rs/>
Opština Ruma www.ruma.rs
Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu www.sio.vojvodina.gov.rs/
Projekat "Jačanje struktura za osnaživanje i participaciju mladih u Srbiji" (SoSYEP) <http://zamislizivot.org/giz/>
Republički zavod za statistiku www.stat.gov.rs/
T3 <http://www.t3.com/>
Twitter nalozi KzM Prijepolje i Indija
Unija poslodavaca Srbije <http://www.poslodavci.org.rs/>
Facebook nalozi KzM Sremska Mitrovica, Stara Pazova, Ruma, Indija, Čajetina, Nova Varoš, Prijepolje, Užice